

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΙΚΑΙΟ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

MASTER IN LAW & ECONOMICS

Η ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 4601/2019

ΣΟΦΙΑ ΝΙΚΗΤΑΚΗ

Επιβλέπουσα: Καθ. Αριστέα Σινανιώτη - Μαρούδη

ΠΕΙΡΑΙΑΣ 22/07/2020

Βεβαίωση εκπόνησης διπλωματικής εργασίας

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο «Η διάσπαση του ν. 4601/2019», έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακής Φοιτήτριας

Όνοματεπώνυμο: Σοφία Νικητάκη

Ημερομηνία: 22/07/2020

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά το σύνολο των καθηγητών του μεταπτυχιακού προγράμματος «Δίκαιο και Οικονομία» του Πανεπιστημίου Πειραιώς και ιδιαίτερα την καθηγήτρια κα Αριστέα Σινανιώτη – Μαρούδη για την πολύτιμη καθοδήγησή της κατά την εκπόνηση της παρούσας. Ευχαριστώ επίσης τον σύζυγό μου Ευριπίδη για την υποστήριξή του σε κάθε μου στόχο.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία εξετάζεται κατά κύριο λόγο η διάσπαση ως προβλεπόμενος γνήσιος εταιρικός μετασχηματισμός του ν. 4601/2019. Αρχικά, γίνεται αναφορά στο προγενέστερο δίκαιο και τις παλαιότερες σχετικές ρυθμίσεις. Στη συνέχεια, αναλύεται το περιεχόμενο του ισχύοντος και εξεταζόμενου νόμου, ενώ παράλληλα αναδεικνύονται οι επιρροές, οι καινοτομίες, οι στόχοι της καθώς και η νομοτεχνική του δομή. Επίσης, γίνεται μνεία και μερική ανάλυση του συνόλου των νόμιμων εταιρικών μετασχηματισμών που ρυθμίζονται από τον ν. 4601/2019.

Ακολούθως, μελετώνται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και οι επιμέρους μορφές της διάσπασης, ενώ αναλύονται λεπτομερώς συγκεκριμένοι ορισμοί και βασικές έννοιες, που είναι χρήσιμες για την επίτευξή της. Ακόμα, γίνεται συγκριτική επισκόπηση μεταξύ των διαφόρων μορφών διάσπασης και των διαφόρων ειδών εταιρικών μετασχηματισμών, με μελέτη και ανάλυση των έννομων αποτελεσμάτων τους. Επιπλέον, αναπτύσσεται ο ρόλος της διάσπασης στη νομική, επιχειρηματική και οικονομική πραγματικότητα. Ειδικότερα, παρατίθενται στοιχεία και δεδομένα και από άλλες επιστήμες όπως π.χ. τα οικονομικά ή η στατιστική προκειμένου να αναδειχθεί η σημασία της διάσπασης από οικονομική, πολιτική, φορολογική, εργασιακή, κοινωνική σκοπιά. Μέσω αυτής της ανάλυσης αναδεικνύεται η αλληλεπίδραση του εταιρικού δικαίου με άλλα δίκαια καθώς και οι σχετικές δικαιοπολιτικές επιδιώξεις. Επιπρόσθετα, εξετάζονται πραγματικά παραδείγματα διασπάσεων ελληνικών επιχειρήσεων που έλαβαν χώρα από τη θέση σε ισχύ του ν. 4601/2019. Τέλος, καταγράφονται τα αποτελέσματα της μελέτης και της έρευνας που έγιναν στο πλαίσιο της παρούσας, ενώ διατυπώνεται και τελική άποψη επ' αυτών.

Στόχος του παρόντος πονήματος είναι η ολιστική αντιμετώπιση ενός δικαϊκού φαινομένου που αποτελεί μια νέα δυνατότητα του εταιρικού δικαίου, χωρίς στείρες επαναλήψεις ή απλές αναδιατυπώσεις της νομοθεσίας. Συγκεκριμένα, βασική επιδίωξη της γράφουσας είναι η ανάδειξη μιας συνολικής οπτικής επί της διάσπασης, σε συνδυασμό με αλληλοεπιδρώντα δίκαια, εξωνομικές συνθήκες αλλά εντός των απαιτήσεων ενός επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	iii
Περίληψη	iv
Πίνακας Περιεχομένων	v
Πίνακας Εικόνων	viii
Πίνακας Πινάκων	ix
1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ Ν. 4601/2019	1
1.1 Ιστορική εξέλιξη - συσχέτιση με παλαιότερα νομοθετήματα	1
1.2 Νομοθετικό πρότυπο – Επιρροές	4
1.3 Στόχοι και χαρακτηριστικά ν. 4601/2019	4
1.3.1 Διεύρυνση φάσματος επιτρεπτών μετασχηματισμών	5
1.3.2 Ενιαία προσέγγιση	6
1.3.3 Ικανοποίηση παράλληλων συμφερόντων	8
1.3.4 Απλούστευση διαδικασιών	9
1.4 Δομή του ν. 4601/2019	9
Βιβλιογραφία 1ου Κεφαλαίου	10
2 ΜΟΡΦΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ Ν. 4601/2019	11
2.1 Συγχώνευση	11
2.2 Διάσπαση	14
2.3 Μετατροπή	15
Βιβλιογραφία 2ου κεφαλαίου	18
3 Η ΔΙΑΣΠΑΣΗ	19
3.1 Τα τρία είδη της διάσπασης του ν. 4601/2019	19
3.1.1 Η κοινή διάσπαση	21
3.1.2 Η μερική διάσπαση	23
3.1.2.1 Η περιουσιακή μετακίνηση από τη μερικώς διασπώμενη εταιρεία προς τους μετόχους της	24
3.1.2.2 Το είδος της μεταβιβαζόμενης περιουσίας	25
3.1.2.3 Το είδος της παραμένουσας στη διασπώμενη περιουσίας	28
3.1.2.4 Τα έννομα αποτελέσματα της μερικής διάσπασης	29
3.1.2.5 Η απόσχιση κλάδου	29

3.1.2.6	Η περιουσιακή μετακίνηση του αποσχισθέντος κλάδου από τη διασπώμενη εταιρεία προς την επωφελούμενη	31
3.1.2.7	Το είδος της μεταβιβαζόμενης και της παραμένουσας στη διασπώμενη περιουσίας	33
3.1.2.8	Τα έννομα αποτελέσματα της απόσχισης κλάδου	33
3.2	Ουσιώδεις έννοιες της διάσπασης	34
3.2.1	Σχέδιο σύμβασης διάσπασης	34
3.2.2	Έκθεση διοικητικών συμβουλίων ή διαχειριστών	36
3.2.3	Η έκθεση ανεξάρτητου εμπειρογνώμονα	38
3.3	Συγκριτική επισκόπηση των ειδών διάσπασης	43
3.3.1	Κοινή διάσπαση και μερική διάσπαση - απόσχιση κλάδου	44
3.3.2	Μερική διάσπαση και απόσχιση κλάδου	45
3.4	Συγκριτική επισκόπηση της διάσπασης και των άλλων εταιρικών μετασχηματισμών	46
3.4.1	Διάσπαση και συγχώνευση	47
3.4.2	Διάσπαση και μετατροπή	48
Βιβλιογραφία 3ου Κεφαλαίου		50
4	ΠΑΡΕΠΟΜΕΝΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ	51
4.1	Φορολογική διάσταση της διάσπασης	51
4.1.1	Το γενικό πλαίσιο	51
4.1.2	Η αλληλεπίδραση δικαίου εταιρικών μετασχηματισμών και φορολογικού δικαίου	52
4.1.3	Τα φορολογικά κίνητρα	54
4.1.3.1	Τα παρεχόμενα κίνητρα από τις ρυθμίσεις των άρθρων 2, 3, 4, 5 και 10 του ν.δ. 1297/1972.	54
4.1.3.2	Τα παρεχόμενα κίνητρα από τις ρυθμίσεις του άρθρου 3 του ν. 2166/1993.	55
4.1.3.3	Τα παρεχόμενα κίνητρα από τις ρυθμίσεις των άρθρων 52, 53 και 54 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος.	55
4.1.4	Η αντιμετώπιση της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής	56
4.2	Οικονομική διάσταση της διάσπασης	58
4.2.1	Γενικό πλαίσιο	58
4.2.2	Το μέγεθος της επιχείρησης	59
4.2.3	Η διάσπαση ως μέσο εξυγίανσης	60
4.2.4	Η διάσπαση νοούμενη ως εξαγορά	62
4.2.5	Άλλου είδους οικονομικά κίνητρα	64
4.3	Θέματα ανταγωνισμού	65
4.4	Πολιτική διάσταση της διάσπασης	67
4.4.1	Η συσχέτιση πολιτικής και εμπορικού/εταιρικού δικαίου γενικά	67
4.4.2	Ο ρόλος του πολιτικού περιβάλλοντος στις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα	68
4.4.3	Η συμβολή του ν. 4601/2019 στη βελτίωση της επιχειρηματικής δράσης	70
4.5	Εργασιακή διάσταση της διάσπασης	72
4.5.1	Βασικές έννοιες – το ισχύον πλαίσιο	72
4.5.2	Μεταβίβαση της εργασιακής σχέσης των εργαζομένων	75

4.6	Κοινωνική διάσταση της διάσπασης	78
	Βιβλιογραφία 4ου Κεφαλαίου	80
5	ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ	82
5.1	Η περίπτωση της «Automatic Alarm Systems» (κοινή διάσπαση με απορρόφηση)	82
5.2	Η περίπτωση της εταιρείας «Ιχθυοτροφεία Σελόντα Ανώνυμος Εταιρεία Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων» (απόσχιση κλάδου με τη σύσταση δύο νέων εταιρειών).	83
5.2.1	Ιστορικό	83
5.2.2	Η διαδικασία απόσχισης	85
6	ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	87
6.1	Ανακεφαλαίωση	87
6.2	Προτάσεις	89
6.3	Συμπεράσματα	90
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	93

Πίνακας Εικόνων

ΕΙΚΟΝΑ 3.1 ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ	43
ΕΙΚΟΝΑ 3.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΜΕΡΙΚΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ – ΑΠΟΣΧΙΣΗΣ ΚΛΑΔΟΥ	46
ΕΙΚΟΝΑ 4.1 ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ 2009-2019	69
ΕΙΚΟΝΑ 4.2 ΤΟΜΕΙΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	70
ΕΙΚΟΝΑ 4.3 ΧΩΡΕΣ ΠΟΥ ΕΠΕΝΔΥΟΥΝ ΑΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	70

Πίνακας Πινάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1 ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ 2012-2018

11

1 Επισκόπηση ν. 4601/2019

1.1 Ιστορική εξέλιξη - συσχέτιση με παλαιότερα νομοθετήματα

Στην ελληνική νομοθετική πραγματικότητα οι εταιρικοί μετασχηματισμοί δεν αποτελούσαν αντικείμενο συστηματικής ρύθμισης, μέχρι το έτος 2019 που τέθηκε σε ισχύ ο ν. 4601/2019. Το παραπάνω κενό καλύφθηκε με το εν λόγω νομοθέτημα, το οποίο ρυθμίζει την αναμόρφωση του Δικαίου των εταιρικών μετασχηματισμών μεθοδολογικά και νομοτεχνικά. Η συγκεκριμένη συστηματοποίηση αποτελούσε διαπιστωμένη νομοθετική ανάγκη για αρκετό καιρό και μάλιστα ανεξάρτητα από την αναμόρφωση του λοιπού εταιρικού Δικαίου. Ωστόσο, πραγματοποιήθηκε μέσω του ν. 4601/2019 στο πλαίσιο της ευρύτερης αναμόρφωσης του εταιρικού Δικαίου στην οποία περιλαμβάνονται:

- α) Η συστηματοποίηση του δικαίου των προσωπικών εταιρειών και η εισαγωγή της μορφής της Ιδιωτικής Κεφαλαιουχικής Εταιρείας με τον ν. 4072/2012.
- β) Η τροποποίηση του ν. 3190/1955 με τον ν. 4541/2018 για τις Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης.
- γ) Η ολική αντικατάσταση του κ.ν. 2190/1920 με τον ν. 4548/2018 για τις ανώνυμες εταιρείες.

Είναι σαφές, πως στο διεθνοποιημένο περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται η Ελλάδα, οι ανωτέρω αλλαγές επήλθαν είτε ως αποτέλεσμα ζυμώσεων με έννομες τάξεις του εξωτερικού είτε ως συμμόρφωση προς υπέρτερους των εθνικών κανόνων δικαίου, ακόμα και ως εθνικές υποχρεώσεις λόγω οικονομικών και πολιτικών συγκυριών. Συγκεκριμένα, η εισαγωγή του δικαίου των εταιρικών μετασχηματισμών και η πλήρης αναμόρφωση του δικαίου των ανωνύμων εταιρειών (ν. 4601/2019 και ν. 4548/2018 αντίστοιχα) αποτέλεσαν μέρος των «μνημονιακών δεσμεύσεων» που αναλήφθηκαν από τη χώρα μας στο πλαίσιο της τέταρτης αξιολόγησης.

Ο ν. 4601/2019 ρυθμίζει για πρώτη φορά συστηματικά το πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών. Αυτό φυσικά δεν σημαίνει, ότι οι βασικές μορφές μετασχηματισμών δεν ήταν γνωστές στο ελληνικό δίκαιο πριν τον εξεταζόμενο νόμο. Ωστόσο, οι σχετικές ρυθμίσεις βρίσκονταν διάσπαρτα και αποσπασματικά στη νομοθεσία, ενώ η κάλυψη των περιπτώσεων ήταν ελλειμματική ενώ η προσέγγιση του εταιρικού δικαίου για το ζήτημα ήταν περιπτωσιολογική. Απόρροια αυτής της αποσπασματικής θεώρησης ήταν οι συχνές

παρερμηνείες της νομοθεσίας, οι αντικρουόμενες απόψεις, η ύπαρξη κενών και τελικά η απουσία ασφάλειας δικαίου.

Συγκεκριμένα, το προϊσχύσαν εταιρικό δίκαιο προέβλεπε περιοριστικά («κλειστός αριθμός») τους ακόλουθους μετασχηματισμούς (Αυγητίδης, 2019):

- α) μετατροπή ΙΚΕ σε άλλη εταιρεία – αρ. 106 ν. 4072/2012
- β) μετατροπή άλλης εταιρείας σε ΙΚΕ – αρ. 107 ν. 4072/2012
- γ) συγχώνευση μεταξύ ΙΚΕ – αρ. 108 έως 115 ν. 4072/2012
- δ) μετατροπή ΑΕ σε ΕΠΕ – αρ. 51 ν. 3190/1955
- ε) μετατροπή ΟΕ ή ΕΕ σε ΕΠΕ – αρ. 53 ν. 3190/1955
- στ) μετατροπή ΕΕ σε ΟΕ – αρ. 282 ν. 4072/2012
- ζ) μετατροπή ΟΕ σε ΕΕ – αρ. 282^Α ν. 4072/2012
- η) μετατροπή ΕΠΕ σε ΟΕ ή ΕΕ – αρ. 283 ν. 4072/2012
- θ) συγχώνευση μεταξύ ΕΠΕ – αρ. 54 και 55ν. 3190/1955
- ι) μετατροπή ΑΕ σε ΕΠΕ – αρ. 66 κ.ν. 2190/1920
- ια) μετατροπή ΑΕ σε ΟΕ ή ΕΕ – αρ. 66^Α κ.ν. 2190/1920
- ιβ) μετατροπή ΕΠΕ σε ΑΕ – αρ. 67 παρ. 1 κ.ν. 2190/1920
- ιγ) μετατροπή ΟΕ ή ΕΕ σε ΑΕ – αρ. 67 παρ. 2 κ.ν. 2190/1920
- ιδ) συγχώνευση μεταξύ ΑΕ – αρ. 68 έως 80 κ.ν. 2190/1920
- ιε) διάσπαση ΑΕ – αρ. 81 έως 89 κ.ν. 2190/1920.

Η ελλειμματική κάλυψη περιπτώσεων οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην αντιμετώπιση των μετασχηματισμών ως πτυχή ρύθμισης καθενός εταιρικού τύπου αυτοτελώς και ξεχωριστά, χωρίς ενιαία προσέγγιση στα ουσιώδη. Αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής ήταν η δημιουργία στην πράξη καταχρηστικών μετασχηματισμών. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του εξεταζόμενου νόμου *«Και είναι αλήθεια βεβαίως ότι με την αρωγή των κανόνων του φορολογικού δικαίου αλλά και την ευρηματικότητα των επαγγελματιών της πράξης (δικηγόρων, συμβολαιογράφων, ορκωτών ελεγκτών, λογιστών κλπ) διαπλάσθηκαν στην πρακτική των συναλλαγών νέες μορφές γνήσιων μετασχηματισμών, με ανάλογη συνδυαστική εφαρμογή διατάξεων που ισχύουν για τις ρητά προβλεπόμενες μορφές αυτών (λ.χ. απορρόφηση ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης εταιρείας από ΕΠΕ ή ανώνυμη). Μολαταύτα, ελλείψει συγκεκριμένου ερείσματος στους κανόνες του εταιρικού δικαίου, η διάπλαση αυτή παραμένει ατελής και ξένη προς το σύστημα του τελευταίου καταλείποντας ρυθμιστικά κενά*

και ελλείμματα προστασίας των μειοψηφούντων εταίρων και των πιστωτών και προκαλώντας ανασφάλεια δικαίου και αβεβαιότητα στους συναλλασσόμενους».

Ειδικότερα, δημιουργούνταν εταιρικές δομές κατ' εφαρμογή άλλων διατάξεων κοινού δικαίου και όχι εταιρικού, ώστε να επιτευχθεί στην πράξη το εκάστοτε επιθυμητό οικονομικό - επιχειρηματικό αποτέλεσμα, ενώ συχνή ήταν η ανάμειξη του φορολογικού δικαίου. Επί παραδείγματι, αντί συγχώνευσης, δύο εταιρείες αποφάσιζαν τη λύση και εκκαθάρισή τους με διανομή περιουσίας στους εταίρους και ίδρυση νέας εταιρείας, στην οποία εισέφεραν την περιουσία αυτή.¹ Εκ των ανωτέρω προκαλούνταν ρυθμιστικά κενά, δυσλειτουργίες και αταξία στους φορείς άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η επί χρόνια συνεχιζόμενη πρακτική της εφαρμογής γενικών διατάξεων (αστικού και εμπορικού δικαίου) για την πραγματοποίηση εταιρικών μετασχηματισμών, επέφερε το σύνολο των μειονεκτημάτων που συνεπήγετο η χρήση θεσμών που είχαν τεθεί προς ρύθμιση άλλων συναλλακτικών μορφών. Οι συνέπειες αυτών των φαινομένων είχαν δυσμενή επιρροή στην εθνική οικονομία καθώς οι προβληματικές αναδιαρθρώσεις των επιχειρήσεων αποτελούσαν (και αποτελούν) νευραλγικό πεδίο της ανάπτυξης και μόνο μερικώς ίσως να μπορούσαν να οδηγήσουν σε ικανοποιητική ρύθμιση.

Σε αντιδιαστολή με τους καταχρηστικούς μετασχηματισμούς του παρελθόντος, ο ν. 4601/2019 στοχεύει στην επίτευξη αμιγώς γνήσιων μετασχηματισμών, με την έννοια ότι αυτοί συντελούνται αποκλειστικά με μέσα του προβλέπει το εταιρικό δίκαιο και επιφέρουν τα αποτελέσματά τους ταυτόχρονα και αυτοδίκαια με την καταχώρισή τους στο Γ.Ε.ΜΗ. Σε μια προσπάθεια ορισμού θα λέγαμε, πως ως γνήσιοι μετασχηματισμοί νοούνται οι διεπόμενες από το εταιρικό δίκαιο νομικές πράξεις και διαδικασίες με τις οποίες μεταβάλλεται η υπόσταση ενός εταιρικού φορέα που ασκεί επιχειρηματικότητα, χωρίς κατά κανόνα να μεσολαβήσει λύση ή εκκαθάρισή του, ούτε μεταβίβαση των περιουσιακών του στοιχείων με τους κανόνες της ειδικής διαδοχής.

---

¹ Για τους καταχρηστικούς μετασχηματισμούς βλέπε νομολογία ΑΠ 968/2015 ΝΟΜΟΣ καταχρηστική συγχώνευση με απορρόφηση ΕΠΕ από ΑΕ.

1.2 Νομοθετικό πρότυπο – Επιρροές

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του συνόλου των παθογενειών που είχε προκαλέσει ο κατακερματισμός και η κακονομία του δικαίου των εταιρικών μετασχηματισμών, απαιτούταν η θέσπιση ενός νομοθετήματος, που θα εξασφάλιζε τη διόρθωση αυτών. Συνεπώς, το νομοθέτημα που θα έδινε λύσεις και θα μπορούσε να εφαρμοσθεί ομαλά και αποτελεσματικά στην πράξη, θα ήταν σίγουρα κάποιο που θα διέθετε ευρωπαϊκό προσανατολισμό και το μοντέλο του οποίου, ίσως να είχε δοκιμασθεί στην πράξη σε κάποια άλλη (παρόμοια της ελληνικής) έννομη τάξη.

Με αυτά τα δεδομένα, βασικό πρότυπο του ν. 4601/2019 αποτέλεσε το υψηλής νομοτεχνικής ποιότητας γερμανικό δίκαιο των μετασχηματισμών, το οποίο ρυθμίζει το σύνολο των μορφών μετασχηματισμών για όλους τους εταιρικούς τύπους. Συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για το νομοθέτημα «Umwandlungsgesetz» («*Νόμος για τη μετατροπή εταιρειών*») της 28.10.1994 όπως ισχύει, που ξεπερνά τα 300 άρθρα.

Σε κάθε περίπτωση, δεν θα μπορούσε να παραβλεφθεί η σταθερή πλέον αναφορά στη σχετική ενωσιακή νομοθεσία. Λεπτομερέστερα, η Οδηγία 2017/1132/ΕΕ² αποτέλεσε σπουδαίο οδηγό τόσο για την νομική κατασκευή του ν. 4601/2019 όσο και για το περιεχόμενο της ρυθμιστέας ύλης.

Ο κ.ν. 2190/1920 αποτέλεσε επίσης βασικό σημείο αναφοράς για τον ν. 4601/2019 κυρίως ως προς τα κεφάλαια συγχώνευσης, διάσπασης και μετατροπής, η δομή και το περιεχόμενο του οποίου, έθεσαν τα θεμέλια για τη θέσπιση του εν λόγω νομοθετήματος.

1.3 Στόχοι και χαρακτηριστικά ν. 4601/2019

Όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω, ο κατακερματισμός του προϊσχύσαντος δικαίου περί εταιρικών μετασχηματισμών προκαλούσε ποικίλες δυσλειτουργίες σε πολλά επίπεδα της δικαϊκής, οικονομικής και επιχειρηματικής ζωής. Τα προβλήματα αυτά απαιτούσαν λύσεις από ένα

---

² Αρχικές Οδηγίες 78/855/ΕΟΚ και 82/891/ΕΟΚ

σύγχρονο νομοθέτημα, ενιαίο, ομοιογενές, συνεπές και συμβατό με το ευρωπαϊκό δίκαιο, όπως ο ν. 4601/2019.

Βασικοί στόχοι του εν λόγω νόμου, όπως αναφέρονται και στην αιτιολογική του έκθεση³ είναι:

- α) η διευκόλυνση των μετασχηματισμών με τα χαρακτηριστικά της καθολικής διαδοχής και της συνέχισης της νομικής προσωπικότητας
- β) η αντιμετώπιση των διαδικασιών μετασχηματισμού με ενιαίο τρόπο για όλες τις εταιρικές μορφές που συμμετέχουν σε αυτόν
- γ) η εξισορρόπηση των συμφερόντων των μετόχων ή εταίρων μειοψηφίας με τα δικαιώματα των πιστωτών, προς την εξασφάλιση του επιθυμητού αποτελέσματος από τον μετασχηματισμό.

1.3.1 Διεύρυνση φάσματος επιτρεπών μετασχηματισμών

Ο πρώτος στόχος αρχικά επιτυγχάνεται θεωρητικά μέσω της επέκτασης του υποκειμενικού και αντικειμενικού πεδίου εφαρμογής του νόμου, έτσι ώστε στην πράξη να είναι ελάχιστες οι μορφές μετασχηματισμών που δεν καλύπτονται και συνακόλουθα, δεν επιτρέπονται. Ωστόσο, διατηρήθηκε η αρχή του «κλειστού αριθμού» υπό την έννοια, πως προβλέπονται περιοριστικά οι εταιρικοί τύποι οι οποίοι μπορούν να υποβληθούν ή μετάσχουν σε εταιρικό μετασχηματισμό. Από την επισκόπηση των καλυπτόμενων περιπτώσεων της παραγράφου 1 του άρθρου 2, καθίσταται σαφές πως σε εταιρικό μετασχηματισμό, μπορούν να υποβληθούν ή να συμμετάσχουν όλες σχεδόν οι μορφές εμπορικών εταιρειών (Διακόπουλος, 2019).

Ειδικότερα, ο ν. 4601/2019 καθιστά εφικτή τη συμμετοχή στις τρεις μορφές μετασχηματισμών (συγχώνευση, διάσπαση, μετατροπή όπως θα αναλυθούν κατωτέρω) όλων των εταιρικών τύπων, επιτρέποντας πολυσυμμετοχή στον ίδιο εταιρικό μετασχηματισμό περισσότερων εταιρειών διαφορετικής μορφής. Επεξηγηματικά, εισάγεται ο κανόνας *«Όλοι μπορούν να συγχωνευθούν με όλους, όλοι μπορούν να απορροφήσουν όλους, όλοι μπορούν να διασπαστούν σε όλους, όλοι μπορεί να επωφεληθούν από όλους, όλοι μπορούν να μετατραπούν σε όλους»*.⁴ Με τον τρόπο αυτό καλύπτονται οι συντριπτικά περισσότερες περιπτώσεις μετασχηματισμών που μπορεί να ανακύψουν στην πράξη.

³ Γενικό μέρος της αιτιολογικής έκθεσης ν. 4601/2019 παρ. 13 επ.

⁴ Γενικό μέρος της αιτιολογικής έκθεσης ν. 4601/2019 παρ. 15

Υπό αυτό το πρίσμα η αρχή του κλειστού αριθμού των μετασχηματισμών έχει ουσιαστικά παύσει να ισχύει. Επεξηγηματικά, οι μορφές μετασχηματισμού που δεν καλύπτονται από το υποκειμενικό πεδίο εφαρμογής του εξεταζόμενου νόμου είτε θα αντιμετωπισθούν ως ειδικά ρυθμιζόμενες περιπτώσεις μετασχηματισμού (εάν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής κάποιου ειδικού νομοθετήματος) είτε θα αντιμετωπισθούν ως καταχρηστικοί μετασχηματισμοί, σε μίμηση μελανών και παλαιότερων πρακτικών.

Η διευκόλυνση των μετασχηματισμών δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για ευελιξία στις επιχειρηματικές δομές, προκαλεί οικονομίες κλίμακος, ώστε αυτές να καταστούν ευπροσάρμοστες στο συνεχώς μεταβαλλόμενο και προκλητικό οικονομικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιούνται. Χαρακτηριστικά, παρά το γεγονός ότι οι διατάξεις που εισάγονται με τον ν. 4601/2019 θεωρούνται «αυστηρό δίκαιο» (*ius cogens*, κυρίως λόγω του άρθρου 6), παράλληλα προβλέπεται (σε πλήθος διατάξεων όπως ενδεικτικά στα αρ. 8 παρ. 2, αρ. 9 παρ. 5, αρ. 10 παρ. 7 κ.α.) δυνατότητα παρεκκλίσεων από τις βασικές ρυθμίσεις με στόχο τη διευκόλυνση των διαδικασιών.⁵ Επίσης, πολλές φορές στην πράξη οι μετασχηματισμοί αποτελούν μονόδρομο για τη διάσωση εταιρειών από την πτώχευση, συχνά σε συνδυασμό με εξυγιαντικά εργαλεία άλλων νόμων. Στο πέμπτο κεφάλαιο της παρούσας αναπτύσσονται αναλυτικά πραγματικά παραδείγματα ελληνικών επιχειρήσεων, που πιστοποιούν τα παραπάνω.

1.3.2 Ενιαία προσέγγιση

Η ύπαρξη του στοιχείου της συνέχισης της επιχειρηματικής δραστηριότητας από νέο φορέα (π.χ. όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις συγχώνευσης ή διάσπασης) ή από τον ίδιο φορέα που πλέον φέρει διαφορετικό νομικό μανδύα (π.χ. όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις της μετατροπής) οδηγεί στην ανάγκη αντιμετώπισης των προβλημάτων με κοινό πνεύμα και ενιαίο τρόπο. Συνεπώς, η αποσπασματικότητα διατάξεων, στοχεύσεων, ρυθμίσεων και μεθόδων του παρελθόντος, θεραπεύεται μέσω της ολιστικής αντιμετώπισης των προβλημάτων του δικαίου των εταιρικών μετασχηματισμών. Επίσης, η ομοιογένεια των ρυθμιζόμενων ζητημάτων γίνεται αντιληπτή από τις διαδικασίες συγχώνευσης, διάσπασης και μετατροπής οι οποίες συγκλίνουν στα βασικά τους σημεία, όπως θα αναπτυχθεί σε επόμενα κεφάλαια.

---

⁵ Τμήμα Ά – Μέρος Ά – Πεδίο εφαρμογής, κεφ. V αιτιολογικής έκθεσης ν. 4601/2019

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί, το πόσο αλληλένδετη είναι η ενιαία αντιμετώπιση των θεμάτων με τη διεύρυνση του πεδίου των επιτρεπτών μετασχηματισμών. Αναλυτικότερα, εντοπίζονται πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ των ειδών μετασχηματισμού. Έτσι, δεν υπάρχει λόγος για αποκλεισμό ή περιορισμό του εύρους των μετασχηματισμών (τα επιμέρους κοινά στοιχεία των τριών βασικών κατηγοριών μετασχηματισμών αναπτύσσονται λεπτομερώς στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας). Ωστόσο, μεταξύ τους υφίστανται σαφώς και διαφορές, γεγονός που δεν επιτρέπει πάντα την κοινή ρύθμιση αλλά την ενιαία προσέγγιση, όπως προαναφέρθηκε.

Χαρακτηριστικά, η κοινή σειρά ενεργειών κατά χρονική προτεραιότητα που ακολουθείται για κάθε ανεπίληπτη λήψη απόφασης περί μετασχηματισμού είναι η εξής:

α) Το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης ή διάσπασης συντάσσεται από τα Διοικητικά Συμβούλια ή τους διαχειριστές των εμπλεκόμενων εταιρειών, πράξη που σηματοδοτεί την έναρξη των διαδικασιών συγχώνευσης/διάσπασης.

β) Το σχέδιο καταχωρείται στο Γ.Ε.ΜΗ. έναν μήνα πριν από τη λήψη απόφασης ή αναρτάται στις ιστοσελίδες των συμμετεχουσών εταιρειών.

γ) Λεπτομερής επεξηγηματική έκθεση επί του σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης ή διάσπασης συντάσσεται από τα Διοικητικά Συμβούλια ή τους διαχειριστές των εμπλεκόμενων εταιρειών, καθώς και επί της προτεινόμενης σχέσης ανταλλαγής ή για τη μετατροπή.⁶ Η έκθεση υποβάλλεται προς έγκριση σε Γενική Συνέλευση εκτός εάν συμφωνηθεί ομοφώνως και γραπτώς από τους μετόχους ή εταίρους να μην συνταχθεί η ως άνω έκθεση.

δ) Το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης ή διάσπασης εξετάζεται από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες (μέσω της έκθεσης των εμπειρογνομόνων τεκμηριώνεται τεχνικά η εταιρική απόφαση για τον μετασχηματισμό), οι οποίοι συντάσσουν τη σχετική τους έκθεση (Fairness opinion) προς τη Γενική Συνέλευση των μετόχων ή προς τους εταίρους, εκτός αν συμφωνηθεί ομοφώνως και γραπτώς από τους μετόχους ή εταίρους να μην εξετασθεί η ως άνω έκθεση. {Ιδιαίτερη ρύθμιση για τη μετατροπή σε ΙΚΕ ως προς τον υπολογισμό της αξίας της περιουσίας (αρ. 17 παρ. 3 ν. 4548/2018)}.

ε) Η Γενική Συνέλευση των μετόχων ή οι εταίροι λαμβάνουν απόφαση ως προς τη συγχώνευση, διάσπαση ή μετατροπή.

---

⁶ Εναρκτήρια πράξη για τη μετατροπή.

στ) Η σύμβαση (συμβολαιογραφικό έγγραφο για ΑΕ, ΕΠΕ, Ευρωπαϊκές εταιρείες, Αστικούς Συνεταιρισμούς, Ευρωπαϊκές συνεταιριστικές εταιρείες) ή η μονομερής πράξη συγχώνευσης ή διάσπασης με ιδιωτικό έγγραφο καταρτίζεται.⁷

ζ) Το αρμόδιο κατά περίπτωση διοικητικό όργανο διενεργεί προληπτικό έλεγχο νομιμότητας του συνόλου των προπαρασκευαστικών πράξεων και διατυπώσεων και προβαίνει σε συστατική δημοσιότητα της συγχώνευσης, διάσπασης ή μετατροπής καθώς και σε κάθε άλλου είδους απαιτούμενη δημοσιότητα.

η) Τα αποτελέσματα της συγχώνευσης, διάσπασης ή μετατροπής επέρχονται.

Διαπιστώνεται, πως η μετατροπή παρουσιάζει ορισμένες αποκλίσεις από τις άλλες δύο μορφές μετασχηματισμού. Παρόλα αυτά είναι εμφανείς οι ομοιότητες και οι κοινές αναφορές όπως π.χ. στο άρθρο 106 προβλέπονται όλες οι περιπτώσεις μετατροπής, διάταξη η οποία κατά το βασικό της περιεχόμενο αντιστοιχεί στο άρθρο 9 του ν. 4601/2019, που αφορά στη συγχώνευση. Ορμώμενοι εκ των ανωτέρω συμπεραίνουμε πως πέραν των επιμέρους ρυθμίσεων, το πνεύμα των διατάξεων που διέπουν το σύνολο των διαδικασιών είναι κοινό.

1.3.3 Ικανοποίηση παράλληλων συμφερόντων

Τα δύο παραπάνω στοιχεία του νόμου δηλαδή η επέκταση του φάσματος των επιτρεπτών μετασχηματισμών και η ενιαία αντιμετώπιση των προβλημάτων που ανακύπτουν από αυτούς, εξασφαλίζουν συνδυαστικά σε μεγάλο βαθμό την προστασία των συμφερόντων των εμπλεκόμενων μερών. Ειδικότερα, εισάγονται ασφαλιστικές - προστατευτικές δικλείδες για τα συμφέροντα μετόχων, μικρομετόχων, εταίρων, πιστωτών κ.λ.π. οι οποίες εφαρμόζονται σε κάθε περίπτωση. Συμπεραίνεται, πως προτάσσεται η «εξισορρόπηση συμφερόντων».⁸ Τέτοια παραδείγματα εξασφαλιστικών διατάξεων είναι λ.χ. η κατάρτιση του σχεδίου συγχώνευσης/διάσπασης με ελάχιστο περιεχόμενο που προβλέπεται στον νόμο, έγκριση από Γενική Συνέλευση, διατυπώσεις δημοσιότητας, αίτημα πιστωτών για παροχή εγγυήσεων, ακόμα και η ακύρωση ενός μετασχηματισμού κ.α. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ενιαία στάθμιση αντίρροπων ή και αντικρουόμενων συμφερόντων. Παράλληλα, εξασφαλίζεται η ταχύτητα και η ευκολία στις διαδικασίες με ταυτόχρονη διασφάλιση επάρκειας των μέσων προστασίας των εμπλεκόμενων.

⁷ Το διαδικαστικό αυτό βήμα απουσιάζει από τη μετατροπή.

⁸ Γενικό μέρος αιτιολογικής έκθεσης ν. 4601/2019 παρ. 19.

1.3.4 Απλούστευση διαδικασιών

Στον ν. 4601/2019 προβλέπεται μια σειρά μέτρων απλούστευσης και επιτάχυνσης των διαδικασιών μετασχηματισμού, που στοχεύουν στην αποφυγή της επιβαρυντικής γραφειοκρατίας, στην εξοικονόμηση χρόνου και πόρων, στην αποτελεσματικότητα και στην ευελιξία. Τα παραπάνω επιτυγχάνονται χωρίς να θυσιάζεται η προστασία των συμφερόντων των εμπλεκόμενων, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω.

Ορισμένα εξ αυτών των νεωτεριστικών μέτρων είναι τα εξής:

- α) Πρόβλεψη για δημοσίευση διατυπώσεων μόνο στην ιστοσελίδα.
- β) Μη υποχρεωτικότητα σύνταξης και υποβολής επεξηγηματικών εκθέσεων εφόσον υπάρχει σύμφωνη γνώμη όλων.
- γ) Διαθεσιμότητα εγγράφων ηλεκτρονικά κ.α.

1.4 Δομή του ν. 4601/2019

Το σύνολο των άρθρων του ν. 4601/2019 που αφορούν σε εταιρικούς μετασχηματισμούς είναι 147 και διαιρούνται σε πέντε βασικά μέρη (Αυγητίδης, 2019). Σε κάθε μία από τις τρεις βασικές κατηγορίες μετασχηματισμού δηλαδή συγχώνευση, διάσπαση, μετατροπή, είναι αφιερωμένο από ένα μέρος του νόμου. Επίσης, ένα μέρος είναι εισαγωγικό και ένα μέρος αφορά στις μεταβατικές διατάξεις.

Κάθε τμήμα που αφορά σε μία εκ των βασικών μορφών μετασχηματισμού χωρίζεται σε κεφάλαια, εκ των οποίων το πρώτο είναι γενικό και ρυθμίζει καταστάσεις ανεξαρτήτως εταιρικών τύπων και τα υπόλοιπα είναι ειδικά για τα επιμέρους ζητήματα της εκάστοτε κατηγορίας μετασχηματισμού και των εταιρικών μορφών των συμμετεχουσών εταιρειών. Συνεπώς, για κάθε μία εκ των μορφών μετασχηματισμού (συγχώνευση, διάσπαση, μετατροπή) υπάρχει γενικό και ειδικό μέρος διατάξεων στον νόμο.

Βιβλιογραφία 1ου Κεφαλαίου

Αιτιολογική έκθεση ν. 4601/2019.

Αυγητίδης, Δ., 2019. «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», Νομική Βιβλιοθήκη, 1η εκδ.

Διακόπουλος, Δ., 2019. «Εισαγωγή στο νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών – Μία συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου (Ν. 4601/2019)» Δ.Ε.Ε., τ. 5, σελ. 681.

2 Μορφές εταιρικών μετασχηματισμών ν. 4601/2019

2.1 Συγχώνευση

Η συγχώνευση ως μία εκ των βασικών υπερκατηγοριών εταιρικών μετασχηματισμών ρυθμίζεται στα άρθρα 6-53 του ν. 4601/2019. Ως συγχώνευση ορίζεται η πράξη με την οποία επιτυγχάνεται η απόκτηση με καθολική διαδοχή από υφιστάμενη ή νεοϊδρυόμενη εταιρεία των περιουσιακών στοιχείων άλλων εταιρειών που λύονται χωρίς εκκαθάριση.⁹ Η εν λόγω μορφή εταιρικού μετασχηματισμού είναι γνωστή στο ελληνικό δίκαιο και έχει την ευρύτερη εφαρμογή στην πράξη από όλες τις υπόλοιπες. Αυτό συμβαίνει διότι είναι οικεία ως έννοια στον νομικό και επιχειρηματικό κόσμο, προκαλεί οικονομίες κλίμακος και δημιουργεί «δυνατούς» παίκτες στην εκάστοτε αγορά. Τα στατιστικά στοιχεία για τις συγχωνεύσεις στη χώρα μας για την περίοδο 2012-2018 αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα (Μασουράκης, et al., 2018) ως εξής:

Πίνακας 2.1 Συγχωνεύσεις 2012-2018

Έτος	Συγχωνεύσεις	Ποσοστό
2012	123	7,8%
2013	390	24,6%
2014	378	23,9%
2015	228	14,4%
2016	181	11,4%
2017	210	13,3%
2018	73	4,6%
Σύνολο	1583	100%

Τα βασικά εννοιολογικά χαρακτηριστικά της εταιρικής πράξης συγχώνευσης τα οποία παραμένουν κοινά σε όλες τις ειδικότερες μορφές, που αυτή μπορεί να λαμβάνει, είναι τα εξής:

- α) Μεταβίβαση της περιουσίας της απορροφώμενης εταιρείας στην εταιρεία που προκύπτει από τη συγχώνευση π.χ. νέα ή απορροφώσα.
- β) Λύση χωρίς εκκαθάριση της απορροφώμενης εταιρείας.
- γ) Απόδοση στους εταίρους ή μετόχους της απορροφώμενης εταιρικών συμμετοχών (μερίδια ή μετοχές) στην εταιρεία που προκύπτει από τη συγχώνευση ή παροχή σε μετρητά ως αντάλλαγμα των συμμετοχών τους στην αρχική εταιρεία. Η μεταβίβαση της περιουσίας είναι

⁹ Γενικό μέρος παρ. 3 αιτιολογικής έκθεσης ν. 4601/2019.

καθολική και περιλαμβάνει τόσο το ενεργητικό όσο και το παθητικό – υποχρεώσεις της απορροφώμενης.

Η συγχώνευση πραγματοποιείται είτε με απορρόφηση είτε με σύσταση νέας εταιρείας (άρθρο 6 ν. 4601/2019), όπως προέβλεπε και το άρθρο 68 κ.ν. 2190/1920. Γενικώς, έχει διατηρηθεί σε μεγάλο βαθμό το πνεύμα που διείπε τον κ.ν. 2190/1920 σε ό,τι αφορά τη ρύθμιση της συγχώνευσης. Στην ουσία έχουν γίνει φραστικές αναδιατυπώσεις και διορθώσεις εκφραστικών αστοχιών, καθώς επίσης και επεμβάσεις που στοχεύουν στην ορολογική ομογενοποίηση, ώστε το πεδίο εφαρμογής π.χ. της διάταξης του άρθρου 7, να διαλαμβάνει το σύνολο των εταιρικών τύπων, που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εταιρικού μετασχηματισμού, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 2 του εξεταζόμενου νόμου.

Παραμένοντας στην ανάλυση του άρθρου 7, επισημαίνεται πως στην εν λόγω διάταξη ρυθμίζεται το ελάχιστο απαιτούμενο περιεχόμενο του Σχεδίου Σύμβασης Συγχώνευσης, το οποίο όπως προβλέπεται στο επόμενο άρθρο (άρθρο 8) υπόκειται σε διατυπώσεις δημοσιότητας. Οι προβλεπόμενες διατυπώσεις δημοσιότητας περιλαμβάνουν την καταχώριση του Σχεδίου Σύμβασης Συγχώνευσης στο Γ.Ε.ΜΗ. μέσω της ανάρτησης στον διαδικτυακό του τόπο κατά τις προδιαγραφές του ν. 3419/2005.¹⁰ Επιπλέον, στο ίδιο άρθρο γίνεται λόγος για ανάρτηση στην ιστοσελίδα των εμπλεκόμενων στη συγχώνευση εταιρειών. Η τήρηση ιστοσελίδας είναι υποχρεωτική για εταιρείες με κινητές αξίες εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά και δυνητική για τις υπόλοιπες. Σε περίπτωση που το Σχέδιο Σύμβασης Συγχώνευσης αναρτηθεί στους ιστοτόπους των συμμετεχουσών εταιρειών αυτές απαλλάσσονται από την υποχρέωση καταχώρισης της πράξης στο Γ.Ε.ΜΗ.

Μία άλλη σημαντική παράμετρος που αφορά στη συγχώνευση είναι ότι προϋποτίθεται σε κάθε περίπτωση η διενέργεια προληπτικού διοικητικού ελέγχου νομιμότητας (άρθρο 17) κατόπιν του οποίου υποβάλλεται στις διατυπώσεις δημοσιότητας του ν. 3419/2005. Η διοικητική αρμοδιότητα διενέργειας προληπτικού ελέγχου νομιμότητας της συγχώνευσης κλιμακώνεται ως εξής:

α) Ανάλογα με τη μορφή της συγχωνευόμενης εταιρείας (π.χ. συμμετοχή Ανώνυμης Εταιρείας ή Ευρωπαϊκής Εταιρείας, απαιτείται εγκριτική απόφαση Περιφερειάρχη, επίσης γίνεται έλεγχος

---

¹⁰ Ν. 3419/2005-ΦΕΚ 297/Α/06.12.2005 «Γενικό Εμπορικό Μητρώο (ΓΕΜΗ) και εκσυγχρονισμός της επιμελητηριακής νομοθεσίας».

στα ποσοστά απαρτίας και πλειοψηφίας των Γενικών Συνελεύσεων που έλαβαν τις σχετικές με τη συγχώνευση αποφάσεις).¹¹

β) Ανάλογα με τη συστημική σημασία ή το μέγεθος των συγχωνευόμενων εταιρειών (υπάρχει σοβαρή πιθανότητα να θίγονται και ζητήματα ανταγωνισμού οπότε π.χ. ίσως να απαιτείται και η έγκριση της αρμόδιας επιτροπής ανταγωνισμού ή να απαιτείται απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης).

γ) Σε κάθε άλλη περίπτωση αρμόδια για τη διενέργεια του προληπτικού ελέγχου νομιμότητας είναι η υπηρεσία Γ.Ε.ΜΗ. στην Περιφέρεια της οποίας έχει την έδρα της η απορροφώσα εταιρεία, η οποία ασκεί την αρμοδιότητά της αυτή χωρίς την έκδοση προηγούμενης εγκριτικής απόφασης.

Εν κατακλείδι, ο προληπτικός έλεγχος νομιμότητας εκτείνεται σε όλες τις πράξεις και διατυπώσεις της συγχώνευσης. Στην ουσία δεν πρόκειται για έλεγχο τυπικής νομιμότητας κατά τον οποίο εξετάζεται το τύπος σύννομο και η πληρότητα των εγγράφων αλλά ούτε και για πλήρη και ουσιαστικό έλεγχο νομιμότητας, που στοχεύει στην πραγμάτωση του συνόλου της έννομης τάξης.

Στο σημείο αυτό είναι απαραίτητο, να γίνει μνεία στη μέριμνα που έλαβε ο νομοθέτης για την προστασία των συναλλαγών σε περίπτωση ανατροπής του κύρους των διοικητικών πράξεων που σχετίζονται με τον μετασχηματισμό, μετά την καταχώρισή του στο Γ.Ε.ΜΗ. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 5 του άρθρου 20 (αλλά και της παραγράφου 7 του άρθρου 72 για τη διάσπαση) του ν. 4601/2019 σε περίπτωση που ακυρωθεί δικαστικά διοικητική πράξη, η οποία ενέκρινε τον μετασχηματισμό, δεν επέρχεται ανατροπή των αποτελεσμάτων της συγχώνευσης, ούτε αυτό το γεγονός από μόνο του αποτελεί λόγο κήρυξης ακυρότητάς της. Ωστόσο, όποιος έχει έννομο συμφέρον και τελικώς αιτείται την ακύρωση της αντίστοιχης διοικητικής πράξης, διατηρεί δικαίωμα αποζημίωσης κατά τις γενικές διατάξεις (Διακόπουλος, 2019).

Τα παραπάνω αποτελούν ορισμένα εκ των χαρακτηριστικών στοιχείων της συγχώνευσης που επιλέχθηκαν να αναφερθούν συνοπτικά στην παρούσα μελέτη, ώστε να σκιαγραφηθεί το

---

¹¹ Για τη λήψη αποφάσεων γενικών συνελεύσεων ανωνύμων εταιρειών που συμμετέχουν σε συγχώνευση, διάσπαση ή μετατρέπονται, ελλείψει σχετικής καταστατικής ρύθμισης εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 4548/2018 και συγκεκριμένα το άρθρο 130 για την αυξημένη απαρτία που προβλέπει 1/2 για την αρχική και 1/3 ή 1/5 για την επαναληπτική, καθώς και το άρθρο 132 για την αυξημένη πλειοψηφία που προβλέπει 2/3 των ψήφων που εκπροσωπούνται.

ευρύτερο πλαίσιο ρυθμίσεων και διαδικασιών της εν λόγω μορφής εταιρικού μετασχηματισμού.

2.2 Διάσπαση

Η διάσπαση αποτελεί το βασικό αντικείμενο της παρούσας μελέτης, για τον λόγο αυτό θα γίνει περιληπτική αναφορά στο τρέχον κεφάλαιο, ενώ εκτενής ανάλυση και λεπτομερής περιγραφή των επιμέρους ζητημάτων της, θα εξεταστούν παρακάτω. Αξίζει να σημειωθεί, πως οι συνήθεις λόγοι για τους οποίους επιλέγεται η διάσπαση είναι αφενός μεν η κατανομή των τμημάτων μιας εταιρείας σε περισσότερες μονάδες, προς επίτευξη θετικών οικονομικών αποτελεσμάτων και αφετέρου τυχόν διαφωνίες¹² μεταξύ των μετόχων ή εταίρων για τη λειτουργία της επιχείρησης (Σινανιώτη - Μαρούδη, 2012).

Οι διαδικασίες της διάσπασης διέπονται από τα άρθρα 54 έως 103 του ν. 4601/2019. Στο άρθρο 54 οριοθετούνται οι τρεις ειδικότερες μορφές, που μπορεί να λάβει η διάσπαση οι οποίες είναι:

- α) Η κοινή διάσπαση.
- β) Η μερική διάσπαση.
- γ) Η απόσχιση κλάδου.

Επισημαίνεται, πως η μερική διάσπαση και η απόσχιση κλάδου αποτελούν καινοτομία του εξεταζόμενου νομοθετήματος, καθώς η κοινή διάσπαση προβλεπόταν και ρυθμιζόταν ήδη από το προγενέστερο δίκαιο.

Στα άρθρα που ρυθμίζουν τις διαδικασίες για τη διάσπαση εισάγονται και ερμηνεύονται νέες έννοιες, όπως χαρακτηριστικά είναι αυτή του «κλάδου δραστηριότητας» (παρ. 3 αρ. 54 ν. 4601/2019). Ως κλάδος δραστηριότητας ορίζεται πλέον «*το σύνολο των στοιχείων τόσο του ενεργητικού όσο και του παθητικού, τα οποία συνιστούν από οργανωτική άποψη αυτόνομη εκμετάλλευση, δηλαδή σύνολο ικανό να λειτουργήσει αυτοδύναμα*».¹³ Η εν λόγω έννοια αποκτά σημασία στο πλαίσιο των δύο νεωτερισμών του ν. 4601/2019 ήτοι της μερικής

---

¹² Χαρακτηριστική περίπτωση ήδη από το παρελθόν δίκαιο η υπόθεση ΑΠ 1353/1997, ΕΕμπΔ 1998

¹³ Τμήμα Α – Μέρος Γ Διάσπαση, αιτιολογικής έκθεσης ν. 4601/2019

διάσπασης και της απόσχισης κλάδου και βρίσκεται σε πλήρη αρμονία με τον αντίστοιχο ορισμό της Οδηγίας 2009/133/ΕΚ.

Όσον αφορά στις διασπάσεις και τις αποσχίσεις κλάδων που έλαβαν χώρα κατά το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς - η πολυπλοκότητα του οποίου αποτυπώνεται εύληπτα στο πλήθος των σχετικών επιχειρηματικών κινήσεων που πραγματοποιήθηκαν - καταγράφηκαν τα εξής στατιστικά στοιχεία, κατά το χρονικό διάστημα 2012-2018 υλοποιήθηκαν:

α) 65 διασπάσεις (πρόκειται για κοινές διασπάσεις επί της ουσίας).

β) 42 αποσχίσεις (καταχρηστικός μετασχηματισμός, πραγματοποίηση μόνο με βάση το φορολογικό πλαίσιο). (Μασουράκης, et al., 2018).

Η διάσπαση - υπό τις ειδικότερες μορφές της - είναι ο τύπος εταιρικού μετασχηματισμού που έχει εφαρμοσθεί σε μεγάλο βαθμό στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα από τη θέση σε ισχύ του νόμου, έως σήμερα χωρίς αυτό να δύναται ακόμα να αποτυπωθεί στατιστικά. Η εν λόγω παρατήρηση αποκτά μεγάλη σημασία ως δείκτης της ανάγκης της ελληνικής νομοθεσίας και οικονομίας για νέες, ευέλικτες διαδικασίες και μορφές μετασχηματισμού, προσαρμοσμένες στις εκάστοτε συνθήκες, προς εξυπηρέτηση ανώτερων σκοπών όπως είναι π.χ. η μείωση της ανεργίας και η ευημερία των επιχειρήσεων. Κατωτέρω θα αναπτυχθούν οι διαστάσεις που λαμβάνει το ζήτημα σε πολλές εκφάνσεις της εθνικής οικονομίας και της ευρύτερης κοινωνικής ζωής.

2.3 Μετατροπή

Η μετατροπή αποτελεί την τρίτη μεγάλη κατηγορία μετασχηματισμών που ρυθμίζεται από τον ν. 4601/2019. Συγκεκριμένα, στα άρθρα 104 έως 139 προβλέπεται το σύνολο των δυνατοτήτων που παρέχει ο νόμος αλλά και διαδικασιών, που απαιτούνται για τη μετατροπή. Στα άρθρα 118 έως 127 εισάγονται ειδικές διατάξεις συμπληρωματικές των γενικών.

Ειδικότερα, στο άρθρο 104 συνοψίζονται τα βασικά τυπολογικά γνωρίσματα της μετατροπής, ως αυτοτελούς πράξης του εταιρικού δικαίου και ως επιμέρους μορφή εταιρικού μετασχηματισμού, σύμφωνα με τη γενική πρόβλεψη του άρθρου 1 στοιχείο γ του εξεταζόμενου νομοθετήματος. Στο πλαίσιο αυτό, ως μετατροπή ορίζεται η διαδικασία μετασχηματισμού στην

οποία μετέχει ένα μόνο από τα υποκείμενα εταιρικών μετασχηματισμών - όπως αυτά προβλέπονται περιοριστικά στην παράγραφο 1 του άρθρου 2 - χωρίς να λυθεί και να τεθεί υπό εκκαθάριση, μεταβάλλει τη νομική μορφή του σε άλλη εταιρική μορφή της ίδιας διάταξης (αρ. 2 παρ. 1) διατηρώντας συγχρόνως τη νομική του προσωπικότητα, δηλαδή χωρίς αλλαγή της ταυτότητας του νομικού προσώπου της παλιάς, δηλαδή της μετατραπέιας εταιρείας.¹⁴

Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα των ανωτέρω είναι η διατήρηση της επωνυμίας μετά τη μετατροπή σύμφωνα με το άρθρο 110 σε συνδυασμό με τις βάσεις που θέτει το άρθρο 104. Απαιτείται ωστόσο προσαρμογή των ενδείξεων που προσδιορίζουν τη νέα εταιρική μορφή.

Επεξηγηματικά, η μετατροπή δεν εξαντλείται απλώς στην τροποποίηση του καταστατικού (ή της εταιρικής σύμβασης) της μετατρεπόμενης εταιρείας αλλά αποτελεί δομική εταιρική μεταβολή. Για τον λόγο αυτό η λήψη της σχετικής απόφασης λαμβάνεται κατ' αποκλειστική αρμοδιότητα από τη γενική συνέλευση των μετόχων ή το σύνολο των εταίρων της υπό μετατροπής εταιρείας.

Λεπτομερέστερα, η μετατροπή σηματοδοτεί την καθολική αλλαγή του συστήματος κανόνων που ρυθμίζουν το σύνολο της λειτουργίας της και τις έννομες σχέσεις της, τόσο στην εσωτερική της δομή όσο και έναντι τρίτων. Αυτή η μετάβαση και υπαγωγή σε νέο νομοθετικό καθεστώς έχει κεφαλαιώδη σημασία, όταν οι διατάξεις που διέπουν την ίδρυση της εταιρείας υπό την καινούρια νομική της μορφή, προβλέπουν αυστηρότερες προϋποθέσεις συγκριτικά με τις διατάξεις που διέπουν την ίδρυσή της παλαιάς της μορφής, διότι ελλοχεύει ο κίνδυνος τα σημεία αυτά να παραλειφθούν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η μετατροπή προσωπικής εταιρείας σε κεφαλαιουχική. Το άρθρο 105 οριοθετεί το πλαίσιο εντός του οποίου εξασφαλίζεται, ότι θα τηρηθούν οι διαδικασίες ίδρυσης του νέου εταιρικού τύπου που λαμβάνει το μετατραπέν νομικό πρόσωπο.

Επίσης και σε αυτήν την κατηγορία εταιρικού μετασχηματισμού εντοπίζεται η υποχρέωση σύνταξης λεπτομερούς έκθεσης από το αρμόδιο όργανο της διοίκησης της εταιρείας, που επεξηγεί και αιτιολογεί τη μετατροπή από τον έναν εταιρικό τύπο στον άλλο. Τα παραπάνω προβλέπονται στο άρθρο 106, του οποίου το έρεισμα συναντάμε και στο άρθρο 9 περί συγχώνευσης, ενώ καθίσταται σαφής και η επιρροή από τον αντίστοιχο γερμανικό νόμο για τους μετασχηματισμούς.

---

¹⁴ Τμήμα Α – Μέρος Δ Μετατροπή, αιτιολογικής έκθεσης ν. 4601/2019.

Συνοπτικά, τα έννομα αποτελέσματα της μετατροπής είναι τα εξής:

- α) η μετατραπέισα εταιρεία διατηρεί τη νομική της προσωπικότητα και συνεχίζεται με τη νέα μορφή της, χωρίς μεταβίβαση περιουσίας με ειδική ή καθολική διαδοχή
- β) οι άδειες υπέρ της μετατραπέισας εταιρείας συνεχίζουν να υφίστανται
- γ) οι μέτοχοι ή οι εταίροι της μετατραπέισας εταιρείας μετέχουν στην εταιρεία με τη νέα της νομική μορφή
- δ) οι εκκρεμείς δίκες συνεχίζονται αυτοδίκαια στο όνομα της εταιρείας υπό τη νέα της νομική μορφή

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Γ.Ε.ΜΗ., πραγματοποιήθηκαν 9.778 μετατροπές επιχειρήσεων συνολικά την περίοδο 2012-2018. Οι περισσότερες μετατροπές καταγράφηκαν το 2017 (ποσοστό 22,9% του συνόλου). Το 1/3 αυτών αφορά σε μετατροπές ΟΕ σε ΕΕ, ενώ αξιόλογα ποσοστά κατέλαβαν και οι μετατροπές από ΟΕ σε ΙΚΕ (15,1%) και από ΕΠΕ σε ΙΚΕ (10,2%). Εάν αθροίσουμε τις μετατροπές σε ΙΚΕ, ανεξαρτήτως προηγούμενης νομικής μορφής, προκύπτει ότι το μερίδιό τους στο σύνολο των μετατροπών ανέρχεται σε 31,8% (3.111 σε πλήθος) (Μασουράκης, et al., 2018).

Το νέο θεσμικό πλαίσιο για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς, χάρη στην άρση των περιορισμών στις μετατροπές, αναμένεται να ενισχύει το πλήθος των συγκεκριμένων μετασχηματισμών, παρέχοντας τη δυνατότητα στις διοικήσεις των επιχειρήσεων, να επιλέξουν απρόσκοπτα τις επιθυμητές στρατηγικές κινήσεις.

Βιβλιογραφία 2ου κεφαλαίου

Αιτιολογική έκθεση ν. 4601/2019.

Διακόπουλος, Δ. 2019, «Εισαγωγή στο νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών – Μία συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου (Ν. 4601/2019)» Δ.Ε.Ε., τ. 5, σελ. 681.

Μασουράκης, Μ., Μητσόπουλος, Μ. & Πρίντσιπας, Θ., 2018. «Εταιρικοί μετασχηματισμοί, special report οικονομία και επιχειρήσεις», ΣΕΒ, τ. 36.

http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/51741/etairikoi_metasximatismoi.pdf.

Σινανιώτη - Μαρούδη, Α., 2012. «Εταιρίες». Νομική Βιβλιοθήκη.

3 Η Διάσπαση

3.1 Τα τρία είδη της διάσπασης του ν. 4601/2019

Στο παρόν κεφάλαιο μελετώνται οι ειδικότερες μορφές της διάσπασης ήτοι η κοινή διάσπαση, η μερική διάσπαση και η απόσχιση κλάδου. Καθένα από τα τρία είδη της διάσπασης νοείται σε τρεις επιμέρους παραλλαγές ανάλογα με το αν η επωφελούμενη ή οι επωφελούμενες εταιρείες προϋπήρχαν της διάσπασης ή ιδρύονται στο πλαίσιο της διάσπασης ή μία τουλάχιστον προϋπήρχε και μία τουλάχιστον ιδρύεται ένεκα της διάσπασης. Κατ' αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται εννέα παραλλαγές διάσπασης.

Σύμφωνα με την πρώτη παράγραφο των άρθρων 55, 56 και 57 του ν. 4601/2019, το σύνολο των τριών ειδών της διάσπασης διενεργείται:

- α) Με απορρόφηση (παρ. 2 αρ. 55, 56, 57 ν. 4601/2019).
- β) Με σύσταση νέων εταιρειών (παρ. 3 αρ. 55, 56, 57 ν. 4601/2019).
- γ) Με απορρόφηση και με σύσταση νέων εταιρειών (παρ. 4 αρ. 55, 56, 57 ν. 4601/2019).

Η ίδια πρόβλεψη υπήρχε και για τη διάσπαση του κ.ν. 2190/1920 αρ. 81 επ. η οποία όπως αναφέρθηκε, αντιστοιχεί στην κοινή διάσπαση του ν. 4601/2019.

Επί των επιμέρους διαδικασιών που ακολουθούνται σε κάθε παραλλαγή της εκάστοτε μορφής διάσπασης, ο νόμος είναι εξαντλητικός. Ειδικότερα:

- α) Για τη διάσπαση με απορρόφηση εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κεφαλαίου Β του νόμου ήτοι τα άρθρα 58-73.
- β) Για τη διάσπαση με σύσταση νέας εταιρείας ή νέων εταιρειών εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κεφαλαίου Γ του νόμου ήτοι το άρθρο 74.
- γ) Για τη διάσπαση με απορρόφηση και με σύσταση νέας εταιρείας ή νέων εταιρειών εφαρμόζονται οι διατάξεις του Κεφαλαίου Δ του νόμου ήτοι το άρθρο 75.

Σε κάθε περίπτωση τα στάδια από την έναρξη έως την ολοκλήρωση της διάσπασης (οποιοδήποτε από τα τρία είδη της και με οποιονδήποτε από τους τρεις προβλεπόμενους τρόπους αυτή λαμβάνει χώρα) είναι τα εξής:

- α) Σχέδιο σύμβασης διάσπασης (άρθρο 59)
- β) Δημοσίευση του σχεδίου σύμβασης διάσπασης (άρθρο 60)
- γ) Λεπτομερής γραπτή έκθεση και ενημέρωση για τη διάσπαση (άρθρο 61)
- δ) Εξέταση του σχεδίου σύμβασης διάσπασης από εμπειρογνώμονες (άρθρο 62)
- ε) Διαθεσιμότητα των εγγράφων για εξέταση από τους μετόχους ή τους εταίρους (άρθρο 63)
- στ) Προστασία των πιστωτών των εταιρειών που μετέχουν στη διάσπαση (άρθρο 65)
- ζ) Έγκριση από τη συνέλευση ή τους εταίρους καθεμιάς από τις εταιρείες που μετέχουν στη διάσπαση (άρθρο 66)
- η) Σύμβαση διάσπασης – Τύπος (άρθρο 67)
- θ) Διατυπώσεις δημοσιότητας Πράξεις και στοιχεία που υποβάλλονται σε δημοσιότητα (άρθρο 68)
- ι) Προληπτικός έλεγχος νομιμότητας (άρθρο 69)
- ια) Αποτελέσματα της διάσπασης (άρθρο 70)
- ιβ) Ευθύνη μελών του διοικητικού συμβουλίου ή των διαχειριστών και του εμπειρογνώμονα (άρθρο 71)
- ιγ) Ακύρωση της διάσπασης (άρθρο 72)
- ιδ) Μη δίκαιη σχέση ανταλλαγής (άρθρο 73).

Για τον λόγο αυτό δεν κρίνεται σκόπιμη στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης η εκτενής αναφορά σε τυπικές διαδικασίες (π.χ. αρμοδιότητα, δημοσιότητα, προθεσμίες κ.λ.π.) , ούτε σε τεχνικές διαφορές που υπαγορεύονται από τον εκάστοτε εταιρικό τύπο, οι οποίες ρυθμίζονται από τον νόμο ως εξής:

- α) Για τη διάσπαση με τη συμμετοχή προσωπικών εταιρειών εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις του Κεφαλαίου Ε του νόμου ήτοι τα άρθρα 76-82.
- β) Για τη διάσπαση με τη συμμετοχή ανώνυμων εταιρειών εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις του Κεφαλαίου ΣΤ του νόμου ήτοι τα άρθρα 83-88.
- γ) Για τη διάσπαση με τη συμμετοχή εταιρειών περιορισμένης ευθύνης εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις του Κεφαλαίου Ζ του νόμου ήτοι τα άρθρα 89-91.
- δ) Για τη διάσπαση με τη συμμετοχή ιδιωτικών κεφαλαιουχικών εταιρειών εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις του Κεφαλαίου Η του νόμου ήτοι τα άρθρα 92-95.
- ε) Για τη διάσπαση με τη συμμετοχή ευρωπαϊκής εταιρείας εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις του Κεφαλαίου Θ του νόμου ήτοι το άρθρο 96.

στ) Για τη διάσπαση με τη συμμετοχή αστικών συνεταιρισμών εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις του Κεφαλαίου Ι του νόμου ήτοι τα άρθρα 97-102.

ζ) Για τη διάσπαση με τη συμμετοχή ευρωπαϊκής συνεταιριστικής εταιρείας εφαρμόζονται οι ειδικές διατάξεις του Κεφαλαίου ΙΑ του νόμου ήτοι το άρθρο 103.

Αλλά ούτε και σε ό,τι αφορά διαδικαστικές διευκολύνσεις (Μαστρομανώλης, et al., 2018), οι οποίες είναι οι εξής:

α) Δυνατότητα δημοσίευσης σχεδίου σύμβασης διάσπασης μόνο στην ιστοσελίδα.

β) Απαλλαγή από έκθεση ΔΣ ή διαχειριστών με ομοφωνία.

γ) Απαλλαγή από έκθεση εμπειρογνομόνων με ομοφωνία.

δ) Στις προσωπικές εταιρείες έκθεση εμπειρογνομόνων μόνο κατόπιν αιτήματος.

ε) Απαλλαγή από έκθεση διαχειριστών όταν όλοι οι εταίροι και διαχειριστές (σε προσωπικές, ΕΠΕ και ΙΚΕ).

στ) Διαθεσιμότητα εγγράφων μετασχηματισμού στην ιστοσελίδα.

ζ) Παροχή αντιγράφων μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

η) Κατάρτιση της σύμβασης μόνο με ιδιωτικό έγγραφο (προσωπικές εταιρείες, ΙΚΕ).

θ) Έλεγχος νομιμότητας χωρίς εγκριτική απόφαση σε προσωπικές εταιρείες, ΕΠΕ και ΙΚΕ.

Αντιθέτως, παρακάτω αναλύονται τα ουσιαστικά στοιχεία της διάσπασης ως προς τις νομικού, περιουσιακού και οικονομικού χαρακτήρα πλευρές της. Επιπροσθέτως, παρατίθεται λεπτομερής ανάλυση των βασικών εννοιών όπως του σχεδίου σύμβασης διάσπασης, της έκθεσης των εταιρικών οργάνων και της έκθεσης εμπειρογνομόνων. Ακόμα, γίνεται συγκριτική επισκόπηση ανάμεσα στα τρία είδη της διάσπασης ως προς τις ομοιότητες, τις διαφορές και τα έννομα αποτελέσματά τους. Τέλος, μελετώνται επίσης συγκριτικά η διάσπαση εν γένει με τους άλλους δύο τύπους των εταιρικών μετασχηματισμών ήτοι της συγχώνευσης και της μετατροπής.

3.1.1 Η κοινή διάσπαση

Στις παραγράφους 1-4 του άρθρου 55 του ν. 4601/2019 προβλέπονται οι τρόποι με τους οποίους δύναται να λάβει χώρα κοινή διάσπαση (οι οποίοι είναι κοινοί και στις άλλες δύο μορφές διάσπασης) και αναφέρονται οι σχετικοί ορισμοί.

Στην κοινή διάσπαση η διασπώμενη εταιρεία μεταβιβάζει με καθολική διαδοχή την περιουσία της σε δύο ή περισσότερες επωφελούμενες εταιρείες, ενώ η ίδια εξαφανίζεται, οι δε μέτοχοί της καθίστανται μέτοχοι των επωφελούμενων εταιρειών. Στο πλαίσιο αυτό παρατηρείται, πως η κοινή διάσπαση του ν. 4601/2019 αντιστοιχεί στη διάσπαση που προβλεπόταν στον κ.ν. 2190/1920 για τις ανώνυμες εταιρείες και συγκεκριμένα στο άρθρο 81 παρ. 1-4 γεγονός που δεν προκαλεί εκπλήξεις καθώς όπως έχει αναφερθεί, η κοινή διάσπαση είναι η μόνη μορφή διάσπασης που ρυθμιζόταν ολοκληρωμένα ήδη από προγενέστερο δίκαιο. Οι ρυθμίσεις για την κοινή διάσπαση εντοπίζονταν στις διατάξεις των άρθρων 81-89 του κ.ν. 2190/1920. Τα εν λόγω άρθρα προστέθηκαν στον νόμο δυνάμει του άρθρου 14 π.δ. 498/871 με το οποίο εισάχθηκαν στην ελληνική νομοθεσία τα άρθρα 1, 2 και 13 της Οδηγίας 82/891/ΕΟΚ και συμπληρώθηκαν με τον ν. 3604/2007. Οι διατάξεις της εν λόγω Οδηγίας μεταφέρθηκαν σχεδόν αυτούσιες στο εσωτερικό δίκαιο με εξαίρεση τις περιπτώσεις κατά τις οποίες παρεχόταν ευελιξία στον εθνικό νομοθέτη.

Η κοινή διάσπαση του κ.ν. 2190/1920 διενεργούταν με τους ίδιους ακριβώς τρόπους που διενεργείται και η κοινή διάσπαση (όπως και όλα τα είδη της διάσπασης) στον ν. 4601/2019, δηλαδή με απορρόφηση (αρ. 81 παρ. 2, κ.ν. 2190/1920), με σύσταση νέας εταιρείας ή νέων εταιρειών (αρ. 81 παρ. 3, κ.ν. 2190/1920) και με απορρόφηση και με σύσταση νέας εταιρείας ή εταιρειών (η λεγόμενη «μικτή διάσπαση» αρ. 81 παρ. 4, κ.ν. 2190/1920). Όπως είναι εμφανές, η κοινή διάσπαση ως πράξη του εταιρικού δικαίου συντελεί στην αποκέντρωση των επιχειρήσεων.

Τα έννομα αποτελέσματα της κοινής διάσπασης τα οποία επέρχονται από την καταχώρηση στο Γ.Ε.ΜΗ. είναι τα εξής (Σινανιώτη - Μαρούδη, 2012):

α) Η μεταβίβαση του συνόλου της περιουσίας από τη διασπώμενη στις επωφελούμενες εταιρείες με καθολική διαδοχή, η οποία καταλαμβάνει το σύνολο των δικαιωμάτων, των υποχρεώσεων και γενικά των έννομων σχέσεων της διασπώμενης.

β) Σύμφωνα με την κατανομή του σχεδίου σύμβασης διάσπασης οι μέτοχοι της διασπώμενης (που λύεται) καθίστανται μέτοχοι των επωφελούμενων.

γ) Η διασπώμενη εταιρεία παύει να υφίσταται.

δ) Οι επωφελούμενες εταιρείες καθίστανται ενάγουσες ή εναγόμενες στις εκκρεμείς δίκες της διασπώμενης χωρίς έτερη διατύπωση, σύμφωνα με την κατανομή που προβλέπεται στο σχέδιο σύμβασης διάσπασης ή από την παράγραφο 3 του άρθρου 59 ν. 4601/2019.

ε) Οι προβλεπόμενες στον νόμο ιδιαίτερες διατυπώσεις για τη μεταβίβαση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων ισχύουν και σε αυτήν την περίπτωση (π.χ. μεταγραφή στα αρμόδια Υποθηκοφυλακεία εφόσον πρόκειται για ακίνητα).

στ) Η ανταλλαγή των εταιρικών συμμετοχών των επωφελούμενων με αυτές της διασπώμενης υπόκειται στους περιορισμούς της παραγράφου 5 του άρθρου 70 ν. 4601/2019.

3.1.2 Η μερική διάσπαση

Στις παραγράφους 1-5 του άρθρου 56 του ν. 4601/2019 προβλέπονται οι τρόποι με τους οποίους δύναται να λάβει χώρα μερική διάσπαση (οι οποίοι είναι κοινοί και στις άλλες δύο μορφές διάσπασης, δηλαδή με απορρόφηση, με σύσταση νέας εταιρειών ή νέων εταιρειών, με απορρόφηση και με σύσταση νέας εταιρείας ή εταιρειών) και αναφέρονται οι σχετικοί ορισμοί. Βασικό χαρακτηριστικό της μερικής διάσπασης είναι ότι η διασπώμενη εταιρεία μεταβιβάζει με καθολική διαδοχή κλάδο ή κλάδους δραστηριότητάς της σε μία ή περισσότερες επωφελούμενες εταιρείες. Οι μέτοχοι της διασπώμενης ή μεταβιβάζουσας εταιρείας καθίστανται και μέτοχοι της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιρειών αλλά και η ίδια εξακολουθεί να υφίσταται.

Η ανωτέρω διαδικασία στο παρελθόν χαρακτηριζόταν ως μερική συγχώνευση (*fusion partielle*) η οποία οριζόταν ως «*αποχωρισμός κλάδου εταιρείας και καθολικής διαδοχής ιδρυόμενης ή υφιστάμενης Α.Ε. εις αντίστοιχον τμήμα μόνον της περιουσίας της αποξενουμένης του κλάδου εταιρείας*» (Λιακόπουλος, 1992).

Επομένως, τα ουσιώδη τυπολογικά γνωρίσματα της μερικής διάσπασης είναι:

α) Η διατήρηση της νομικής αυτοτέλειας της διασπώμενης εταιρείας.

β) Η απόσπαση από αυτήν ενός ή περισσότερων κλάδων δραστηριότητας, οι οποίοι μεταβιβάζονται με το ευεργέτημα της καθολικής διαδοχής στην επωφελούμενη εταιρεία, έναντι της διάθεσης εταιρικών συμμετοχών της τελευταίας και πιθανόν ποσού σε μετρητά (το οποίο όμως δεν υπερβαίνει το 10% της ονομαστικής αξίας των εταιρικών αυτών μεριδίων) προς τους μετόχους ή εταίρους της διασπώμενης εταιρείας.

3.1.2.1 Η περιουσιακή μετακίνηση από τη μερικώς διασπώμενη εταιρεία προς τους μετόχους της

Κατόπιν των ανωτέρω συμπεραίνεται, πως ο μεταβιβαζόμενος κλάδος (ή οι μεταβιβαζόμενοι κλάδοι) οφείλει να έχει θετική καθαρή αξία, διότι διαφορετικά δεν καθίσταται εφικτή η εισφορά του στην επωφελούμενη εταιρεία έναντι έκδοσης νέων μετοχών ή εταιρικών μεριδίων από την τελευταία. Άρα στη μερική διάσπαση, η διασπώμενη εταιρεία στερείται περιουσιακών στοιχείων της, χωρίς όμως παράλληλα να εισέρχεται στην περιουσία της κάποιο αντάλλαγμα προς αντιστάθμισμα αυτής της αποστέρησης. Λεπτομερέστερα, η διασπώμενη αφενός διατηρείται ως νομική οντότητα (δεν λύεται) και αφετέρου υφίσταται μείωση της περιουσίας της. Τα παραπάνω συνδυάζονται παράλληλα με περιουσιακή μετακίνηση από αυτήν προς στους μετόχους ή εταίρους της μέσω της επωφελούμενης. Άρα η διασπώμενη μεταβιβάζει στην επωφελούμενη κλάδο ή κλάδους δραστηριότητας χωρίς να λαμβάνει η ίδια αντίτιμο. Αντ' αυτού η επωφελούμενη εκδίδει μετοχές ή εταιρικά μερίδια προς τους μετόχους ή εταίρους της διασπώμενης.

Άρα με τη μερική διάσπαση επέρχονται τα ίδια οικονομικά αποτελέσματα που θα απέρρεαν σε περίπτωση που η διασπώμενη απέδιδε περιουσία στους μετόχους της (είτε με τη διανομή μερίσματος από τα κέρδη είτε μέσω της πραγματικής μείωσης κεφαλαίου, οπότε και το καταβαλλόμενο ποσό θα αντιστοιχούσε σε επιστροφή εισφοράς με αντίστοιχη μείωση των στοιχείων της καθαρής θέσης) και εκείνοι στη συνέχεια εισέφεραν την περιουσία αυτή σε άλλη εταιρεία λαμβάνοντας μετοχές της. Συνεπώς, αυτού του είδους οι περιουσιακές μετακινήσεις επιτυγχάνονται με μία πράξη μέσω της διαδικασίας μερικής διάσπασης.

Αξιοσημείωτη είναι η εξής αντιστοίχιση, εάν η καθαρή θέση του μεταβιβαζόμενου κλάδου δεν υπερβαίνει το ποσό που θα διενέμετο ως μέρισμα από τη διασπώμενη εταιρεία, τότε η μερική διάσπαση δύναται να θεωρηθεί ως οιονεί διανομή κερδών (Ψαρουδάκης, 2019). Αναλόγως, εάν η καθαρή θέση του μεταβιβαζόμενου κλάδου υπερβαίνει το εν λόγω ποσό (αυτό της ενδεχόμενης διανομής μερίσματος), τότε δεν μπορεί να γίνεται λόγος μόνο για διανομή κερδών, διότι κατά το υπερβάλλον πρόκειται για επιστροφή στους μετόχους αρχικά δεσμευμένης περιουσίας. Τούτο προϋποθέτει μείωση κεφαλαίου όπως προβλέπεται στην παρ. 5 εδ. β-γ του άρθρου 56 του ν. 4601/2019, καθώς διαταράσσεται η σχέση του μετοχικού κεφαλαίου προς τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας. Επομένως, οι μέτοχοι ή εταίροι της διασπώμενης εταιρείας που καλούνται να εγκρίνουν τη διάσπαση, θα πρέπει να λάβουν

ταυτόχρονα απόφαση και ως προς τυχόν απαιτούμενες τροποποιήσεις του καταστατικού της, όπως είναι η μείωση κεφαλαίου, σύμφωνα με τις επιμέρους διατάξεις που διέπουν την εκάστοτε εταιρική μορφή και την προστασία των πιστωτών. Ο ν. 4601/2019 αντιμετωπίζει ενιαία το ζήτημα της προστασίας των δανειστών των εταιρειών που μετέχουν σε μετασχηματισμούς και περιέχει παρεμφερείς διατάξεις για κάθε μορφή μετασχηματισμού (άρθρα 13, 65, 114 ν. 4601/2019).

Ως εκ τούτου, η μερική διάσπαση έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των στοιχείων της καθαρής θέσης της διασπώμενης εταιρείας (στον βαθμό που η καθαρή θέση του κλάδου που διασπάται χωρίς αντάλλαγμα για την εταιρεία αυτή είναι θετική) επ' ωφελεία των μετόχων της διασπώμενης. Αξίζει να σημειωθεί, πως η παροχή από τη διασπώμενη εταιρεία προς τους μετόχους της με την παρεμβολή της επωφελούμενης εταιρείας, δεν γίνεται σε χρήμα αλλά σε είδος ήτοι σε μετοχές της επωφελούμενης. Με δεδομένο, ότι η διατύπωση των σχετικών διατάξεων (π.χ. παρ. 5 αρ. 56) δεν είναι ιδιαίτερα επιβοηθητική ως προς τον χειρισμό της μείωσης της καθαρής θέσης της διασπώμενης, οδηγούμαστε στην εφαρμογή των σχετικών διατάξεων που αντιστοιχούν στον κάθε εταιρικό τύπο (Βύζας, 2019). Για παράδειγμα εάν πρόκειται για ανώνυμη εταιρεία τυγχάνουν εφαρμογής τα άρθρα 158 επ. ν. 4548/2018 περί μείωσης κεφαλαίου. Παρεμφερείς είναι οι ρυθμίσεις του άρθρου 161 παρ. 4 του ν. 4548/2018 αναφορικά με το μέρισμα σε είδος και του άρθρου 31 παρ. 1 του ν. 4548/2018 ως προς την πραγματική μείωση κεφαλαίου σε είδος.

3.1.2.2 Το είδος της μεταβιβαζόμενης περιουσίας

Η πιο ουσιώδης καινοτομία του ν. 4601/2019 εντοπίζεται στη μερική διάσπαση. Ωστόσο, δύναται να θεωρηθεί ότι η μερική διάσπαση δεν ήταν παντελώς άγνωστη στο ελληνικό δίκαιο πριν τη θέση σε ισχύ του ν. 4601/2019. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 54 παρ. 3 περ. β του ν. 4172/2013 (Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος) περιγραφόταν η εν λόγω μορφή εταιρικού μετασχηματισμού αλλά δεν ρυθμιζόταν. Παρόλα αυτά λόγω έλλειψης ειδικότερων ρυθμίσεων και συστηματοποίησης του δικαίου ο ν. 4601/2019 θεωρούμε ότι εισήγαγε την έννοια και τις ρυθμίσεις για τη μερική διάσπαση και μάλιστα χωρίς τη ρητή προϋπόθεση του Κ.Φ.Ε. περί διατήρησης στην περιουσία της διασπώμενης εταιρείας κλάδου δραστηριότητας. Ωστόσο, συνάγεται σαφώς, πως σύμφωνα με τα πλεονεκτήματα του αρ. 54 ν. 4172/2013, η διασπώμενη εταιρεία πρέπει να έχει πριν τον μετασχηματισμό, τουλάχιστον δύο κλάδους δραστηριότητας.

Υπό αυτό το πρίσμα ο μεταβιβαζόμενος κλάδος στην επωφελούμενη πρέπει να αποτελεί κλάδο δραστηριότητας, όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 54 παρ. 3 του ν. 4601/2019. Ο εν λόγω ορισμός κρίνεται ιδιαίτερα ουσιώδης για τις περιπτώσεις της μερικής διάσπασης και της απόσχισης κλάδου και αποτελεί «δάνειο» από τον ανάλογο ορισμό της Οδηγίας 2009/133/ΕΚ η οποία είναι φορολογικού περιεχομένου. Τον ίδιο ορισμό συναντάμε αυτούσιο τόσο στο άρθρο 52 παρ. 2 Κ.Φ.Ε. όσο και στο άρθρο 2 παρ. ε του ν. 2578/1998. Επομένως, ως κλάδος δραστηριότητας ορίζεται *«το σύνολο των στοιχείων τόσο του ενεργητικού όσο και του παθητικού, τα οποία συνιστούν από οργανωτική άποψη, αυτόνομη εκμετάλλευση, δηλαδή σύνολο ικανό να λειτουργήσει αυτοδύναμα»*.

Είναι γνωστό πως το ζήτημα είχε απασχολήσει και στο παρελθόν κατά την ισχύ του προγενέστερου δικαίου, ενώ το θέμα του σχετικού ορισμού είχε λυθεί και νομολογιακά.¹⁵ Ειδικότερα, ως κλάδος νοούταν *«το μέρος της επιχείρησης που αποτελεί ανεξάρτητο σύνολο λειτουργικά, οργανωτικά και οικονομικά μέσα στο πλαίσιο της επιχείρησης και χωρίς αυτό να καλύπτει το σύνολο της επιχειρηματικής δραστηριότητας της μονάδας»*. Επίσης, ως κλάδος νοούταν και *«το σύνολο των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού που περιλαμβάνονται στον ισολογισμό μετασχηματισμού καθώς και οι εργαζόμενοι»* (Παναγιώτου, 2009).

Έχει κριθεί πως οι συμμετοχές δύνανται να αποτελούν περιουσιακό στοιχείο ενός μεταβιβαζόμενου κλάδου αλλά δεν συνιστούν αυτοτελώς κλάδο, διότι από οργανωτική πλευρά δεν συνιστούν αυτόνομη εκμετάλλευση και δεν λειτουργούν αυτοδύναμα.¹⁶ Λογιστικά, ως σύνολο στοιχείων ενεργητικού και παθητικού και συνεπώς ως τμήμα επιχείρησης, νοείται ένα αυτοτελές μέρος κλάδου του οποίου οι δραστηριότητες παρακολουθούνται ξεχωριστά στα βιβλία από τις δραστηριότητες άλλων τμημάτων.¹⁷ Έτσι, ο κλάδος θα πρέπει να εξάγει αυτοτελές λογιστικό αποτέλεσμα. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να εισφέρεται στην επωφελούμενη εταιρεία το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων του μεταβιβασθέντος κλάδου.¹⁸

---

¹⁵ ΑΠ 736/2002 ΕλλΔνη 2002, 1665 επ. και ΕΕμπΔ 2003, 351.

¹⁶ ΠΟΛ. 1057/2017 ενότητα Β.α: *«...κατά συνέπεια μια εταιρία δεν μπορεί να εισφέρει «κλάδο» συμμετοχών της. Μια εταιρία δεν μπορεί να εισφέρει κλάδο της εάν μετά την εισφορά του κλάδου θα συνεχίσει να λειτουργεί με μόνη δραστηριότητα την εκμετάλλευση του χαρτοφυλακίου συμμετοχών της»*.

¹⁷ Γνωμοδότηση ΣΛΟΤ 1105/2019.

¹⁸ ΠΟΛ. 1062/1989.

Αναλυτικότερα, η ευμενής φορολογική μεταχείριση εξασφαλίζεται σε περίπτωση που εξυπηρετείται παραγωγικός σκοπός, κριτήριο το οποίο θεωρείται πως ικανοποιείται, σε περιπτώσεις που ο μεταβιβαζόμενος κλάδος είναι ενταγμένος σε οργανωτική ενότητα, η οποία δύναται να λειτουργήσει αυτόνομα.

Επίσης, στην κοινή διάσπαση η μεταβιβάζουσα εταιρεία παύει να υφίσταται και οδηγούμαστε σαφώς σε καθολική διαδοχή, με το σύνολο των σχετικών πλεονεκτημάτων. Αντιθέτως, στη μερική διάσπαση ο δικαιούχος (μεταβιβάζουσα εταιρεία) εξακολουθεί να υφίσταται άρα η καθολική διαδοχή δεν είναι αμέσως «αυτονόητη». Στο σημείο αυτό εντοπίζεται, η σπουδαιότητα της εισαγωγής της έννοιας της καθολικής διαδοχής στον ορισμό του κλάδου δραστηριότητας, η οποία οδηγεί σε μια νέα διάσταση. Έτσι, όπως σε όλες τις μορφές διάσπασης έτσι και στη μερική διάσπαση ο κλάδος ή οι κλάδοι δραστηριότητας που μεταβιβάζονται, μεταφέρονται στην επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες με καθολική διαδοχή εκ του νόμου. Γεγονός που επιφέρει αποτελέσματα ευνοϊκής μεταχείρισης κυρίως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι συμβατικές σχέσεις μεταφέρονται αυτοτελώς, χωρίς να είναι απαραίτητη η συναίνεση του αντισυμβαλλόμενου μέρους.

Κατόπιν των ανωτέρω προκαλείται προβληματισμός σχετικά με τις συνέπειες που θα επέλθουν, εάν κριθεί ότι τα μεταβιβαζόμενα στοιχεία ενεργητικού και παθητικού δεν συνιστούν κλάδο. Τίθεται το ερώτημα εάν προκύπτει ζήτημα ακυρότητας του μετασχηματισμού, ή/και της μεταβίβασης ενός εκάστου περιουσιακού στοιχείου από την διασπώμενη στην επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες εταιρείες. Η απάντηση προκύπτει εμμέσως από το άρθρο 72 ν. 4601/2019 το οποίο οριοθετεί ένα αυστηρό πλαίσιο ως προς τις περιπτώσεις που δύναται να οδηγήσουν σε ακύρωση μιας διάσπασης. Γραμματικά δεν περιλαμβάνεται η περίπτωση της αμφισβήτησης των εννοιολογικών χαρακτηριστικών του κλάδου. Μολαταύτα, φαίνεται παράδοξο να επέρχονται τα κατά νόμο αποτελέσματα μιας μερικής διάσπασης (ή απόσχισης κλάδου) όταν αυτή δεν συντελείται με μεταβίβαση κλάδου δραστηριότητας, όπως ορίζεται. Πάντως, η σαφώς εκπεφρασμένη βούληση του νομοθέτη για προστασία της ασφάλειας δικαίου (μέσω του περιορισμού των λόγων ακύρωσης ενός μετασχηματισμού), δίχως παράλληλα να απουσιάζουν ασφαλιστικές δικλείδες για τα δικαιώματα τυχόν θιγόμενων μερών (π.χ. δικαίωμα αντιρρήσεων πιστωτών, αυξημένες πλειοψηφίες, προληπτικός έλεγχος νομιμότητας), κατατείνει στο ότι εκ των υστέρων δύσκολα θα μπορούσε να ακυρωθεί μια μερική διάσπαση στη βάση ότι τα μεταβιβασθέντα περιουσιακά στοιχεία δεν συνιστούσαν κλάδο δραστηριότητας (Βύζας, 2019).

Επίσης, τίθεται ευλόγως το ερώτημα, εάν δύναται ο μεταβιβαζόμενος κλάδος να ταυτίζεται με το σύνολο της μερικώς διασπασθείσας εταιρείας, όπως προβλέπεται ευθέως στην Οδηγία 2009/133/ΕΕ και στο άρθρο 2 παρ. ε του ν. 2578/1998.¹⁹ Η προβληματική μιας τέτοιας επιλογής εντοπίζεται αρχικά στην αδυναμία εφαρμογής της διάταξης του αρ. 54 Κ.Φ.Ε. όπως προαναφέρθηκε αλλά και στον μηδενισμό της καθαρής θέσης της μεταβιβάζουσας. Συνεπώς, κάτι τέτοιο στην πράξη είναι αδύνατο εκτός και αν ακολουθηθεί από ταυτόχρονη αύξηση μετοχικού κεφαλαίου. Σημειωτέο, το θέμα της μηδενικής καθαρής θέσης προκύπτει διότι όπως αναπτύχθηκε, στη μερική διάσπαση η διασπώμενη εταιρεία δεν λαμβάνει μετοχές ή εταιρικά μερίδια της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιρειών.

Για την ολοκλήρωση της μεταφοράς του μεταβιβαζόμενου κλάδου εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις του εκάστοτε εταιρικού τύπου. Για παράδειγμα για την καταβολή, την πιστοποίηση καταβολής, τους χρόνους και τις προϋποθέσεις μεταφοράς του μεταβιβαζόμενου κλάδου στην ανώνυμη εταιρεία, τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του άρθρου 20 του ν. 4548/2018.

3.1.2.3 Το είδος της παραμένουσας στη διασπώμενη περιουσίας

Αναφορικά με το είδος της περιουσίας που παραμένει στη διασπώμενη εταιρεία, δεν προκύπτει ευθέως από τον ν. 4601/2019, πως αυτή πρέπει οπωσδήποτε να αποτελεί κλάδο δραστηριότητας υπό την έννοια του άρθρου 54. Το ενδιαφέρον του νόμου εντοπίζεται απλώς στη συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.²⁰ Διαφορετική είναι η προσέγγιση του φορολογικού δικαίου σύμφωνα με το αρ. 54 του Κ.Φ.Ε.

Άρα στον ν. 4601/2019 γίνεται πρόβλεψη αμιγώς για μεταβίβαση του καθοριζόμενου ή των καθοριζόμενων στο σχέδιο διάσπασης κλάδου ή κλάδων δραστηριότητας, χωρίς να τίθενται λοιποί περιορισμοί, ούτε αναφορικά με τα στοιχεία που δύνανται να συνιστούν τον εισφερόμενο κλάδο ούτε ως προς τη συνέχιση της δραστηριότητας της διασπώμενης εταιρείας.

---

¹⁹ Αρ. 2 παρ. δ Οδηγίας και αρ. 2 περ. δ. ν. 2578/1998 Ορισμός εισφοράς ενεργητικού: «η πράξη με την οποία μια εταιρία χωρίς να λυθεί εισφέρει το σύνολο ή έναν ή περισσότερους κλάδους της δραστηριότητάς της σε μία άλλη εταιρεία έναντι παράδοσης εκδιδόμενων παραστατικών τίτλων του εταιρικού κεφαλαίου της λήπτριας εταιρίας».

²⁰ Σε συνδυασμό με ΠΟΛ. 1057/2017 ενότητα Β.α «... η εισφορά κλάδου θα πρέπει να πραγματοποιείται από λειτουργούσα εταιρία (εισφέρουσα) προς εταιρία που λειτουργεί ήδη ή πρόκειται να συσταθεί και περαιτέρω η εισφέρουσα μετά την εισφορά κλάδου θα πρέπει να εξακολουθεί να ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα».

Τυχόν όρια και διευκρινίσεις επί των ανωτέρω προκύπτουν είτε ερμηνευτικά είτε υπαγορεύονται από την εφαρμογή έτερων διατάξεων κυρίως φορολογικού περιεχομένου.

3.1.2.4 Τα έννομα αποτελέσματα της μερικής διάσπασης

Τα έννομα αποτελέσματα της μερικής διάσπασης τα οποία επέρχονται από την καταχώρηση στο Γ.Ε.ΜΗ. είναι τα εξής:

- α) η μεταβίβαση μέρους (κλάδου) της περιουσίας από τη διασπώμενη στις επωφελούμενες εταιρείες με καθολική διαδοχή για το μεταβιβασθέν τμήμα της περιουσίας της πρώτης
- β) οι μέτοχοι ή εταίροι της διασπώμενης εταιρείας λαμβάνουν μετοχές ή εταιρικά μερίδια των επωφελούμενων εταιρειών και καθίσταται μέτοχοι ή εταίροι σε όλες τις συμμετέχουσες εταιρείες
- γ) η διασπώμενη εταιρεία διατηρεί τη νομική της αυτοτέλεια και συνεχίζει την επιχειρηματική της δραστηριότητα με τους εναπομείναντες κλάδους
- δ) για τις οφειλές ευθύνονται εις ολόκληρον με την οφειλέτιδα εταιρεία εκτός από τις επωφελούμενες και η διασπώμενη εταιρεία.
- ε) οι επωφελούμενες εταιρείες καθίστανται ενάγουσες ή εναγόμενες στις εκκρεμείς δίκες της διασπώμενης χωρίς έτερη διατύπωση, σύμφωνα με την κατανομή που προβλέπεται στο σχέδιο σύμβασης διάσπασης ή από την παράγραφο 3 του άρθρου 59 ν. 4601/2019
- στ) οι προβλεπόμενες στον νόμο ιδιαίτερες διατυπώσεις για τη μεταβίβαση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων ισχύουν και σε αυτήν την περίπτωση (π.χ. μεταγραφή στα αρμόδια Υποθηκοφυλακεία εφόσον πρόκειται για ακίνητα)
- ζ) η ανταλλαγή των εταιρικών συμμετοχών των επωφελούμενων με αυτές της διασπώμενης υπόκειται στους περιορισμούς της παραγράφου 5 του άρθρου 70 ν. 4601/2019.

3.1.2.5 Η απόσχιση κλάδου

Η τρίτη μορφή διάσπασης ήτοι η απόσχιση κλάδου προβλέπεται στο άρθρο 57 παρ. 1-4 ν. 4601/2019 καθώς και οι τρόποι με τους οποίους συντελείται (με απορρόφηση αρ. 57 παρ. 2, με σύσταση νέας εταιρείας ή νέων εταιρειών αρ. 57 παρ. 3, με απορρόφηση και με σύσταση νέας εταιρείας ή νέων εταιρειών), οι οποίοι όπως αναφέρθηκε είναι κοινοί και στα τρία είδη

της διάσπασης. Μαζί με τη μερική διάσπαση για πρώτη φορά ρυθμίζεται συστηματικά και οργανωμένα στο εταιρικό δίκαιο.

Κύριο γνώρισμα της απόσχισης κλάδου είναι ότι διαφυλάσσεται η νομική αυτοτέλεια της διασπώμενης εταιρείας (όπως συμβαίνει και στη μερική απόσχιση). Στην περίπτωση της απόσχισης κλάδου οι μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια ή το ποσό των μετρητών που διατίθενται από την επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες εταιρείες, δεν αποκτώνται από τους μετόχους ή εταίρους της διασπώμενης (αντιθέτως με ό,τι συμβαίνει στη μερική διάσπαση) αλλά περιέρχονται στην ίδια τη διασπώμενη, η οποία καθίσταται μέτοχος ή εταίρος αυτοτελώς ως νομικό πρόσωπο στην επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες εταιρείες. Οι μέτοχοι ή εταίροι της διασπώμενης διατηρούν την ιδιότητά τους στη διασπώμενη εταιρεία.

Ορμώμενοι εκ των ανωτέρω συμπεραίνουμε πως τα βασικά τυπολογικά γνωρίσματα της απόσχισης κλάδου είναι τα εξής:

- α) Η διασπώμενη μεταβιβάζει με καθολική διαδοχή κλάδο ή κλάδους δραστηριότητας σε μία ή περισσότερες επωφελούμενες εταιρείες και εξακολουθεί να υφίσταται (δεν λύεται).
- β) Η ίδια η διασπώμενη εταιρεία αποκτά τις νεοεκδιδόμενες μετοχές ή εταιρικά μερίδια της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιρειών και καθίσταται μέτοχος ή εταίρος τους και όχι οι μέτοχοι ή εταίροι της διασπώμενης, των οποίων η νομική θέση παραμένει αμετάβλητη (ως προς τη διασπώμενη).

Στο προγενέστερο δίκαιο η απόσχιση κλάδου δεν ρυθμιζόταν από διατάξεις εμπορικής νομοθεσίας. Αντιθέτως, υπήρχαν αναφορές σε αυτήν σε αναπτυξιακούς νόμους όπως είναι το ν.δ. 1297/1972 (αρ. 7 παρ. 1 και 2) και ο ν. 2166/1993 (αρ. 1 παρ. 1 περ. 4, αρ. 4 παρ. 1 και 2). Οι εν λόγω διατάξεις διέφεραν ουσιωδώς από τη διάσπαση των άρθρων 81 επόμενα κ.ν. 2190/1920, στις οποίες προβλεπόταν, πως η διάσπαση είχε ως αποτέλεσμα αφενός τη λύση της διασπώμενης χωρίς εκκαθάριση και αφετέρου τη μεταβίβαση του ενεργητικού και παθητικού της σε επωφελούμενες εταιρείες με συνέπειες καθολικής διαδοχής, μέτοχοι των οποίων γίνονταν οι μέτοχοι της διασπώμενης. Επακολούθως, δεν χωρούσε αναλογική εφαρμογή των διατάξεων του κ.ν. 2190/1920 περί διάσπασης στην απόσπαση κλάδου του άρθρου 7 ν.δ. 1297/1972, καθώς η τελευταία δεν χαρακτηριζόταν από τις συνέπειες της καθολικής διαδοχής ούτε από τη διάλυση της εταιρείας από την οποία αποσπώταν ο κλάδος. Μάλιστα, τα παραπάνω ενώ το άρθρο 25 της 6^{ης} Οδηγίας (82/891/ΕΟΚ/17.12.1982) ήδη

παρείχε την ευχέρεια στην εθνική νομοθεσία, να προβλέπει τη διάσπαση δίχως η διασπώμενη να πάψει να υφίσταται, επιλέχθηκε να μην ενταχθεί στην έννοια της διάσπασης η απόσχιση κλάδου (Δρυλλεράκης, 1998). Έτσι, η μεταβίβαση της εταιρικής περιουσίας πραγματοποιούνταν με τις κοινές διατάξεις (Παναγιώτου, 2009).

Ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στις ρυθμίσεις των ανωτέρω νόμων και του ν. 4601/2019 είναι ότι παλαιότερα η μεταβίβαση του αποσχισθέντος κλάδου ή αποσχισθέντων κλάδων γινόταν με τη διαδικασία της ειδικής διαδοχής (Λιακόπουλος, 1992) (ακολουθούνταν είτε οι κανόνες της ίδρυσης ανώνυμης εταιρείας είτε αυτοί της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου σε είδος) ενώ πλέον η διαδοχή είναι ρητά καθολική για τον κλάδο δραστηριότητας που καθορίζεται στη σύμβαση διάσπασης (Σινανιώτη - Μαρούδη, 2012).²¹

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 52 Κ.Φ.Ε. γίνεται αναφορά σε «εισφορά ενεργητικού» ενώ στα άρθρα 7 ν.δ. 1297/1972 και 4 ν. 2166/1993 γίνεται λόγος για «εισφορά κλάδου». Ωστόσο, τότε η εισφορά ενεργητικού και κλάδου δεν διαλαμβάνονταν ως εταιρικός μετασχηματισμός αλλά ως εντελώς διαφορετική συναλλαγή με βασικό στοιχείο την απουσία καθολικής διαδοχής. Υποστηριζόταν η άποψη, πως η απόσχιση - όπως νοούταν υπό το προγενέστερο δίκαιο - ισοδυναμούσε με καταχρηστικό μετασχηματισμό. Επίκεντρο αυτής της προβληματικής αποτελούσε η διαφωνία ως προς την αρμοδιότητα ή όχι του Διοικητικού Συμβουλίου να λαμβάνει τέτοιου είδους απόφαση ή αν αυτή εναπόκειται στην αρμοδιότητα της Γενικής Συνέλευσης και μάλιστα της καταστατικής.

3.1.2.6 Η περιουσιακή μετακίνηση του αποσχισθέντος κλάδου από τη διασπώμενη εταιρεία προς την επωφελούμενη

Συνάγεται σαφώς, πως τέτοιου είδους προβληματισμοί - όπως οι ανωτέρω - δεν υφίστανται πλέον καθώς η απόσχιση κλάδου νοείται ευθέως ως ένας εκ του νόμου προβλεπόμενος εταιρικός μετασχηματισμός δηλαδή εντάσσεται στις ειδικές ρυθμίσεις του ν. 4601/2019. Κατά συνέπεια, δύναται να υλοποιηθεί δίχως περιορισμούς ως προς την εταιρική μορφή και τα οικονομικά μεγέθη των συμμετεχουσών εταιρειών. Επίσης, η καθολική διαδοχή προβλέπεται ρητά όπως και η αρμοδιότητα της Γενικής Συνέλευσης και για τις δύο πλευρές ήτοι της εισφέρουσας εταιρείας και της επωφελούμενης.

---

²¹ Μέρος Γ Διάσπαση, Αιτιολογικής έκθεσης ν. 4601/2019.

Προκύπτει το ερώτημα, εάν ακόμα και σήμερα δύναται να χωρήσει απόσχιση κλάδου με ειδική διαδοχή. Η απάντηση φαίνεται να είναι θετική εκτός όμως του πλαισίου του ν. 4601/2019. Λεπτομερέστερα, κατά τις διατάξεις του κοινού δικαίου και στο πλαίσιο της ελευθερίας των συμβάσεων, θα μπορούσε η απόσχιση κλάδου να θεωρηθεί ως εισφορά σε είδος από τη διασπώμενη εταιρεία προς την επωφελούμενη, ενέργεια που θα επέφερε αύξηση του κεφαλαίου της τελευταίας. Από την εν λόγω αύξηση κεφαλαίου θα προέκυπτε και η έκδοση των νέων μετοχών της επωφελούμενης με δικαιούχο την εισφέρουσα. Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε δύο πράξεις ήτοι τις ταυτόχρονες μεταβιβάσεις (κλάδου και μετοχών) από τη μία εταιρεία στην άλλη και όχι μία πράξη όπως συμβαίνει στην απόσχιση κλάδου σύμφωνα με τις ρυθμίσεις του ν. 4601/2019. Σε μια τέτοια περίπτωση η διαδοχή δεν θα ήταν προφανώς καθολική.

Επίσης, η παραπάνω διπλή συναλλαγή όπως περιγράφηκε δεν αποτελεί εταιρικό μετασηματισμό κατά τους ορισμούς του ν. 4601/2019 καθώς επαναφέρει το ερώτημα περί αρμοδιότητας αλλά προϋποθέτει και την εφαρμογή του άρθρου 479 Α.Κ.

Στο προηγούμενο δίκαιο η απόσχιση ή απόσπαση κλάδου όπως λεγόταν (Ρόκας, 1989), λάμβανε και τη μορφή αποχώρησης μετόχων εταιρείας,²² η οποία μεταβιβάζει κλάδο ή τμήμα της σε άλλη εταιρεία και οι μετοχές που εκδίδει η τελευταία αποκτώνται από τους αποχωρούντες μετόχους, οι οποίοι τις μεταβιβάζουν στους εναπομείναντες μετόχους και όχι στην αρχική εταιρεία από την οποία αποχώρησαν, με αποτέλεσμα η ίδια η εταιρεία να προβεί σε μείωση μετοχικού κεφαλαίου (Βελέντζας, 1999) ή «spin off» (Περάκης, 2001). Κατ' αυτόν τον τρόπο η διάσπαση λάμβανε ήδη διαστάσεις χαριστικής πράξης από την διασπώμενη εταιρεία προς την αποκτώσα, καθώς της μεταβίβαζε τμήμα της περιουσίας της χωρίς αντάλλαγμα. Για τον λόγο αυτό υπήρχε προβληματισμός σχετικά με το αν τέτοιου είδους χαριστικές πράξεις όπως ήταν η άνευ ανταλλάγματος μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας προς τους μετόχους, καλυπτόταν από τον καταστατικό σκοπό εμπορικών άρα κερδοσκοπικών εταιρειών (Δρυλλεράκης, 1998).

Σε κάθε περίπτωση, το άρθρο 4 παρ. 2 εδ. β ν. 4601/2019 δεν αφήνει περιθώρια παρερμηνειών καθώς προβλέπει ρητά πως τα φορολογικά πλεονεκτήματα των ν.δ. 1297/1972 και ν. 2166/1993 παρέχονται αποκλειστικά στην απόσχιση κλάδου του ν. 4601/2019.

---

²² Αυτή η μορφή απόσχισης κλάδου επιτράπηκε με τη με αριθμό 26/1998 απόφαση της Ολομέλειας του Α.Π., ΕΕμπΔ 1998, 553.

3.1.2.7 Το είδος της μεταβιβαζόμενης και της παραμένουσας στη διασπώμενη περιουσίας

Ως προς τη φύση και το είδος του αποσχισθέντος κλάδου από την εισφέρουσα-διασπώμενη εταιρεία προς την επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες ισχύουν όσα αναπτύχθηκαν για το ίδιο θέμα στο κεφάλαιο της μερικής απόσχισης. Αυτονοήτως, στην απόσχιση κλάδου δεν νοείται άμεση ζημία των εταίρων ή μετόχων της διασπώμενης εταιρείας που να απαιτεί αποκατάσταση, άρα δεν τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 72 ν. 4601/2019.²³

Συγκεκριμένα, το τμήμα που αποσπάται από τη διασπώμενη εταιρεία αποτελεί υποχρεωτικά αυτοτελή κλάδο δραστηριότητας, όπως αυτός ορίζεται στις σχετικές διατάξεις, οι οποίες έχουν ήδη αναλυθεί. Η εν λόγω διαπίστωση προκύπτει ευθέως και εννοιολογικά καθώς γίνεται λόγος για «απόσχιση κλάδου».

3.1.2.8 Τα έννομα αποτελέσματα της απόσχισης κλάδου

Τα έννομα αποτελέσματα της απόσχισης κλάδου τα οποία επέρχονται από την καταχώρηση στο Γ.Ε.ΜΗ. είναι τα εξής:

- α) Η μεταβίβαση κλάδου από τη διασπώμενη στην επωφελούμενη ή στις επωφελούμενες εταιρείες με καθολική διαδοχή για τον εν λόγω μεταβιβασθέντα κλάδο της πρώτης.
- β) Η ίδια η διασπώμενη εταιρεία λαμβάνει μετοχές ή εταιρικά μερίδια της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιρειών και καθίσταται μέτοχος ή εταίρος τους.
- γ) Η διασπώμενη εταιρεία διατηρεί τη νομική της αυτοτέλεια και συνεχίζει την επιχειρηματική της δραστηριότητα με τους εναπομείναντες κλάδους.
- δ) Για τις οφειλές ευθύνονται εις ολόκληρον με την οφειλέτιδα εταιρεία εκτός από τις επωφελούμενες και η διασπώμενη εταιρεία.
- ε) Οι επωφελούμενες εταιρείες καθίστανται ενάγουσες ή εναγόμενες στις εκκρεμείς δίκες της διασπώμενης ως προς το μεταβιβασθέν τμήμα χωρίς έτερη διατύπωση, σύμφωνα με την κατανομή που προβλέπεται στο σχέδιο σύμβασης διάσπασης ή από την παράγραφο 3 του άρθρου 59 ν. 4601/2019.

---

²³ Μέρος Γ Διάσπαση αιτιολογικής έκθεσης ν. 4601/2019.

στ) Οι προβλεπόμενες στον νόμο ιδιαίτερες διατυπώσεις για τη μεταβίβαση ορισμένων περιουσιακών στοιχείων ισχύουν και σε αυτήν την περίπτωση (π.χ. μεταγραφή στα αρμόδια Υποθηκοφυλακεία εφόσον πρόκειται για ακίνητα).

3.2 Ουσιώδεις έννοιες της διάσπασης

3.2.1 Σχέδιο σύμβασης διάσπασης

Οι βασικές διατάξεις για το σχέδιο σύμβασης διάσπασης είναι αυτές του άρθρου 59 ν. 4601/2019, οι οποίες ρυθμίζουν το περιεχόμενό του καθώς και άλλες παραμέτρους του για όλες τις μορφές διάσπασης. Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί εννοιολογικά στο άρθρο 7 του ίδιου νόμου περί σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης, ενώ αναλογεί στη ρυθμιστική ύλη των παρ. 1 και 2 του άρθρου 82 κ.ν. 2190/1920. Αναφορικά με τον τύπο και εξειδικευμένα στοιχεία του σχεδίου σύμβασης διάσπασης εφαρμόζονται και ειδικές διατάξεις του νόμου ανάλογα με τη νομική μορφή των συμμετεχουσών εταιρειών.

Η κατάρτιση του σχεδίου σύμβασης διάσπασης είναι η εναρκτήρια πράξη της διαδικασίας διάσπασης και στοχεύει στην αποφυγή μελλοντικών ασαφειών ως προς τις κύριες παραμέτρους, που θα διέπουν τη διάσπαση. Αποκλειστικά αρμόδια για τη σύνταξη του σχεδίου σύμβασης διάσπασης είναι τα Διοικητικά Συμβούλια ή οι διαχειριστές του συνόλου των συμμετεχουσών εταιρειών.

Το ελάχιστο περιεχόμενο του σχεδίου σύμβασης διάσπασης προβλέπεται στην παρ. 2 του αρ. 59 ν. 4601/2019 και είναι σημαντικά ευρύτερο από το αντίστοιχο του άρθρου 7 ως προς το σχέδιο σύμβασης συγχώνευσης. Το γεγονός αυτό υπαγορεύεται από την ιδιόζουσα φύση της διάσπασης, η οποία αναδεικνύει την ανάγκη για λεπτομερή καταγραφή των περιουσιακών στοιχείων της διασπώμενης, για καθορισμό των κριτηρίων κατανομής των μετοχών ή εταιρικών μεριδίων των επωφελούμενων εταιρειών, για αποσαφήνιση των επιμέρους ειδικών δικαιωμάτων που έχουν διάφοροι δικαιούχοι κ.α.

Σχετικά με την ημερομηνία από την οποία οι πράξεις της διασπώμενης διενεργούνται για λογαριασμό της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιρειών, που υποχρεωτικά πρέπει να φέρει το σχέδιο σύμβασης διάσπασης επισημαίνεται πως αυτή αντιστοιχεί αποκλειστικά σε

ημερομηνία λογιστικών εγγραφών. Λεπτομερέστερα, πρόκειται για εσωτερική ημερομηνία πραγματοποίησης της διάσπασης (Μαστρομανώλης, 2013), η οποία σε καμία περίπτωση δεν ταυτίζεται με την ημερομηνία με την οποία επέρχονται τα αποτελέσματα της διάσπασης έναντι πάντων, ήτοι την ημερομηνία καταχώρησης της εγκριτικής απόφασης της Διοίκησης περί διάσπασης κατ' άρθρο 70 ν. 4601/2019.

Αναφορικά με τη νομική φύση του σχεδίου σύμβασης διάσπασης έχει διατυπωθεί η άποψη, ότι αυτό συνιστά δικαιοπραξία, η οποία πριν την καταχώρησή της στο Γ.Ε.ΜΗ. δύναται, να προσβληθεί ως άκυρη κατά τις σχετικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα. Ωστόσο, λόγω της έλλειψης δεσμευτικότητας του σχεδίου σύμβασης διάσπασης πριν την έγκρισή του από τα αρμόδια όργανα των συμμετεχουσών εταιρειών, μειώνεται η σημασία του ως δικαιοπραξία. Συγκεκριμένα, η έγκριση του σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης είτε από τις γενικές συνελεύσεις των μετόχων είτε των υπολοίπων αρμόδιων οργάνων (όπως αυτά υπαγορεύονται από τον αντίστοιχο εταιρικό τύπο των συμμετεχουσών εταιρειών), αποτελεί προϋπόθεση του ενεργού του. Όπως άλλωστε και η απαιτούμενη κατά περίπτωση απόφαση της αρμόδιας Επιτροπής Ανταγωνισμού. Έτσι, εφόσον η εγκυρότητα και η ισχύς του σχεδίου σύμβασης διάσπασης τελεί υπό την αίρεση της έγκρισής του, δεν γεννώνται ευθύνες ούτε στα όργανα που το συνέταξαν (πλην των περιπτώσεων υπαίτιων παραλείψεων) ούτε οι εταιρείες φέρουν ευθύνη από τις διαπραγματεύσεις.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως είναι δυνατός ο συνδυασμός στην ίδια σύμβαση διάσπασης (της οποίας προηγείται το σχέδιο) της μερικής διάσπασης και της απόσχισης κλάδου. Αναλυτικότερα, με δεδομένο ότι η διασπώμενη εταιρεία μεταβιβάζει έναν κλάδο σε μία ή περισσότερες επωφελούμενες εταιρείες έναντι της έκδοσης μετοχών που αναλαμβάνονται από τους μετόχους ή εταίρους της πρώτης ενώ παράλληλα μεταβιβάζει έναν άλλο κλάδο στην ίδια ή στις ίδιες ή σε άλλη ή άλλες επωφελούμενες έναντι της έκδοσης μετοχών που αναλαμβάνονται από την ίδια τη διασπώμενη εταιρεία. Η σώρευση αυτή σε ένα σχέδιο σύμβασης διάσπασης και ακολούθως σε μία σύμβαση διάσπασης δεν θίγει τα συμφέροντα κανενός εκ των μερών που μετέχουν, ενώ ταυτόχρονα διατηρεί τα χαρακτηριστικά κάθε είδους διάσπασης, στο τμήμα που αυτό υλοποιείται.

Αντιθέτως, είναι μη επιτρεπτός ο συνδυασμός μερικής διάσπασης και απόσχισης κλάδου κατά τον οποίο θα μεταβιβαζόταν ένας κλάδος δραστηριότητας στην επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες εταιρείες, ενώ οι νέες μετοχές ή εταιρικά μερίδια που η τελευταία θα εξέδιδε

θα αναλαμβάνονταν εν μέρει από την ίδια τη διασπώμενη και εν μέρει από τους μετόχους ή εταίρους της. Τέτοιου είδους κατανομή δεν προβλέπεται στον νόμο ενώ αντίστοιχο κατασκεύασμα δεν διατηρεί πλήρως τα χαρακτηριστικά ούτε της μερικής διάσπασης ούτε της απόσχισης κλάδου (Ψαρουδάκης, 2019).

Το σχέδιο σύμβασης διάσπασης δημοσιεύεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 60 ν. 4601/2019 το οποίο αντιστοιχεί εννοιολογικά στο άρθρο 8 του ίδιου νόμου ως προς τη δημοσίευση του σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης ενώ αναλογεί στο ρυθμιστικό περιεχόμενο της παρ. 4 του άρθρου 82 κ.ν. 2190/1920. Ωστόσο, έχει πλέον καθιερωθεί απαλλαγή από τις διατυπώσεις δημοσιότητας του σχεδίου σύμβασης διάσπασης στο μέτρο που αυτό θα είναι διαθέσιμο ηλεκτρονικά σε συγκεκριμένο ιστότοπο σε συγκεκριμένη ημερομηνία, σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 63 ν. 4601/2019 (Οδηγία 2009/109).

Το σχέδιο σύμβασης διάσπασης δύναται να χαρακτηριστεί ως το θεμέλιο επί του οποίου θα ανεγερθεί το οικοδόμημα της διάσπασης, καθώς σε αυτό καθορίζονται όλα τα κεφαλαιώδους σημασίας ζητήματα. Επ' αυτού εργάζονται όλοι οι συμμετέχοντες και αποτελεί τον κύριο οδηγό για την εξέλιξη της πορείας της διάσπασης.

3.2.2 Έκθεση διοικητικών συμβουλίων ή διαχειριστών

Στο άρθρο 61 ν. 4601/2019 ρυθμίζεται το ζήτημα της λεπτομερούς γραπτής έκθεσης και ενημέρωσης για τη διάσπαση από τα Διοικητικά Συμβούλια ή τους διαχειριστές των συμμετεχουσών εταιρειών. Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί εννοιολογικά στο άρθρο 9 του ίδιου νόμου ενώ αναλογεί στο ρυθμιστικό περιεχόμενο των παραγράφων 5 και 6 του άρθρου 82 κ.ν. 2190/1920.

Στην εν λόγω έκθεση επεξηγείται και δικαιολογείται λεπτομερώς το σχέδιο σύμβασης διάσπασης. Ειδικότερα, στις περιπτώσεις της κοινής και μερικής διάσπασης αναλύεται η σχέση ανταλλαγής μεταξύ των εταιρικών συμμετοχών στη διασπώμενη εταιρεία προς τις εταιρικές συμμετοχές στις επωφελούμενες εταιρείες, που αποδίδονται στους μετόχους ή στους εταίρους της διασπώμενης εταιρείας. Λαμβάνονται υπόψη όλα τα περιουσιακά στοιχεία που είναι δεκτικά χρηματικής αποτίμησης, η εκτίμηση των οποίων αποτελεί τη βάση για τον καθορισμό της σχέσης ανταλλαγής, ενώ πρέπει να αναφέρονται και τυχόν δυσκολίες που προέκυψαν στην

πράξη κατά την αποτίμηση. Έτσι, τα αρμόδια εταιρικά όργανα – σε πρώτο στάδιο τα Διοικητικά Συμβούλια ή οι διαχειριστές και σε δεύτερο στάδιο οι γενικές συνελεύσεις ή το σύνολο των εταίρων – διαμορφώνουν ελεύθερα τη σχέση ανταλλαγής, χωρίς τη δέσμευση ελεγκτών. Γεγονός που αποτελεί και τη δικαιολογητική βάση για την ευθύνη που φέρουν στις περιπτώσεις της κοινής και της μερικής διάσπασης έναντι των μετόχων ή εταίρων των συναλλασσόμενων εταιρειών, για κάθε ζημία που οι τελευταίοι υπέστησαν ως απόρροια υπαίτιας πράξης ή παράλειψης των πρώτων, η οποία συνιστά παράβαση καθήκοντος είτε κατά το στάδιο της προετοιμασίας της διάσπασης είτε κατά την πραγματοποίηση αυτής, σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 71 ν. 4601/2019. Επίσης, στη συγκεκριμένη έκθεση όταν πρόκειται για κοινή ή μερική διάσπαση, πέραν των ανωτέρω, επεξηγείται και αιτιολογείται αναλυτικά το κριτήριο κατανομής στους μετόχους ή εταίρους της διασπώμενης εταιρείας, των εταιρικών συμμετοχών των επωφελούμενων εταιρειών.

Αντιστοίχως, όταν πρόκειται για απόσχιση κλάδου, στην έκθεση του άρθρου 61 ν. 4601/2019 επεξηγείται και δικαιολογείται ο αριθμός των εταιρικών συμμετοχών στην επωφελούμενη ή τις επωφελούμενες εταιρείες που αποδίδονται στη διασπώμενη εταιρεία. Εξετάζονται οι ίδιες παράμετροι όπως στην κοινή και μερική διάσπαση (π.χ. αποτίμηση μεταβιβαζόμενων περιουσιακών στοιχείων), καθώς και ο βαθμός αποστέρησης περιουσίας που υπόκειται η διασπώμενη. Ως προς την ευθύνη των εταιρικών οργάνων που συντάσσουν την έκθεσης έναντι των μετόχων ή των εταίρων, αυτή δεν ρυθμίζεται ρητά από τον ν. 4601/2019, ωστόσο δεν αποκλείεται από τις γενικές διατάξεις.²⁴

Η έκθεση αφού συνταχθεί αρμοδίως δημοσιεύεται στους ιστότοπους των εταιρειών και καταχωρίζεται στο Γ.Ε.ΜΗ. Για τον λόγο αυτό, παρά το γεγονός ότι η εν λόγω έκθεση οφείλει να είναι πλήρης ως προς τα σε αυτήν αναφερόμενα στοιχεία, δεν είναι απαραίτητο να περιλαμβάνει πληροφορίες που δυνητικά θα προκαλέσουν βλάβη σε μία ή περισσότερες εκ των εταιρειών που μετέχουν στη διάσπαση ή σε κάποια από τις εταιρείες που ανήκουν στον ίδιο όμιλο.

Στη συνέχεια η έκθεση υποβάλλεται προς έγκριση στις γενικές συνελεύσεις ή στο σύνολο των εταίρων των συμμετεχουσών εταιρειών, όπως ειδικότερα προβλέπεται στο άρθρο 66 ν. 4601/2019. Κατά τη διεξαγωγή των εγκριτικών γενικών συνελεύσεων τα Διοικητικά Συμβούλια ή οι διαχειριστές οφείλουν να ενημερώνουν τους μετόχους ή εταίρους των εμπλεκόμενων εταιρειών αναφορικά με τυχόν τροποποιήσεις ή σημαντικές αλλαγές που έλαβαν χώρα κατά το

---

²⁴ Μέρος Γ Διάσπαση, αιτιολογική έκθεση ν. 4601/2019.

χρονικό διάστημα που μεσολάβησε ανάμεσα στη σύνταξη της έκθεσης και τις γενικές συνελεύσεις.

Στην πράξη προκύπτει το ερώτημα, εάν στις εκθέσεις των διοικήσεων των συμμετεχουσών εταιρειών γίνεται υποχρεωτικά αποτίμηση της περιουσιακής τους κατάστασης. Ο προβληματισμός εγείρεται διότι δεν υπάρχει στον ν. 4601/2019 σαφής πρόβλεψη για ανάγκη αποτίμησης ως αυτοτελούς διαδικαστικής και ουσιαστικής πράξης. Ειδικότερα, στο μεν άρθρο 61 όπως αναπτύχθηκε τα Διοικητικά Συμβούλια ή οι διαχειριστές των συναλλασσομένων εταιρειών συντάσσουν υποχρεωτικά έκθεση στην οποία επεξηγείται και δικαιολογείται από νομική και οικονομική σκοπιά το σχέδιο σύμβασης διάσπασης. Στο δε άρθρο 62 - το οποίο αναλύεται κατωτέρω - προβλέπεται η σύνταξη γραπτής έκθεσης και από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες. Η ανάγκη όμως για τις ανωτέρω εκθέσεις τόσο του άρθρου 61 όσο και του άρθρου 62 παρέλκει, όταν το σύνολο των μετόχων ή εταίρων συμφωνούν στο να παραλειφθούν. Συμπερασματικά θα λέγαμε, πως η διάσπαση δύναται να πραγματοποιηθεί ανεμπόδιστα χωρίς την ύπαρξη των εκθέσεων, αποτιμήσεων και λοιπών σχετικών διατυπώσεων που προβλέπονται.

Η αποτίμηση για την οποία γίνεται λόγος στον ν. 4601/2019 αφορά στον προσδιορισμό της σχέσης ανταλλαγής, χωρίς να επικεντρώνεται ιδιαίτερα σε στοιχεία ισολογισμού. Άρα ευλόγως τίθεται το ερώτημα, εάν για την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ή για το ιδρυτικό κεφάλαιο νεοσυσταθείσας επωφελούμενης εταιρείας, απαιτείται κάποιου είδους αποτίμηση. Η απάντηση αναζητάται στο οικείο εταιρικό δίκαιο ανάλογα με τον εταιρικό τύπο της επωφελούμενης εταιρείας ή των επωφελούμενων εταιρειών. Για παράδειγμα, εάν πρόκειται για ανώνυμη εταιρεία θα εφαρμοσθούν οι διατάξεις των άρθρων 17 και 18 ν. 4548/2018 περί αύξησης μετοχικού κεφαλαίου μέσω εισφορών σε είδος (Βύζας, 2019).

3.2.3 Η έκθεση ανεξάρτητου εμπειρογνώμονα

Στο άρθρο 62 ν. 4601/2019 ρυθμίζεται το ζήτημα της γραπτής έκθεσης των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων. Το εν λόγω άρθρο αντιστοιχεί εννοιολογικά στο άρθρο 10 του ίδιου νόμου ενώ αναλογεί στο ρυθμιστικό περιεχόμενο της παραγράφου 1 του άρθρου 84 κ.ν. 2190/1920. Η εισαγωγή πρόβλεψης έκθεσης εμπειρογνώμονα για το σύνολο των μετασχηματισμών αποτελεί βασική διαφοροποίηση σε σχέση με το καθεστώς των φορολογικών ρυθμίσεων.

Ειδικότερα, στις ευνοϊκές διατάξεις των ν. 2166/1993 και ν.δ. 1297/1972 προβλεπόταν η υλοποίηση του μετασχηματισμού με τη μέθοδο της μεταφοράς αποτελεσμάτων σε αξίες εμπορικών βιβλίων δίχως υποχρέωση εξέτασης των αντίστοιχων σχεδίων (π.χ. σχεδίου σύμβασης διάσπασης) από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα.

Αντικείμενο εξέτασης της εν λόγω έκθεσης αποτελεί η αξιολόγηση του κατά πόσον η προτεινόμενη σχέση ανταλλαγής των εταιρικών συμμετοχών είναι εύλογη και δίκαιη, σύμφωνα με τη γνώμη του ανεξάρτητου εμπειρογνώμονα. Για τον λόγο αυτό η σχετική έκθεση αποκαλείται «fairness opinion», η οποία ορίζεται ως η γνώμη σύμφωνα με την οποία το προσφερόμενο τίμημα για την απόκτηση μιας επιχείρησης κινείται εντός των ορίων του δίκαιου και εύλογου από χρηματοοικονομική σκοπιά (Παπαχρήστου, 2018). Η έκθεση ανεξάρτητου εμπειρογνώμονα δεν περιλαμβάνει αποτίμηση της εμπλεκόμενης επιχείρησης ούτε προσδιορίζει την αγοραία της αξία. Συνεπώς, η έκθεση του εμπειρογνώμονα καταλήγει σε ένα εύρος τιμών χωρίς να εκφράζεται θετική ή αρνητική άποψη για τον επιχειρούμενο μετασχηματισμό. Η κρίση του συντάκτη της έκθεσης περιορίζεται αμιγώς στο εάν η υπό εξέταση συναλλαγή βρίσκεται εντός του εύρους των αξιών που την καθιστούν λογική και δίκαιη (Διακόπουλος, 2019).

Οι διοικήσεις των εταιρειών οδηγούνται στη λήψη ανεξάρτητης γνώμης από εμπειρογνώμονα ένεκα του καθήκοντος πίστης που βαραίνει τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ή τους διαχειριστές μιας εταιρείας. Ειδικότερα, η λήψη ενός fairness opinion βοηθά τα όργανα που λαμβάνουν τις σχετικές αποφάσεις να αποδείξουν ότι κατά την απόρριψη ή αποδοχή της σχέσης ανταλλαγής ενήργησαν προς όφελος της εταιρείας. Οι εταιρικοί διοικητές επιτάσσονται να ενεργούν υπέρ της προώθησης του εταιρικού συμφέροντος και να απόσχουν από πράξεις που θα μπορούσαν να βλάψουν τα συμφέροντα της εταιρείας, ιδίως προτάσσοντας τα προσωπικά τους συμφέροντα. Το γεγονός αυτό καθιστά τους συντάκτες των fairness opinions τους μεγαλύτερους κερδισμένους. Η εμπλοκή τους στις συναλλαγές γίνεται επιβεβλημένη,²⁵ ακόμη και αν τελικώς οι υπηρεσίες που παρέχουν, σε πληροφοριακό επίπεδο, δεν προσφέρουν απαραίτητως κάποιο ουσιώδες στοιχείο.

Η προβληματική σχετικά με την έκθεση εμπειρογνώμονα αναπτύσσεται κυρίως σε τέσσερις βασικούς πυλώνες. Ο πρώτος αφορά στην αξιοπιστία των fairness opinion, ο δεύτερος

---

²⁵ Προς αυτήν την κατεύθυνση συνέβαλε καταλυτικά η απόφαση του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Πολιτείας του Delaware στην υπόθεση Van Gorkom. (Smith v. Van Gorkom, 488 A.2d 858, Del. 1985).

σχετίζεται με τις εφαρμοζόμενες μεθόδους αποτίμησης, ο τρίτος εντοπίζεται στα παρεχόμενα από τη συμμετέχουσα εταιρεία στοιχεία και ο τέταρτος αφορά σε πιθανή σύγκρουση συμφερόντων.

Αναλυτικότερα, στους συντάκτες των fairness opinions παρέχεται υπέρμετρη και συχνά ανέλεγκτη διακριτική ευχέρεια σχετικά με την αξιολόγηση της συναλλαγής. Σε συνδυασμό με την απουσία αντίστοιχου νομοθετικού ορισμού ως προς το τι συνιστά δίκαιο τίμημα, η έκθεση ενδέχεται να καταλήγει σε εντελώς διαφορετικά μεταξύ τους αποτελέσματα, καθένα από τα οποία θα δύναται να θεωρηθεί εξίσου ορθό και υποστηρίξιμο. Επίσης, η έκθεση του εμπειρογνώμονα δεν είναι τίποτα άλλο παρά έκφραση γνώμης. Το υποκειμενικό αυτό στοιχείο κινδυνεύει να στερήσει από το fairness opinion την όποια αξιοπιστία του, είτε λόγω ομοιογενών συμπεριφορών του συντάκτη (π.χ. το ψυχολογικό κίνητρο διατήρησης του υφιστάμενου πελάτη) είτε λόγω κατάχρησης της ευελιξίας που του παρέχεται, συντάσσοντας μια γνώμη που θα είναι φιλική μεν προς τις επιδιώξεις των εταιρικών διοικητών, αλλά δεν θα ανταποκρίνεται κατ' ανάγκη στο συμφέρον της κάθε εταιρείας.

Σε αυτό το σημείο ακριβώς εντοπίζεται και η σημασία της επιλεγείσας μεθόδου αποτίμησης. Ειδικότερα, η επιλογή της μεθόδου κατευθύνει και καθορίζει το πόρισμα. Οι κυριότερες μέθοδοι, οι οποίες μπορεί να χρησιμοποιηθούν κατά τη σύνταξη του fairness opinion είναι εκείνη των προεξοφλημένων ταμειακών ροών (discounted cash flows), εκείνη των συγκρίσιμων επιχειρήσεων (comparable companies) ή των συγκρίσιμων συναλλαγών (comparable transactions) και εκείνη της ρευστοποιήσιμης αξίας (break-up ή liquidation valuation). Ανάλογα με τη μέθοδο που θα επιλεγεί είναι πιθανό να διαφέρει και το αποτέλεσμα της έκθεσης.

Αξίζει δε να σημειωθεί, ότι ο ίδιος ο νόμος δυσχεραίνει την αποσαφήνιση των ζητημάτων αποτίμησης. Συγκεκριμένα, στην παράγραφο 5 του άρθρου 10 του ν. 4601/2019 γίνεται αναφορά σε μεθόδους αποτίμησης και σε αξίες που προέκυψαν από την εφαρμογή κάθε μεθόδου, όμως δεν διευκρινίζεται αν οι αποτιμήσεις αυτές γίνονται μόνο για να διαπιστωθεί το κατά πόσο η προτεινόμενη σχέση ανταλλαγής των εταιρικών συμμετοχών είναι δίκαιη και λογική ή αν τα εισφερόμενα καθαρά περιουσιακά στοιχεία του κλάδου θα περιληφθούν στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επωφελούμενης εταιρείας με τις αξίες που προέκυψαν από την αποτίμηση (Ξένου, 2020).

Τα παραπάνω σε συνδυασμό με τις αντιφάσεις άλλων νομοθετημάτων προκαλούν περαιτέρω ερωτήματα και ανασφάλεια. Χαρακτηριστικά, οι προϊσχύουσες διατάξεις του κ.ν. 2190/1920,

σε όλες τις περιπτώσεις μετασηματισμών (δηλαδή συγχώνευσης και κοινής διάσπασης), προέβλεπαν ρητά ότι τα εισφερόμενα καθαρά περιουσιακά στοιχεία έπρεπε να περιλαμβάνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επωφελούμενης εταιρείας με την εκτιμηθείσα τρέχουσα (εύλογη) αξία τους, όπως αυτή είχε προσδιοριστεί από την επιτροπή του άρθρου 9 του νόμου. Σε αντίθεση με τον ν. 2166/1993 ο οποίος προβλέπει, ότι τα εισφερόμενα καθαρά περιουσιακά στοιχεία πρέπει να περιλαμβάνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επωφελούμενης εταιρείας με τη λογιστική αξία τους. Παράλληλα, στο ν.δ. 1297/1972 αναφέρεται, ότι τα εισφερόμενα καθαρά περιουσιακά στοιχεία πρέπει να περιλαμβάνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επωφελούμενης εταιρείας με την εκτιμηθείσα τρέχουσα (εύλογη) αξία τους. Επιπροσθέτως, από την παράγραφο 8 του άρθρου 54 του ν. 4172/2013 εμμέσως τεκμαίρεται ότι τα εισφερόμενα καθαρά περιουσιακά στοιχεία πρέπει να περιλαμβάνονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επωφελούμενης εταιρείας με την εκτιμηθείσα πραγματική (εύλογη) αξία τους. Ωστόσο, από την παράγραφο 9 του ίδιου άρθρου προκύπτει ότι οι αποσβέσεις επί των εισφερόμενων αποσβέσιμων περιουσιακών στοιχείων υπολογίζονται επί της προηγούμενης λογιστικής αξίας τους.

Συμπεραίνεται πως από τις διατάξεις του ν. 4601/2019 δεν προκύπτει με σαφήνεια αν τα καθαρά περιουσιακά στοιχεία του εισφερόμενου κλάδου πρέπει να καταχωρίζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις της επωφελούμενης εταιρείας με την εκτιμηθείσα εύλογη αξία τους ή με την προηγούμενη λογιστική αξία τους. Γίνεται αντιληπτό, πως η αοριστία αυτή συνηγορεί προς πιθανή καταστρατήγηση του πνεύματος του νόμου από τους εμπειρογνώμονες και ευνοεί φαινόμενα καταχρηστικότητας.

Περαιτέρω, ο ανεξάρτητος εμπειρογνώμονας για την κατάρτιση της έκθεσης στηρίζεται σε συγκεκριμένα στοιχεία. Τα εν λόγω στοιχεία του τα παρέχει η ίδια η εταιρεία. Γεγονός που σημαίνει ότι η διοίκηση έχει τη δυνατότητα να αποκρύψει ορισμένες πληροφορίες ή να υποβαθμίσει τη σημασία τους. Συχνά, ο συντάκτης στηρίζεται σε παραδοχές της ίδιας της εταιρείας, όπως π.χ. η εξέλιξη της μελλοντικής κερδοφορίας, οι οποίες είτε θα στερούνται αξιοπιστίας είτε θα αποτελούν και πάλι προϊόν υποκειμενικής κρίσης.

Επιπλέον, προς αποφυγή φαινομένων σύγκρουσης συμφερόντων στο πρόσωπο του συντάκτη της έκθεσης ο νόμος θέτει περιορισμούς ως προς την επιλογή του, στις διατάξεις του άρθρου 62 (παραπομπή στο άρθρο 10) ν. 4601/2019 και 17 παρ. 3 ν. 4548/2018.

Δεν είναι τυχαίο άλλωστε το γεγονός πως εφόσον υπάρχει σχετική συναίνεση του συνόλου των μετόχων ή των εταίρων ή κατόχων εταιρικών μεριδίων εν γένει, η έκθεση ανεξάρτητου εμπειρογνώμονα μπορεί να παραλειφθεί. Στο ίδιο πνεύμα κινείται η Οδηγία 2007/63 (τροποποιητική της 82/891) η οποία ήδη στο πλαίσιο του «Προγράμματος δράσης για τη μείωση του διοικητικού κόστους στην Ευρωπαϊκή Ένωση» προβλέπει ως υποχρέωση πλέον (και όχι απλώς δυνατότητα) για τη Διοίκηση τη μη απαίτηση σύνταξης έκθεσης εξέτασης επί του σχεδίου σύμβασης διάσπασης από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, εφόσον υπάρχει η συναίνεση του συνόλου των μετόχων κλπ.

Σε αντίθεση με τα ανωτέρω, έχει διατυπωθεί και η άποψη που αναδεικνύει τη χρησιμότητα της έκθεσης του άρθρου 62 ν. 4601/2019. Συγκεκριμένα, όπως αναλύθηκε τα όργανα των εταιρειών που συμμετέχουν στη διάσπαση δεσμεύονται από την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων στην οποία έχουν προβεί τα διοικητικά τους συμβούλια ή οι διαχειριστές τους, μέσω της σχετικής τους έκθεσης κατά το άρθρο 61 ν. 4601/2019. Στην πράξη αυτό σημαίνει, πως τουλάχιστον το ποσό της αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου ή της περιουσίας εν γένει της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιρειών ή του αρχικού κεφαλαίου τους (ανάλογα με την περίπτωση που εξετάζεται), προσδιορίζεται βάσει των αποτιμήσεων ενεργητικού και παθητικού όπως αυτές αντικατοπτρίζονται στην έκθεση των αρμόδιων εταιρικών οργάνων. Άρα προκειμένου να αποφευχθούν ενδεχόμενα μεταγενέστερης τροποποίησης του σχεδίου σύμβασης διάσπασης από τις γενικές συνελεύσεις ή τους εταίρους, θεωρείται σκόπιμη η συμμετοχή εμπειρογνομώνων και κατά τη σύνταξη της έκθεσης του άρθρου 61 ν. 4601/2019 και κατά την κατάρτιση του σχεδίου σύμβασης διάσπασης (Μαστρομανώλης, 2013).

Διαχρονικά, η θεωρία αντιμετώπιζε με κριτική διάθεση τη σημασία των ανεξάρτητων εμπειρογνομώνων που εμπλέκονταν σε τέτοιου είδους συναλλαγές και μετασχηματισμούς. Ειδικότερα, ο ρόλος τους χαρακτηρίζεται ως αμφιλεγόμενος καθώς οι παράγοντες που αναπτύχθηκαν παραπάνω, αναμφίβολα ασκούν επιρροή στη σύνταξη του fairness opinion και θίγουν σοβαρά την αξιοπιστία της εν λόγω γνωμοδότησης, ωστόσο η χρησιμότητά της δεν δύναται να εκμηδενιστεί.

3.3 Συγκριτική επισκόπηση των ειδών διάσπασης

Όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω, τα οικονομικά και περιουσιακά δεδομένα μιας εταιρείας είναι αυτά που κυρίως υπαγορεύουν το είδος της διάσπασης που θεωρείται καταλληλότερο και τελικώς θα προταθεί από το Δ.Σ. ή τους διαχειριστές προς τη Γενική Συνέλευση ή το σύνολο των εταίρων, μέσω της οικονομικής τους έκθεσης και του σχεδίου σύμβασης διάσπασης. Αυτονοήτως, σημαντικό ρόλο για τη λήψη της σχετικής απόφασης διαδραματίζουν και άλλοι σπουδαίοι παράγοντες όπως επί παραδείγματι το γενικό οικονομικό περιβάλλον, οι προκλήσεις της διεθνούς αγοράς, η θέση της εταιρείας στη συγκεκριμένη αγορά.

Ο νόμος παρέχει ευελιξία στις επιχειρήσεις να επιλέξουν αυτόν τον εταιρικό μετασχηματισμό που καλύπτει με τον βέλτιστο τρόπο τις εκάστοτε ανάγκες τους. Η διάσπαση διά των διαφορετικών της μορφών παρέχει εναλλακτικά εργαλεία στις επιχειρήσεις, ώστε να υπάρχει πληθώρα επιλογών και δυνατοτήτων ανάλογα με το επιθυμητό έννομο αποτέλεσμα.

Κατωτέρω, αναπτύσσονται οι βασικές ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των τριών ειδών διάσπασης, ώστε να αναδειχθεί η διαφορετικότητα και η αυτοτέλεια κάθε τύπου καθώς και η κοινό πνεύμα του νόμου.

Συνοπτικά, τα χαρακτηριστικά κάθε είδους διάσπασης αποτυπώνονται ως εξής:

Κοινή διάσπαση	<ul style="list-style-type: none"> • Η διασπώμενη λύεται και μεταβιβάζει σε άλλες που υφίστανται ή συνιστώνται (επωφελοούμενες) το σύνολο της περιουσίας της έναντι απόδοσης στους μετόχους ή εταίρους της συμμετοχών στις επωφελοούμενες
Μερική διάσπαση	<ul style="list-style-type: none"> • Όπως η κοινή, με τις διαφορές ότι (α) η διασπώμενη δεν λύεται και (β) μεταβιβάζει στις επωφελοούμενες κλάδο δραστηριότητας
Απόσχιση κλάδου	<ul style="list-style-type: none"> • Όπως η μερική διάσπαση με τη διαφορά ότι το αντάλλαγμα μεταβίβασης του κλάδου (συμμετοχές στην επωφελοούμενη ή και μετρητά) αποδίδεται στη διασπώμενη

Εικόνα 3.1 Βασικά χαρακτηριστικά ειδών διάσπασης

3.3.1 Κοινή διάσπαση και μερική διάσπαση - απόσχιση κλάδου

Αρχικά, ανάμεσα στην κοινή διάσπαση, τη μερική διάσπαση και την απόσχιση κλάδου υπάρχουν χαοτικές διαφορές αλλά και ορισμένες ομοιότητες.

Ειδικότερα, βασική διαφορά ανάμεσα στην κοινή διάσπαση, στη μερική διάσπαση και την απόσχιση κλάδου είναι η διατήρηση ή μη της νομικής αυτοτέλειας της διασπώμενης μετά την ολοκλήρωση της διάσπασης. Συγκεκριμένα, στην κοινή διάσπαση η διασπώμενη παύει να υφίσταται και λύεται χωρίς εκκαθάριση. Σε αντίθεση με τη μερική διάσπαση και την απόσχιση κλάδου κατά τις οποίες η διασπώμενη εξακολουθεί να υφίσταται και να συνεχίζει επιχειρηματική δραστηριότητα. Για τον λόγο αυτό δεν είναι δυνατός ο συνδυασμός της κοινής διάσπασης με οποιονδήποτε άλλο τύπο διάσπασης διότι η τύχη της διασπώμενης εταιρείας είναι εντελώς διαφορετική.

Επίσης, η κοινή διάσπαση προβλεπόταν από τις διατάξεις του εμπορικού δικαίου και πριν τον ν. 4601/2019 ενώ η μερική διάσπαση και η απόσχιση κλάδου (παρά το γεγονός ότι ως έννοιες απαντούνταν σε άλλα νομοθετήματα) δεν ρυθμιζόνταν συστηματικά και οργανωμένα πριν τη θέση σε εφαρμογή του ανωτέρω νόμου.

Επίσης, στην κοινή διάσπαση οι μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιρειών μεταβιβάζονται στους μετόχους ή εταίρους της, όπως συμβαίνει στη μερική διάσπαση και σε αυτό εντοπίζεται ομοιότητα μεταξύ των συγκεκριμένων δύο μορφών διάσπασης. Αντιθέτως, στην απόσχιση κλάδου μέτοχος η εταίρος της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιρειών καθίσταται η ίδια η διασπώμενη εταιρεία λαμβάνοντας τις αντίστοιχες μετοχές ή εταιρικά μερίδια.

Επιπλέον, κοινή ομοιότητα μεταξύ των ειδών διάσπασης είναι πως καμία εξ αυτών δεν δύναται να πραγματοποιηθεί με παραπάνω της μιας διασπώμενης εταιρείας. Λεπτομερέστερα, παλαιότερα γινόταν λόγος για «συγχωνεύουσα διάσπαση» (Ψαρουδάκης, 2019) η οποία όμως πλέον δεν χωρεί, διότι στα άρθρα 55-57 του ν. 4601/2019 υπάρχει ρητή πρόβλεψη αποκλειστικά για μία διασπώμενη εταιρεία.

Επίσης, ουσιώδης ομοιότητα μεταξύ των τριών ειδών διάσπασης είναι ότι πραγματοποιούνται με τους ίδιους τρόπους δηλαδή με απορρόφηση, με σύσταση νέας εταιρείας ή νέων εταιρειών

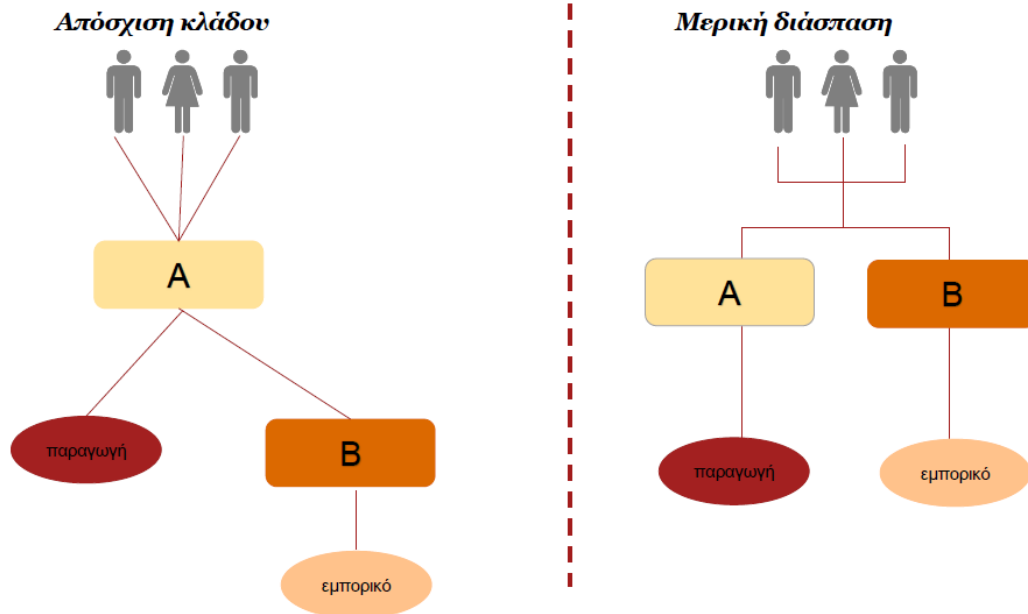
και με απορρόφηση και σύσταση νέας εταιρείας ή νέων εταιρειών, όπως έχει αναλυθεί. Ακόμα, στις τρεις μορφές διάσπασης μπορούν να συμμετέχουν όλα τα υποκείμενα εταιρικών μετασχηματισμών, όπως αυτά προσδιορίζονται περιοριστικά στο άρθρο 2 του ν. 4601/2019. Στους τρεις τύπους της διάσπασης η διαδοχή (είτε του συνόλου της περιουσίας όπως συμβαίνει στην κοινή διάσπαση, είτε μέρους αυτής όπως συμβαίνει στη μερική διάσπαση και στην απόσχιση κλάδου) είναι καθολική και όχι ειδική.

3.3.2 Μερική διάσπαση και απόσχιση κλάδου

Η μερική διάσπαση και η απόσχιση κλάδου αποτελούν τις βασικές καινοτομίες του ν. 4601/2019. Έχουν αρκετές ομοιότητες κυρίως εννοιολογικά αλλά και ουσιώδεις διαφορές. Ήδη από το προηγούμενο δίκαιο θεωρούνταν πράξεις συναφείς αλλά όχι ταυτόσημες, κυρίως επειδή και οι δύο κατέληγαν σε κατάτμηση της περιουσίας της διασπώμενης εταιρείας.

Αναλυτικότερα, κοινό χαρακτηριστικό ανάμεσα στη μερική διάσπαση και την απόσχιση κλάδου είναι η διατήρηση της νομικής αυτοτέλειας της διασπώμενης εταιρείας μετά το πέρας της διάσπασης. Η διασπασθείσα εταιρεία εξακολουθεί να υφίσταται ως αυτοτελές νομικό πρόσωπο και να ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα παρά το γεγονός ότι έχει αποχωριστεί (είτε με τον έναν είτε με τον άλλο τρόπο) μέρος της περιουσίας και της δραστηριότητάς της. Όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω και στις δύο περιπτώσεις η περιουσία που αποκόπτεται υποχρεωτικά συνιστά κλάδο δραστηριότητας.

Η θεμελιώδης διαφορά ανάμεσα στη μερική διάσπαση και την απόσχιση κλάδου εντοπίζεται στην τύχη των νεοεκδιδόμενων μετοχών ή εταιρικών μεριδίων της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων εταιρειών. Ειδικότερα, στη μεν μερική διάσπαση οι μέτοχοι ή οι εταίροι της διασπώμενης αποκτούν τις μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια της επωφελούμενης ή των επωφελούμενων, ενώ στη δε απόσχιση κλάδου η ίδια η διασπώμενη εταιρεία λαμβάνει τις εν λόγω μετοχές ή τα εταιρικά μερίδια ως αντάλλαγμα και γίνεται η ίδια μέτοχος ή εταίρος στην επωφελούμενη ή στις επωφελούμενες εταιρείες. Τα ανωτέρω σχηματικά απεικονίζονται ως εξής:

Εικόνα 3.2 Σύγκριση αποτελεσμάτων μερικής διάσπασης – απόσχισης κλάδου

Πέραν της ως άνω διαφοράς, αποκλίσεις εντοπίζονται και στη φορολογική μεταχείριση της μερικής διάσπασης και της απόσχισης κλάδου. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση της μερικής διάσπασης δεν προκύπτει με σαφήνεια η φορολογική αντιμετώπιση της μείωσης της καθαρής θέσης της εισφέρουσας εταιρείας. Επίσης, ερωτηματικά προκαλούνται και στο αν θα προκύψει παρακράτηση φόρου στο επίπεδο των μετόχων ή εταίρων (λόγω της οιονεί διανομής όπως αναλύθηκε) ή αν θα επιβληθεί φόρος εισοδήματος στη διασπώμενη εταιρεία (Σαββαΐδου, 2019).

3.4 Συγκριτική επισκόπηση της διάσπασης και των άλλων εταιρικών μετασχηματισμών

Στον ν. 4601/2019 προβλέπονται οι εξής τύποι εταιρικών μετασχηματισμών α) συγχώνευση, β) διάσπαση και γ) μετατροπή με τις επιμέρους μορφές και παραλλαγές που δύναται να λάβει η καθεμία. Μεταξύ τους υπάρχουν σοβαρές διαφορές που τις διαχωρίζουν αλλά και ορισμένες ομοιότητες οι οποίες υπαγορεύονται κατά κύριο λόγο από το πνεύμα που διαπνέει το σύνολο των διατάξεων του νόμου.

3.4.1 Διάσπαση και συγχώνευση

Η διάσπαση και η συγχώνευση εμφανίζουν σαφείς ομοιότητες ως προς την αντιστοιχία των διατάξεων που αφορούν στο σχέδιο σύμβασης διάσπασης και συγχώνευσης, την έκθεση του Δ.Σ. ή των εμπειρογνομόνων και τη σύμβαση διάσπασης και συγχώνευσης. Αναλυτικότερα, οι ειδικές διατάξεις της διάσπασης παραπέμπουν στις αντίστοιχες διατάξεις για τη συγχώνευση με αποτέλεσμα πολλές από τις ρυθμίσεις να είναι κοινές. Επί παραδείγματι τα άρθρα 59, 74 παρ. 2 και 75 του ν. 4601/2019 που αφορούν στο σχέδιο σύμβασης διάσπασης αντιστοιχούν εννοιολογικά στο άρθρο 7 περί σχεδίου σύμβασης συγχώνευσης. Αναλόγως τα άρθρα 61 και 62 που ρυθμίζουν τα θέματα της έκθεσης Δ.Σ./διαχειριστών και εμπειρογνομόνων παραπέμπουν στα σχετικά άρθρα 9 και 10 στο κεφάλαιο της συγχώνευσης. Η ίδια αναλογία εντοπίζεται ανάμεσα στα άρθρα 67 και 15 αναφορικά με τη σύμβαση διάσπασης και τη σύμβαση συγχώνευσης. Από τα παραπάνω συμπεραίνεται η σαφής πρόθεση του νομοθέτη για κοινή αντιμετώπιση σε τεχνικής φύσης θέματα, όπου είναι εφικτό.

Επίσης, η διάσπαση (υπό τις ειδικότερες μορφές της) και η συγχώνευση δύνανται να συλληφθούν ως τα προβλεπόμενα είδη περιουσιακών μετακινήσεων μεταξύ εταιρειών. Κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα και στους δύο αυτούς εταιρικούς μετασχηματισμούς είναι αφενός μεν ότι η μεταβιβαζόμενη περιουσία εισφέρεται ως είδος στην επωφελούμενη εταιρεία αντί νέων μετοχών ή εταιρικών μεριδίων της αποκτώσας ή των αποκτουσών εταιρειών και αφετέρου δε ότι πρόκειται για καθολική διαδοχή. Εξάλλου και το καθεστώς της διαδοχής στη διάσπαση ακολουθεί την ίδια τυπολογία με αυτήν της συγχώνευσης, διαπίστωση που προκύπτει ευθέως από τη ρητή αντιστοιχία των άρθρων 18 και 70 του ν. 4601/2019 (Ψαρουδάκης, 2019).

Επίσης, κοινό στοιχείο ανάμεσα στην κοινή διάσπαση και τη συγχώνευση είναι η εξαφάνιση της εισφέρουσας εταιρείας από τη μία πλευρά και της απορροφούμενης από την άλλη. Στις δύο αυτές περιπτώσεις δηλαδή εντοπίζεται η παύση λειτουργίας μίας εκ των συμμετεχουσών εταιρειών, η οποία μεταβιβάζεται εν συνόλω σε άλλη εταιρεία του σχήματος με καθολική διαδοχή.

Αντιθέτως, στη μερική διάσπαση και την απόσχιση κλάδου η εισφέρουσα εταιρεία εξακολουθεί να υφίσταται και μετά το πέρας των εργασιών της διάσπασης. Άρα συγκεντρωτικά στο τέλος του μετασχηματισμού της συγχώνευσης μένει μία εταιρεία είτε η απορροφώσα είτε η νέα εταιρεία ενώ στο τέλος του μετασχηματισμού της διάσπασης μένουν τουλάχιστον δύο

εταιρείες. Συγκεκριμένα, στην κοινή διάσπαση μένουν οι δύο τουλάχιστον επωφελούμενες ενώ στη μερική διάσπαση και την απόσχιση κλάδου μένουν η διασπώμενη εταιρεία και μία τουλάχιστον επωφελούμενη. Επιπλέον, στο σημείο αυτό εντοπίζεται και η διαφορά ανάμεσα στους σκοπούς των δύο εταιρικών μετασχηματισμών. Ειδικότερα, ενώ σκοπός της συγχώνευσης είναι η συνένωση δύο ή περισσότερων εταιρειών προκειμένου μετά την εξαφάνιση της νομικής τους προσωπικότητας ένεκα αυτής, να προκύπτει μία εταιρεία στην οποία ανήκει το σύνολο του ενεργητικού και παθητικού των προηγούμενων, η διάσπαση στοχεύει στην κατάτμηση της περιουσίας μιας εταιρείας την οποία ήδη κατατετηγημένη αποκτά μία ή περισσότερες άλλες εταιρείες (Μαστρομανώλης, 2013).

Παλαιότερα, η διάσπαση θεωρούταν μορφή αντίστροφης συγχώνευσης με ταυτόχρονη απόκτηση επιχείρησης (Περάκης, 2001). Η προσέγγιση αυτή βασιζόταν στις ρυθμίσεις των άρθρων 81 επ. κ.ν. 2190/1920 σύμφωνα με τα οποία μία εταιρεία διαιρούταν σε περισσότερες («division», «split-up»). Σε πολλά σημεία η τεχνική ήταν κοινή με αυτή της συγχώνευσης.

Εν κατακλείδι, η συγχώνευση είναι μια παγιωμένη μορφή εταιρικού μετασχηματισμού στο ελληνικό δίκαιο η οποία εφαρμόζεται κατά κόρον για πολλά χρόνια, επιφέροντας τα σχετικά αποτελέσματά της στις σχετιζόμενες επιχειρήσεις, την αγορά και την εθνική οικονομία. Αντιθέτως, η διάσπαση για πρώτη φορά ρυθμίζεται συστηματικά και οργανωμένα από διατάξεις του εμπορικού – εταιρικού δικαίου με τον ν. 4601/2019 και παρά το γεγονός ότι ήδη τυγχάνει εκτεταμένης εφαρμογής, μένει να διαπιστωθεί στην πράξη εν καιρώ η αποτελεσματικότητά της ως προς τους επιθυμητούς στόχους κάθε συμμετέχουσας εταιρείας αλλά της αγοράς εν γένει. Ας μην παραλειφθεί το γεγονός, ότι ακόμα δεν υπάρχει ελληνική νομολογία για τη διάσπαση.

3.4.2 Διάσπαση και μετατροπή

Η μετατροπή διαφέρει ουσιωδώς από τις υπόλοιπες μορφές εταιρικού μετασχηματισμού που προβλέπονται στον ν. 4601/2019. Βασικό διαφοροποιητικό χαρακτηριστικό της μετατροπής από τη διάσπαση (αλλά και τη συγχώνευση) είναι η απουσία συμμετοχής δεύτερης εταιρείας στο σχήμα. Συγκεκριμένα, στη μετατροπή μία εταιρεία αυτοτελώς και χωρίς τη σύμπραξη ή τη συμμετοχή άλλων εταιρειών μεταβάλλει τη νομική της μορφή από τον έναν εταιρικό τύπο στον άλλο, χωρίς να τεθεί σε λύση και εκκαθάριση, διατηρώντας τη νομική της προσωπικότητα

δηλαδή η μετατροπή δεν αποτελεί συναλλαγή αλλά μία εταιρική πράξη. Το στοιχείο αυτό και μόνο αρκεί για να τη διαφοροποιήσει καθοριστικά από τη διάσπαση, καθώς στην πράξη δεν αντιμετωπίζονται τα ίδια θέματα και δεν ακολουθούνται κοινές διαδικασίες (πέραν των γενικών όπως π.χ. η δημοσίευση στο Γ.Ε.ΜΗ.). Επομένως, η κύρια διαφορά της μετατροπής από τις άλλες μορφές εταιρικών μετασχηματισμών και δη της διάσπασης εντοπίζεται ήδη σε επίπεδο ορισμού.

Συνέπεια αυτής της διαφοροποίησης είναι και η διαφορά στον κίνδυνο που αντιμετωπίζουν οι πιστωτές. Τα συμφέροντα των δανειστών της διασπώμενης εταιρείας πιθανόν να εκτίθενται σε μεγαλύτερο κίνδυνο συγκριτικά με τα αντίστοιχα συμφέροντα των πιστωτών συγχωνευόμενης εταιρείας, επειδή στη διάσπαση η παρουσία από την οποία θα αντλούσαν την ικανοποίηση των απαιτήσεών τους, τεμαχίζεται (Μαστρομανώλης, 2013). Για τον λόγο αυτό προβλέπονται ειδικές ασφαλιστικές δικλείδες για την προάσπιση των συμφερόντων των πιστωτών κατά τη διάσπαση όπως π.χ. το άρθρο 65 ν. 4601/2019.

Περαιτέρω, στον νόμο ακολουθείται η ίδια δομή για τη ρύθμιση των θεμάτων της μετατροπής όπως και στους άλλους εταιρικούς μετασχηματισμούς. Αρχικά οι γενικές διατάξεις των άρθρων 104-117 ακολουθούν την ίδια συλλογιστική σειρά των υπολοίπων γενικών διατάξεων του ν. 4601/2019, ενώ το ίδιο διαπιστώνεται και στις ειδικές διατάξεις των άρθρων 118-139, που έπονται.

Βιβλιογραφία 3ου Κεφαλαίου

Αιτιολογική έκθεση ν. 4601/2019.

Βελέντζας, Γ., 1999. «Ανώνυμη εταιρία». Εκδ. Jus.

Βύζας, Β., 2019. «Μερική διάσπαση και απόσχιση κλάδου: Δύο ενδιαφέρουσες προσθήκες στο νέο δίκαιο για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς». Δ.Ε.Ε., τ. 6, σελ. 820.

Διακόπουλος, Δ., 2019. «Εισαγωγή στο νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών – Μία συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου (Ν. 4601/2019)» Δ.Ε.Ε., τ. 5, σελ. 681.

Δρυλλεράκης, Ι., 1998. «Ανώνυμη εταιρία. Διάσπαση. Διάκριση από απόσχιση». ΕΕμπΔ, σελ. 85-96.

Λιακόπουλος, Θ., 1992. «Απόσπαση κλάδου επιχείρησης και διάσπαση ανώνυμων εταιριών». ΕΕμπΔ, σελ. 328-334.

Μαστρομανώλης, Ε., Ψαρουδάκης, Γ. & Κατσάς, Θ., 2018. «Σχέδιο νόμου για εταιρικούς μετασχηματισμούς». Σ.Ε.Β.
http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/51566/1_sxedio_nomou_gia_etairikous_metaschimatismous.pdf.

Μαστρομανώλης, Ε., 2013. «Το Δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας – κατ' άρθρο ερμηνεία του Κ.Ν. 2190/1920 (επιμέλεια Ευ. Περάκης)». Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Ξένου, Μ., 2020. «Μερική διάσπαση εταιρείας Ανακύπτοντα προβλήματα και λογιστική αντιμετώπιση». Accountancy Greece, 5, τ. 37 <https://www.accountancygreece.gr/meriki-diaspasi-etairias-anakryptonta-provlimata-kai-logistiki-antimetopisi-marianthi-xenoy-sol-crowe/>

Παναγιώτου, Π., 2009. «Η απόσχιση κλάδου ή τμήματος επιχείρησης ως μέσο αναδιάρθρωσής της». ΧρΙΔ, σελ. 856-864.

Παπαχρήστου, Γ., 2018. «Fairness Opinion - Καθήκον πίστης και κανόνας επιχειρηματικής κρίσης στο πεδίο των εξαγορών και συγχωνεύσεων». Δ.Ε.Ε, τ. 7, σελ. 834.

Περάκης, Ε., 2001. «Η μορφολογία των εξαγορών». Δ.Ε.Ε, τ. 3, σελ. 235.

Ρόκας, Ν., 1989. «Εμπορικές εταιρίες». Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Σαββαΐδου, Α., 2019. «Η φορολογική μεταχείριση των εταιρικών μετασχηματισμών». Δ.Ε.Ε, τ. 4, σελ. 521.

Σινανιώτη - Μαρούδη, Α., 2012. «Εταιρίες». Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Ψαρουδάκης, Γ., 2019. «Η τυπολογία της διάσπασης στον ν. 4601/2019». Δ.Ε.Ε., τ. 7, σελ. 944.

4 Παρεπόμενες διαστάσεις της διάσπασης

4.1 Φορολογική διάσταση της διάσπασης

4.1.1 Το γενικό πλαίσιο

Είναι γνωστό, πως ο κυριότερος τρόπος παρέμβασης του κράτους στην αγορά είναι μέσω της φορολογίας, η οποία επηρεάζει σε καθοριστικό βαθμό τις συνθήκες λειτουργίας της. Η φορολογία αποτελεί τη βασικότερη πηγή εσόδων ενός κράτους διά της οποίας εξασφαλίζεται η χρηματοδότησή του και η παροχή υπηρεσιών και αγαθών κοινωνικού περιεχομένου όπως είναι π.χ. η δημόσια υγεία. Ωστόσο, ο ρόλος της φορολογίας δεν περιορίζεται αποκλειστικά στη δημιουργία εσόδων. Αποτελεί παράλληλα ένα σπουδαίο εργαλείο άσκησης οικονομικής πολιτικής, τόσο για να κατευθύνει τους παραγωγικούς πόρους της οικονομίας προς παραγωγικές διαδικασίες που δημιουργούν αξία, όσο και για να επηρεάζει τα καταναλωτικά πρότυπα των πολιτών του (Αγιακλόγλου & Πέκκα Οικονόμου, 2014).

Δυνάμει του άρθρου 4 του ν. 4601/2019 επιδιώχθηκε η απεμπλοκή του εταιρικού δικαίου των μετασχηματισμών από τις φορολογικές ρυθμίσεις. Η παρέμβαση του φορολογικού δικαίου στο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών διαχρονικά προκαλεί ασάφειες τόσο ως προς το ποιοι μετασχηματισμοί επιτρέπονται όσο και στο πώς υλοποιούνται οι εν λόγω μετασχηματισμοί. Όπως έχει διατυπωθεί, οι φορολογικοί και αναπτυξιακοί νόμοι δεν περιορίζονται στην εισαγωγή φορολογικών απαλλαγών, αλλά συνιστούν παρέμβαση στο εταιρικό δίκαιο, χρησιμοποιώντας *«φρασεολογία εμπειρική που μόνο σύγχυση μπορεί να προκαλέσει»*. Ταυτόχρονα, οι διατάξεις τους συχνά διαλαμβάνονταν ως δημιουργία παράλληλου δικαίου μετασχηματισμών που *«λάθρα έχει εμφιλοχωρήσει σε φορολογικά νομοθετήματα»* (Περάκη, 2001).

Με τον ν. 4601/2019 το εταιρικό δίκαιο ρυθμίζει πλέον αποκλειστικά τα θέματα του πεδίου εφαρμογής, των εργασιών μετασχηματισμού, καθώς και των σχετικών αποτελεσμάτων που επέρχονται. Παράλληλα, τίθενται σαφή όρια μεταξύ της εταιρικής διαδικασίας πραγματοποίησης μετασχηματισμών και τη φορολογική αντιμετώπισή τους.

Πέραν του προαναφερθέντος άρθρου 4, ρυθμίσεις φορολογικού ενδιαφέροντος συναντώνται και στα ακόλουθα άρθρα του ν. 4601/2019 (Σωφρονά, 2019):

- α) Άρθρα 54-57 και 70 (διάσπαση).
- β) Άρθρο 140 (διατηρούμενες σε ισχύ διατάξεις).
- γ) Άρθρο 141 (μεταβατικές διατάξεις).
- δ) Άρθρο 142 (παραπομπές).
- ε) Άρθρο 147 (καταργούμενες διατάξεις).

4.1.2 Η αλληλεπίδραση δικαίου εταιρικών μετασχηματισμών και φορολογικού δικαίου

Είναι σαφής και ξεκάθαρος δικαιοπολιτικός στόχος η προαγωγή πρωτοβουλιών δημιουργίας ισχυρών οικονομικών μονάδων. Μία εκ των μεθόδων επίτευξης του εν λόγω σκοπού – καίριας σημασίας για την εθνική οικονομία – είναι η διενέργεια εταιρικών μετασχηματισμών. Προς διευκόλυνση των μετασχηματισμών η φορολογική νομοθεσία παρέχει σχετικά κίνητρα, τα οποία ωστόσο πρέπει υποχρεωτικά να τελούν σε αρμονία με τις αρχές και το σύστημα των κανόνων του εταιρικού δικαίου σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. Ως εκ τούτου γίνεται άμεσα αντιληπτό, πως η φορολογική νομοθεσία προς αποφυγή αλληλοκαλύψεων και παρερμηνειών, θα πρέπει να περιορίζεται αμιγώς στη θέσπιση φορολογικών κινήτρων με στόχο τη δημιουργία εύρωστων οικονομικών μονάδων, ενώ δεν δύναται πλέον να προβλέπει νέες μορφές μετασχηματισμών ή να θεσπίζει παρεκκλίσεις από το εταιρικό δίκαιο.

Συγκεκριμένα, όπως προβλέπεται στο προαναφερθέν άρθρο 4 του ν. 4601/2019 (στο οποίο ρυθμίζεται η σχέση του νόμου με άλλα νομοθετήματα φορολογικού ή αναπτυξιακού περιεχομένου) οι διατάξεις κυρίως των ν.δ. 1297/1972, του ν. 2166/1993 και του ν. 4172/2013 και άλλων νόμων διατηρούνται σε ισχύ μόνο αναφορικά με τις φορολογικού χαρακτήρα ρυθμίσεις τους και τις παρεχόμενες φορολογικές διευκολύνσεις και κίνητρα. Συνάγεται σαφώς ότι η παράλληλη ισχύς τόσο των αναπτυξιακών νόμων (ν.δ. 1297/1972, ν. 2166/1993) όσο και του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013) αναδεικνύει το φορολογικό πλαίσιο ίσως το πιο καίριο ζήτημα κατά την επιλογή θεσμικού πλαισίου για τον επιχειρούμενο μετασχηματισμό.

Επίσης, στον βαθμό που στα εν λόγω νομοθετήματα φορολογικού ή αναπτυξιακού χαρακτήρα προβλέπονται μορφές ή υποκείμενα μετασχηματισμών που δεν αναφέρονται στα άρθρα 1 και 2 του ν. 4601/2019 ή δεν καταλαμβάνονται από αυτά, οι μετασχηματισμοί αυτοί διέπονται από τις διατάξεις της οικείας εταιρικής νομοθεσίας ανάλογα π.χ. τον εταιρικό τύπο. Επί

παραδείγματι, οι περιπτώσεις εισφοράς ή απόσχισης κλάδου ή κλάδων από λειτουργούσα επιχείρηση ή εταιρεία σε άλλη εταιρεία κατά το ν.δ. 1297/1972 και τον ν. 2166/1993 όπως και η μετατροπή υποκαταστήματος σε νεοσυσταθείσα εταιρεία που αποτελεί θυγατρική της εισφέρουσας εταιρείας σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 52 του ν. 4172/2013 συνιστούν αποσχίσεις κλάδου (μία εκ των τριών μορφών της διάσπασης, όπως αναλύθηκε) κατά το άρθρο 57 του ν. 4601/2019.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως ως προς τη μερική διάσπαση τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις του αρ. 54 του Κ.Φ.Ε. ενώ στο πεδίο εφαρμογής των αναπτυξιακών νόμων εμπίπτει αποκλειστικά η κοινή διάσπαση. Αντιθέτως, αναφορικά με την απόσχιση κλάδου υπάρχει δυνατότητα επιλογής ανάμεσα στις διατάξεις του αρ. 52 Κ.Φ.Ε., του ν.δ. 1297/1972 και ν. 2166/1993 διαζευκτικά.

Περαιτέρω για τη διάσπαση, στη διευκρινιστική εγκύκλιο της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων²⁶ αναφέρεται ότι σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 54 του ν. 4601/2019, η διάσπαση κατηγοριοποιείται σε κοινή διάσπαση, μερική διάσπαση και απόσχιση κλάδου (όπως αναπτύχθηκε λεπτομερώς), οι οποίες ρυθμίζονται και εξειδικεύονται στα άρθρα 55, 56 και 57 του εν λόγω νόμου, ενώ το φορολογικό πλαίσιο της μερικής διάσπασης συγκεκριμένα, διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 54 του ν. 4172/2013.

Καταφανής είναι ωστόσο η ανάγκη επικαιροποίησης και αναμόρφωσης του φορολογικού δικαίου ως προς τους εταιρικούς μετασχηματισμούς. Όπως προκύπτει, τα ισχύοντα φορολογικά νομοθετήματα είναι περασμένων δεκαετιών. Στην πράξη είναι ανέφικτη η ταυτόχρονη εφαρμογή τους με ένα τόσο σύγχρονο νομοθέτημα όσο ο ν. 4601/2019 καθώς δεν δύνανται να καλύψουν τις παρούσες ανάγκες και δεν ανταποκρίνονται στις ισχύουσες συνθήκες. Το ίδιο πρόβλημα εντοπίζεται και κατά την εφαρμογή των εργατικών διατάξεων σε συνδυασμό με τον ν. 4601/2019 καθώς και αυτές είναι πολύ παλιές και δεν ικανοποιούν πλέον τις πραγματικές ανάγκες των ημερών μας, όπως αναπτύσσεται κατωτέρω. Στην ουσία γίνεται λόγος για δίκαιο «*δύο ταχυτήτων*» με τον πόλο του εταιρικού δικαίου απόλυτα εκσυγχρονισμένο και τον πόλο του φορολογικού δικαίου απαρχαιωμένο (Δαλιάνης, 04/04/2019). Γίνεται αντιληπτό, πως εάν δεν υπάρξει άμεση νομοθετική πρωτοβουλία για τον επανασχεδιασμό της φορολογικής νομοθεσίας που διέπει τους εταιρικούς μετασχηματισμούς,

---

²⁶ Ε.2048/21.3.2019 Κοινοποίηση διατάξεων του Ν. 4601/2019 «*Εταιρικοί μετασχηματισμοί και εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου με τις διατάξεις της Οδηγίας 2014/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 16^{ης} Απριλίου 2014 για την έκδοση ηλεκτρονικών τιμολογίων στο πλαίσιο δημόσιων συμβάσεων και λοιπές διατάξεις*» (ΦΕΚ Α44/9.3.2019).

θα ανακύψουν δυσθεώρητα εμπόδια στην υλοποίησή τους (ιδίως στις περιπτώσεις που απαιτείται αποτίμηση αξιών).

Την ίδια διαπίστωση κάνει και ο Σ.Ε.Β. στην έκθεση του τομέα επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ρυθμιστικών πολιτικών. Ειδικότερα, αναφέρεται πως «*Λόγω των φορολογικών προεκτάσεων που συνεπάγονται οι εταιρικοί μετασχηματισμοί, λαμβάνοντας υπόψη ότι χιλιάδες επιχειρήσεις κάθε μεγέθους και οι εργαζόμενοί τους είναι εγκλωβισμένες από τις σωρευμένες επιπτώσεις της κρίσης και της υπερφορολόγησης, δίχως σχετική μέριμνα και άμεση ανάληψη πρωτοβουλιών και προς αυτήν την κατεύθυνση, τα οφέλη του νέου νόμου κινδυνεύουν να μείνουν μόνο στα χαρτιά*» (Μασουράκης, et al., 2018). Περαιτέρω, οι νέες δυνατότητες που παρέχονται με τον ν. 4601/2019 θα ακυρωθούν στην πράξη, εάν δεν ακολουθήσει άμεσα η τροποποίηση των αντίστοιχων φορολογικών διατάξεων κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να εξασφαλίζεται η εναρμόνιση των δύο πλαισίων. Χωρίς τη συμπόρευση των διατάξεων του φορολογικού με του δικαίου των εταιρικών μετασχηματισμών, οι καινοτόμες προσπάθειες που έχουν γίνει, θα αποτελούν ατελή βήματα δίχως πρακτικό αντίκρισμα. Προς την ίδια κατεύθυνση, εκφράστηκαν απόψεις σύμφωνα με τις οποίες τυχόν φορολογικά κίνητρα ή διευκολύνσεις αναφορικά με τους εταιρικούς μετασχηματισμούς, θα ήταν χρήσιμο να περιλαμβάνονται στο ίδιο το κείμενο του ν. 4601/2019 προς αποφυγή πολυνομίας και παρερμηνειών.²⁷

4.1.3 Τα φορολογικά κίνητρα

4.1.3.1 Τα παρεχόμενα κίνητρα από τις ρυθμίσεις των άρθρων 2, 3, 4, 5 και 10 του ν.δ. 1297/1972.

Οι ανωτέρω διατάξεις παρέχουν τα εξής κίνητρα:

- α) Αναβολή της φορολόγησης της προκύπτουσας από τον μετασχηματισμό υπεραξίας, έως τον χρόνο διάλυσης της εταιρείας.
- β) Ευνοϊκή βάση υπολογισμού των αποσβέσεων.

---

²⁷ Πρόταση στην αρμόδια επιτροπή της Βουλής της Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδος και της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Φοροτεχνικών Ελεύθερων Επαγγελματιών.

γ) Απαλλαγή από κάθε φόρο ή τέλος για τη σύμβαση μετασχηματισμού και εισφορά των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού με θέση ειδικών προϋποθέσεων για την απαλλαγή από τον φόρο μεταβίβασης ακινήτων και υπό τους όρους της μη μεταβίβασης ποσοστού των μετοχών που αντιστοιχούν στην αξία του εισφερόμενου κεφαλαίου καθώς και μη διάλυσης της εταιρείας εντός πενταετίας από τον μετασχηματισμό.

δ) Μη υπαγωγή σε φορολογία κατά τον χρόνο του μετασχηματισμού τυχόν αφορολόγητων κρατήσεων αναπτυξιακών νόμων που έχουν δημιουργήσει οι μετασχηματιζόμενες εταιρείες.

4.1.3.2 Τα παρεχόμενα κίνητρα από τις ρυθμίσεις του άρθρου 3 του ν. 2166/1993.

Οι ανωτέρω διατάξεις παρέχουν τα εξής κίνητρα:

α) Ο μετασχηματισμός συντελείται με τη λογιστική ενοποίηση των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού των συμμετεχουσών εταιρειών, συνεπώς δεν είναι απαραίτητη η διενέργεια αποτίμησης και δεν προκύπτουν φορολογητέες υπεραξίες

β) Απαλλαγή από κάθε φόρο ή τέλος για τη σύμβαση μετασχηματισμού και την εισφορά των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού (χωρίς τις προϋποθέσεις του ν.δ. 1297/1972)

γ) Μη υπαγωγή σε φορολογία κατά τον χρόνο του μετασχηματισμού τυχόν αφορολόγητων κρατήσεων αναπτυξιακών νόμων που έχουν δημιουργήσει οι μετασχηματιζόμενες εταιρείες

δ) Μεταφορά των ευεργετημάτων των αναπτυξιακών νόμων

4.1.3.3 Τα παρεχόμενα κίνητρα από τις ρυθμίσεις των άρθρων 52, 53 και 54 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος.

Οι ανωτέρω διατάξεις παρέχουν τα εξής κίνητρα:

α) Απαλλαγή ή αναστολή της φορολόγησης της προκύπτουσας κατά τον μετασχηματισμό υπεραξίας.

β) Διενέργεια αποσβέσεων των στοιχείων του ενεργητικού σύμφωνα με τους κανόνες που θα ίσχυαν για την εισφέρουσα εταιρεία.

γ) Δυνατότητα μεταφοράς αποθεματικών και προβλέψεων.

δ) Δυνατότητα μεταφοράς της ζημίας της εισφέρουσας εταιρείας.

Ειδικά για τη διάσπαση (και τη συγχώνευση) κρίσιμες είναι οι διατάξεις του άρθρου 54 του Κ.Φ.Ε. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την παράγραφο 8 του άρθρου 54 του Κ.Φ.Ε. ορίζεται ότι η διάσπαση δεν συνεπάγεται κατά τον χρόνο που συντελείται καμία φορολογία των υπεραξιών οι οποίες υπολογίζονται βάσει της διαφοράς μεταξύ της αγοραίας αξίας των μεταβιβαζόμενων στοιχείων ενεργητικού και παθητικού και της φορολογητέας αξίας που είχαν πριν από τον μετασχηματισμό²⁸.

Επίσης, αναφορικά με την προκύπτουσα υπεραξία για τον μέτοχο της εισφέρουσας εταιρείας σημαντικές είναι οι διατάξεις των παραγράφων 15 και 16 του άρθρου 54 του Κ.Φ.Ε. Ειδικότερα, σύμφωνα με την παράγραφο 15 ο μέτοχος ή ο εταίρος της εισφέρουσας εταιρείας δεν υπόκειται σε φόρο για την υπεραξία που αποκτά ένεκα της διάσπασης, εκτός από το τμήμα που αντιστοιχεί κατ' αναλογία σε τυχόν χρηματική καταβολή (για την οποία ο ίδιος υπόκειται σε φόρο σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 54). Επιπλέον, με τις διατάξεις της παραγράφου 16 προβλέπεται ότι ο μέτοχος ή εταίρος δεν αποδίδει στους τίτλους της λήπτριας που λαμβάνει ως αντάλλαγμα μεγαλύτερη φορολογητέα αξία από την αξία που είχαν οι τίτλοι της εισφέρουσας που κατείχε πριν τη διάσπαση.²⁹

Επιπλέον, ιδίως για τη διάσπαση στην παράγραφο 12 του άρθρου 54 Κ.Φ.Ε. ορίζεται ότι αν η λήπτρια εταιρεία συμμετέχει στο κεφάλαιο της εισφέρουσας εταιρείας απαλλάσσεται από τον φόρο για την υπεραξία που προκύπτει εξαιτίας της ακύρωσης αυτής της συμμετοχής.

Σημειωτέο, οι προϋποθέσεις χορήγησης των φορολογικών ελαφρύνσεων κρίθηκε ότι εντάσσονται στο πεδίο των φορολογικών ρυθμίσεων και επομένως παραμένουν σε ισχύ (Σωφρονά, 2019).

4.1.4 Η αντιμετώπιση της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής

Στην ελληνική έννομη τάξη έχουν γίνει προσπάθειες για την αντιμετώπιση των φαινομένων της φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής, σε πλαίσιο εταιρικών μετασχηματισμών.³⁰ Αναφορικά με

---

²⁸ Πολ. 1057/2017 ενότητα Δ.β.1

²⁹ Σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 6 του ν. 2578/1998.

³⁰ Χαρακτηριστική είναι η γνωμοδότηση με αριθμό 422/2009 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σύμφωνα με την οποία, για την υπαγωγή μιας επιχείρησης στις διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου 2166/1993 δεν αρκεί απλώς η τυπική πλήρωση των προϋποθέσεων του νόμου αυτού αλλά απαιτείται ακόμα η λαμβάνουσα χώρα διάσπαση να είναι πρόσφορη δημιουργίας ισχυρών επιχειρήσεων σύμφωνα

τον ν. 4601/2019 σημαντική είναι η διάταξη του άρθρου 56 του νέου Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013) που προβλέπει τη μη εφαρμογή των πλεονεκτημάτων των άρθρων 52, 53, 54 και 55 του εν λόγω Κώδικα σε ορισμένες περιπτώσεις. Ειδικότερα, τα ευεργετήματα των ανωτέρω άρθρων δεν εφαρμόζονται όταν διαπιστωθεί πως στην πράξη οι ενέργειες του μετασχηματισμού στοχεύουν στη φοροαποφυγή ή στη φοροδιαφυγή.

Λεπτομερέστερα, η διαπίστωση πως οι διαδικασίες μετασχηματισμού και ιδίως η εφαρμογή των ευεργετικών φορολογικών διατάξεων δεν πραγματοποιείται για οικονομικά θεμιτούς λόγους³¹, όπως είναι η αναδιάρθρωση ή ο οικονομικός εξορθολογισμός των εταιρειών που συμμετέχουν στην εν λόγω πράξη, μπορεί να θεμελιώσει τεκμήριο περί απόπειρας φοροαποφυγής ή φοροδιαφυγής. Επίσης, οι οικονομικά θεμιτοί λόγοι θα πρέπει να είναι σύμμετροι των φορολογικών διευκολύνσεων και να δικαιολογούν τη σχετική επιλογή. Σε αυτό το πνεύμα, χρήσιμη είναι η στάθμιση των φορολογικών και των υπόλοιπων κριτηρίων για τον μετασχηματισμό, ώστε να κρίνεται η βαρύτητα κάθε κριτηρίου.

Τα θεμέλια για την ανωτέρω διάκριση (φορολογικά κίνητρα – άλλου είδους κίνητρα) έθεσε η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης³² σύμφωνα με την οποία ένα φορολογικό πλεονέκτημα πρέπει να εξετάζεται σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα πραγματικά περιστατικά του μετασχηματισμού, προκειμένου να επιτυγχάνεται σύγκριση του οφέλους από την άντληση του φορολογικού ευεργετήματος και του οφέλους από τα λοιπά πλεονεκτήματα της πράξης. Έτσι, για παράδειγμα κρίνεται ύποπτη για φοροαποφυγή ή φοροδιαφυγή η απόκτηση ζημιογόνων εταιρειών που δεν ασκούν επιχειρηματική ή οικονομική δραστηριότητα κατά τον χρόνο της αναδιάρθρωσης.

Αντιθέτως, η πιθανότητα υψηλής κερδοφορίας ή η ανάληψη σοβαρού επιχειρηματικού κινδύνου ένεκα εταιρικού μετασχηματισμού, θεωρούνται σημαντικοί λόγοι θεμελίωσης οικονομικά θεμιτών λόγων για την επιχειρούμενη πράξη, παρά την ενδεχόμενη άντληση φορολογικών συμφερόντων από αυτήν. Αρκεί, όπως προαναφέρθηκε οι οικονομικά θεμιτοί

με την κρίση του φορολογικού ελέγχου και σε περίπτωση αμφισβήτησης κατά την κρίση των διοικητικών δικαστηρίων. Άρα εναπόκειται στον φορολογικό έλεγχο να κρίνει κατά πόσο η επίμαχη διάσπαση έγινε κατά καταστρατήγηση των διατάξεων του ν. 2166/1993 και κατά πόσο ήταν επιδεκτική δημιουργίας ισχυρών επιχειρήσεων. Επομένως, απαιτείται η πλήρωση των τυπικών και ουσιαστικών προϋποθέσεων του νόμου.

³¹ Αόριστη νομική έννοια.

³² Υπόθεση Α.Τ. κατά Finanzamt Stuttgart –Körperschaften, C -287/05 της 11.12.2008.

λόγοι να υπερτερούν των φορολογικών. Σημαντικό ρόλο στα ανωτέρω παίζει η φορολογική διοίκηση η οποία είναι αρμόδια για τη διενέργεια των σχετικών ελέγχων.

4.2 Οικονομική διάσταση της διάσπασης

4.2.1 Γενικό πλαίσιο

Κάθε επιχειρηματική κίνηση στοχεύει νομοτελειακά στην αύξηση των κερδών και της ευημερίας της εν λόγω επιχειρηματικής μονάδας. Σε αυτό το πνεύμα εντάσσονται και οι διενεργούμενοι εταιρικοί μετασχηματισμοί, οι οποίοι ρυθμίζονται από το δίκαιο, υπαγορεύονται ωστόσο από την οικονομική επιστήμη και τους κανόνες της αγοράς. Υπό αυτό το πρίσμα, οι εταιρικοί μετασχηματισμοί λογίζονται ως στρατηγική επιλογή που αποσκοπεί στην επίτευξη οικονομικών κλίμακας και συνεργειών. Λεπτομερέστερα, αποτελούν εργαλείο για επιχειρηματικές κινήσεις με τις οποίες συνήθως επιτυγχάνονται πιο ευέλικτα σχήματα διοίκησης, εξορθολογισμός και απλοποίηση της δομής επιχειρηματικών ομίλων, μείωση του λειτουργικού και του χρηματοοικονομικού κόστους, αύξηση της δανειοληπτικής ικανότητας, καθώς και βελτίωση της κερδοφορίας. Επισημαίνεται, πως διεθνώς οι εταιρικοί μετασχηματισμοί αποτελούν μέσα που υποστηρίζουν την καινοτομία καθώς παρέχουν το θεσμικό πλαίσιο προστασίας και ευελιξίας για να αξιοποιηθούν πρωτοπόρες ιδέες και εγχειρήματα εντός συνεχώς εξελισσόμενων επιχειρηματικών σχημάτων (π.χ. startups).

Ειδικότερα, για τη στάθμιση των επιλογών και δυνατοτήτων που υπάρχουν σε πλαίσιο αγοράς, μελετώνται τα σχετικά μοντέλα και το είδος της αγοράς εντός της οποίας δραστηριοποιείται η εκάστοτε επιχείρηση. Έτσι, οι επιλογές κάθε επιχειρηματικής μονάδας διαφέρουν ανάλογα με το αν αυτή εντάσσεται σε μονοπωλιακή, ολιγοπωλιακή, ανταγωνιστική ή τέλεια ανταγωνιστική αγορά.³³ Επίσης, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το οικονομικό σύστημα εντός του οποίου κινείται η αγορά. Άρα, η αντιμετώπιση διαφέρει εάν το οικονομικό σύστημα είναι το καπιταλιστικό, το σύστημα κεντρικού σχεδιασμού ή το μικτό. Βασικό κριτήριο για τις διαφορές τους αποτελεί ο βαθμός της κρατικής παρέμβασης για τη ρύθμιση της αγοράς³⁴.

---

³³ Ιδανικό μοντέλο, δεν συναντάται στην πράξη.

³⁴ Ωστόσο, ακόμα και στα πιο φιλελεύθερα και καπιταλιστικά μοντέλα υφίσταται κρατική παρέμβαση όπως θα αναπτυχθεί κατωτέρω, στο περί ανταγωνισμού κεφάλαιο.

Κατόπιν των ανωτέρω γενικών αναφορών, κρίνεται απαραίτητη η ανάλυση της άριστης λειτουργίας μιας επιχείρησης. Αυτή κρίνεται είτε σε βραχυχρόνιο είτε σε μακροχρόνιο επίπεδο σύμφωνα με τους κανόνες της μικροοικονομίας. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο θεωρείται, ότι μια επιχείρηση λειτουργεί αποτελεσματικά όταν το οριακό της κόστος ισούται με το οριακό κέρδος.³⁵

4.2.2 Το μέγεθος της επιχείρησης

Πολλοί είναι οι παράγοντες οι οποίοι συνδυαστικά πρέπει να συντρέχουν προκειμένου να οδηγείται μια επιχείρηση σε αποτελεσματική λειτουργία σύμφωνα με τα παραπάνω. Ένας εξ αυτών είναι το μέγεθος της επιχείρησης.

Για το σύνολο της κοινωνίας το ιδανικό μοντέλο αγοράς είναι ο ανταγωνισμός καθώς εντός αυτού μεγιστοποιούνται οι ωφέλειες των δύο πόλων της οικονομικής ζωής, αυτός των καταναλωτών και αυτός των παραγωγών. Επακολούθως, εντός ανταγωνιστικού πλαισίου αγοράς θα εξεταστεί επί του παρόντος το ιδανικό μέγεθος επιχείρησης.

Περαιτέρω, στη μακροχρόνια περίοδο όλα τα στοιχεία που αφορούν στη λειτουργία της επιχείρησης θεωρούνται μεταβλητά. Οι τιμές των συντελεστών παραγωγής άρα και τα έξοδα μεταβάλλονται, ενώ κατά συνέπεια το μέγεθος της επιχείρησης παύει να θεωρείται δεδομένο. Στόχος της ανταγωνιστικής επιχείρησης παραμένει η εύρεση της άριστης παραγόμενης ποσότητας σε συνδυασμό με την εύρεση του άριστου μεγέθους της επιχείρησης. Παράλληλα, η επιχείρηση προσπαθεί να αποκτήσει το άριστο μέγεθος εγκατάστασης προκειμένου να παράγεται με τον άριστο τεχνικά τρόπο (δηλαδή με το ελάχιστο μακροχρόνιο μέσο κόστος παραγωγής) η άριστη ποσότητα (Αγιακλόγλου & Πέκκα Οικονόμου, 2014).

Οι εταιρικοί μετασχηματισμοί και ιδίως η διάσπαση αποσκοπούν στη διαμόρφωση του κατάλληλου μεγέθους της επιχείρησης. Συγκεκριμένα, ανάλογα με τις οικονομικές εκθέσεις της εκάστοτε επιχείρησης κρίνεται το αν αυτή θα πρέπει να ενσωματώσει στους κόλπους και την παρουσία της περαιτέρω οικονομικά μεγέθη (περίπτωση αποκτώσας εταιρείας) ή αν θα πρέπει να αποκόψει από τη συνολική δραστηριότητά της ένα μέρος αυτής (περίπτωση εισφέρουσας

---

³⁵ MC=MR

εταιρείας). Βασική έννοια κατά τις ανωτέρω διαδικασίες είναι «η απόκτηση του ελέγχου» όπως αναπτύσσεται λεπτομερώς κατωτέρω στο περί ανταγωνισμού κεφάλαιο.

Για παράδειγμα, έχει παρατηρηθεί, πως στην Ελλάδα η παραγωγική μεγέθυνση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων πρέπει να τεθεί ως προτεραιότητα για την ευημερία τους. Κατ' επέκταση θεωρείται αναγκαία η μετάβαση από τις «πολιτικές για το μικρό μέγεθος» που συνεχίζει να εφαρμόζει η χώρα, σε «πολιτικές μεγέθυνσης», ανάλογες του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού. Ειδικότερα, η μετάβαση αυτή διασφαλίζει την επιβίωση και προσφέρει υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης σε αυτής της κατηγορίας τις επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο αυτό οι εταιρικοί μετασχηματισμοί, αποτελούν ένα μέσο μεγέθυνσης των επιχειρήσεων, καθώς καθιστούν λειτουργική τη δημιουργία μεγαλύτερων επιχειρηματικών, οργανωτικών και χρηματοδοτικών σχημάτων (Ernst & Young, 2018).

Συνεπώς, το άριστο μέγεθος της επιχείρησης καταδεικνύεται από την οικονομική επιστήμη, τη λογιστική, τη στατιστική και τις λοιπές οικονομικές μεθόδους που χρησιμοποιούν προς όφελός τους οι επιχειρήσεις, ενώ το είδος του νομικού προσώπου της επιχειρηματικής μονάδας κατά κύριο λόγο υπαγορεύεται από τη νομική επιστήμη. Η νομική επιστήμη επίσης παρέχει τα νόμιμα εργαλεία προς επίτευξη του άριστου μεγέθους επιχείρησης και άλλων στόχων, μέσω των κανόνων που θέτει και των πολλαπλών δυνατοτήτων που παρέχει. Ορισμένα εξ αυτών των εργαλείων είναι οι εταιρικοί μετασχηματισμοί και ειδικότερα η διάσπαση για τους λόγους που αναπτύχθηκαν.

4.2.3 Η διάσπαση ως μέσο εξυγίανσης

Το λειτουργικό πλαίσιο κανόνων που θέτει ο ν. 4601/2019 συμβάλλει αποτελεσματικά στην ανεμπόδιστη προώθηση σχεδίων εξυγίανσης επιχειρήσεων, παρέχοντας τη δυνατότητα σε υγιείς επιχειρηματικές μονάδες να αποκτήσουν εταιρείες που να μην παραμένουν αδρανείς ή μη ενεργές, ωστόσο παρουσιάζουν επιχειρηματικό ενδιαφέρον (π.χ. κατέχουν κάποια ιδιαίτερη τεχνογνωσία ή καινοτομία ή γραμμή παραγωγής κ.λπ.). Με το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο διευκολύνεται επίσης η απομάκρυνση από την οικονομική δραστηριότητα των επονομαζόμενων επιχειρήσεων-ζόμπι³⁶, οι οποίες συμπαρασύρουν προς το ναδίρ τη συνολική

---

³⁶ Σύμφωνα με τη μελέτη του ΟΟΣΑ, επιχειρήσεις ζόμπι θεωρούνται όσες είναι ηλικίας 10 ετών και άνω και με ποσοστό του Δείκτη Κάλυψης Τόκων μικρότερο από 1 για τρία συναπτά έτη. Σημειώνεται ότι ο εν

οικονομία, καθιστούν αδικαιολόγητα ακριβό τον δανεισμό για τις υγιείς επιχειρήσεις, τις εκθέτουν σε υψηλό κίνδυνο λόγω της αδυναμίας προστασίας από τις συναλλαγές μαζί τους, επηρεάζουν αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και κλονίζουν την ψυχολογία της αγοράς στο σύνολό της. Ταυτόχρονα, με την εξαφάνιση αυτών των εταιρειών από την αγορά απαλλάσσονται εν μέρει τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από το βάρος των μη εξυπηρετούμενων δανείων που διαβρώνουν την κεφαλαιακή τους επάρκεια.

Ως προς τα ανωτέρω, οι αριθμοί είναι αμείλικτοι. Συγκεκριμένα: το 16% των επιχειρήσεων, το 17% των εργαζομένων και παραπάνω από το 28% του μετοχικού κεφαλαίου εκτιμάται ότι είναι παγιδευμένο σε επιχειρήσεις ζόμπι επιφέροντας στην αγορά τις ανωτέρω με τις δυσμενείς συνέπειες. Περαιτέρω, τα επιχειρηματικά μη εξυπηρετούμενα δάνεια υπολογίζονται σε περισσότερα από €32 δισ. στο τέλος Ιουνίου του 2018. Παράλληλα, το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων στο σύνολο των ακαθάριστων δανείων ανέρχεται σε €88,6 δισ. που αντιστοιχεί σε 47,8% το 2ο τρίμηνο του 2018, με το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων να ανέρχεται στο 44,9% έναντι 3,4% στην ΕΕ (Μασουράκης, et al., 2018).

Έτσι, η εξυγίανση των επιχειρήσεων μέσω ενός λειτουργικού πλαισίου εταιρικών μετασχηματισμών αποτελεί μια κρίσιμη προϋπόθεση που θα συμβάλλει ουσιαστικά στην εξυγίανση των επιχειρήσεων και της ελληνικής οικονομίας γενικά.

Ενδιαφέρον προκαλεί η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του ν. 4601/2019 σύμφωνα με την οποία ρυθμίζονται περιπτώσεις μετασχηματισμών εταιρειών που είτε έχουν λυθεί λόγω παρόδου του χρόνου διάρκειάς τους ή με απόφαση της συνέλευσης των εταίρων-μετόχων τους είτε έχουν κηρυχθεί σε πτώχευση εφόσον μετά την κήρυξη της πτώχευσης επικυρώθηκε τελεσίδικα το σχέδιο αναδιοργάνωσης ή εξοφλήθηκαν όλοι οι πτωχευτικοί πιστωτές.

Το καταρχήν επιτρεπτό των μετασχηματισμών των ανωτέρω εταιρειών τίθεται υπό περιορισμούς (PriceWaterhouseCoopers, 2019). Ειδικότερα, οι μετασχηματισμοί επιτρέπονται στις ανωτέρω περιπτώσεις εφόσον:

α) δεν έχει αρχίσει η διανομή του προϊόντος της εκκαθάρισης

λόγω Δείκτης αποτυπώνει την ικανότητα μιας επιχείρησης να εξοφλεί τους τόκους των ξένων κεφαλαίων από τα καθαρά κέρδη της (ο λόγος Καθαρά Κέρδη προ Φόρων και Τόκων προς Σύνολο Τόκων).

β) τα ίδια κεφάλαια της εταιρείας δεν είναι κατώτερα του ελάχιστου απαιτούμενου κεφαλαίου της οικείας εταιρικής μορφής.

Αυτονοήτως, η ολοκλήρωση του μετασχηματισμού επάγεται αυτοδικαίως την αναβίωση της απορροφώσας, ή επωφελούμενης ή μετατρεπόμενης εταιρείας.

Στις περιπτώσεις αυτές δεν εφαρμόζονται τα αναπτυξιακά νομοθετήματα και τα ευεργετήματά τους, διότι για την εφαρμογή αυτών απαιτείται το σύνολο των συμμετεχουσών εταιρειών στον μετασχηματισμό να είναι λειτουργούσες. Σε ό,τι αφορά την εφαρμογή των κινήτρων του Κ.Φ.Ε. η φορολογική Διοίκηση δεν έχει ακόμα αποφανθεί εάν είναι δυνατή η εφαρμογή τους στις ανωτέρω περιπτώσεις. Ελλείψει σχετικής ρητής διάταξης και γνωμοδότησης δεν διαφαίνεται ότι μπορεί να περιοριστεί η εφαρμογή τους στις ανωτέρω περιπτώσεις εκτός εάν γίνει επίκληση των διατάξεων των άρθρων 52, παρ. 12, 53 παρ. 8 και 54 παρ. 18 του Κ.Φ.Ε. προς αποφυγή καταχρήσεων.

4.2.4 Η διάσπαση νοούμενη ως εξαγορά

Αναντίρρητα, οι εξαγορές επιχειρήσεων βρίσκονται εδώ και αρκετά χρόνια στην εμπορική επικαιρότητα. Επηρεάζουν έντονα το χρηματιστηριακό και εξωχρηματιστηριακό τοπίο ενώ συμβάλλουν καταλυτικά στη διαμόρφωση του επιχειρηματικού χάρτη. Έχει παρατηρηθεί, πως οι εξαγορές λαμβάνουν μεγάλες ποσοτικές διαστάσεις σε διεθνές επίπεδο, σε βαθμό που το θετικό δίκαιο συχνά αποδεικνύεται «ανεπαρκές». Επομένως, δεν είναι δυνατή η καταγραφή της τυπολογίας των εξαγορών, παρά το γεγονός ότι μπορούν να κατανεμηθούν σε μεγάλες κατηγορίες ανάλογα με τους επιδιωκόμενους στόχους, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, το εφαρμοζόμενο δίκαιο κ.α.

Συγκεκριμένα, ως εξαγορά ορίζεται η μεταβίβαση του συνόλου ή μέρους της ιδιοκτησίας μιας επιχείρησης (εξαγοραζόμενη) σε μια άλλη (εξαγοράζουσα) η οποία καταβάλλει το αντίστοιχο τίμημα. Με τη μεταβίβαση αυτή μεταβάλλεται και ο έλεγχος της εξαγοραζόμενης, ο οποίος συνιστά κεφαλαιώδη έννοια στο δίκαιο περί ανταγωνισμού και βασικό ουσιαστικό στοιχείο κατά το οποίο κρίνεται η καταχρηστικότητα ή μη μιας τέτοιας ενέργειας. Γενικά, γίνεται δεκτό, πως εξαγορά υφίσταται κάθε φορά που υπάρχει απόκτηση ελέγχου επιχείρησης. Η διάσπαση

υπό τις ειδικότερες μορφές της ομοιάζει με εξαγορά ως προς τα οικονομικά αποτελέσματα που επιφέρει.

Ωστόσο, ο όρος «εξαγορά» δεν έχει την ουδετερότητα του απλού όρου «μεταβίβαση». Αντιθέτως είναι φορτισμένος με τα χαρακτηριστικά ενός εκ των δύο συμμετεχόντων πόλων, αυτού του αγοραστή και υποδηλώνει ότι η μεταβίβαση γίνεται με δική του πρωτοβουλία. Επεξηγηματικά, ο αγοραστής είναι το μέρος που κινεί τη διαδικασία «απόκτησης». Παρόλα αυτά από τον όρο και μόνο «εξαγορά» δεν προσδιορίζεται αυτόματα συγκεκριμένη νομική μεθόδευση. Για παράδειγμα, μια κοινή πώληση επιχείρησης είναι σύνηθες ουδέτερο νομικό σχήμα και δεν καταδεικνύει ποιο από τα συμβαλλόμενα μέρη κατείχε την πρωτοβουλία. Για τον λόγο αυτό, η προσπάθεια περιγραφικής αναφοράς στις μορφές εξαγοράς επιχειρήσεων καταλήγει στη διαπίστωση πως η απογραφή των μορφών αυτών είναι εφήμερη και δεν οδηγεί σε *numerous clausus*, όπως προαναφέρθηκε.

Σύμφωνα με τον ανωτέρω ορισμό της εξαγοράς προκύπτει σαφής ομοιότητα με τη διάσπαση και ειδικότερα με την απόσχιση κλάδου. Υπό αυτό το πρίσμα όμοια θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό και τα κίνητρα για διάσπαση και εξαγορά. Ειδικότερα, όπως αναπτύχθηκε και ανωτέρω η οικονομική επιστήμη παρέχει τα μέσα, ώστε να διαπιστωθεί ποια είναι η εκάστοτε πιο συμφέρουσα επιλογή για τις επιχειρήσεις. Είναι η ίδια επιστήμη που προσδιορίζει κυρίως εάν συμφέρει μια επιχείρηση να διασπασθεί (ή εξαγορασθεί) εξετάζοντας κατά πόσο με τη διάσπαση θα επιτευχθεί (Φαφαλιού & Πολέμης, 2016):

- α) Αποχώρηση ανταγωνίστριας από την αγορά και ενδυνάμωση της μονοπωλιακής της δύναμης.
- β) Διευκόλυνση δυνατότητας συμπαιγνίας των επιχειρήσεων στην αγορά (ύπαρξη συντονισμένων επιδράσεων).
- γ) Μείωση σταθερών ή άλλων δαπανών παραγωγής/διανομής και εκμετάλλευση οικονομιών κλίμακας.
- δ) Αύξηση διαπραγματευτικής δύναμης έναντι αγοραστών ή/και προμηθευτών.
- ε) Οριζόντια ενοποίηση (συνεπικουρεί στην αύξηση του μεριδίου αγοράς και στη δύναμη προσδιορισμού της τιμής του προϊόντος στην αγορά).
- στ) Κάθετη ενοποίηση (συμβαίνει όταν εισφέρουσα και αποκτώσα εταιρεία δραστηριοποιούνται σε διαφορετικά στάδια της εφοδιαστικής αλυσίδας π.χ. χονδρέμποροι – λιανέμποροι).

ζ) Εκμετάλλευση συμπληρωματικότητας – συνεργειών.

Άρα κατόπιν των όσων αναλύθηκαν, περί άριστου μεγέθους επιχείρησης και κινήτρων για διασπάσεις (καθώς και εξαγορές) συνοψίζοντας, αναφέρεται πως μια επιχείρηση στην προσπάθειά της να αυξήσει την αποτελεσματικότητα ή να μεγεθύνει της παραγωγική της δραστηριότητα (π.χ. μέσω της απόκτησης ενός αποσχισθέντος κλάδου από άλλη επιχείρηση) και κατ' επέκταση να διευρύνει το μερίδιο αγοράς της, μπορεί να ακολουθήσει την στρατηγική της εξωτερικής μεγέθυνσης. Η εν λόγω στρατηγική περιλαμβάνει την απόκτηση (μέσω νομικών οδών όπως είναι η διάσπαση) έτερων επιχειρηματικών μονάδων, εξασφαλίζοντας εξοικονόμηση χρόνου και ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Για παράδειγμα, η χρήση μιας καινοτομίας είτε στο τελικό προϊόν είτε στην παραγωγική διαδικασία, είναι πιο εύκολο να πραγματοποιηθεί, όταν μια επιχείρηση αποκτήσει μια άλλη ή μέρος αυτής, η οποία έχει ήδη αναπτύξει την εν λόγω καινοτομία, παρά να αναπτύξει την καινοτομία εξ αρχής από μόνη της. Στον αντίποδα, βρίσκεται η στρατηγική της εσωτερικής μεγέθυνσης, η οποία αφορά στις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στο εσωτερικό της επιχείρησης είτε ως προς τη βέλτιστη διαχείριση των υφιστάμενων πόρων είτε ως προς τη δημιουργία νέων (π.χ. νέες εργοστασιακές εγκαταστάσεις και υποδομές). Η εσωτερική ανάπτυξη απαιτεί χρόνο για να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

4.2.5 Άλλου είδους οικονομικά κίνητρα

Κατόπιν όσων αναπτύχθηκαν στο περί φορολογίας κεφάλαιο, διαπιστώνεται πως οι διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων οριοθετούν το πλαίσιο φορολογικών κινήτρων σε συνδυασμό με τα κίνητρα του Κ.Φ.Ε που αφορούν αποκλειστικά στη φορολογία εισοδήματος. Προς κάλυψη αυτού του κενού – σχετικά με τα λοιπά πλεονεκτήματα πέραν των φορολογικών – η διάταξη του άρθρου 61 του ν. 4438/2017 ορίζει ότι για μετασχηματισμούς που έχουν εκκινήσει μετά την 28.11.2016 (ημερομηνία δημοσίευσης του εν λόγω νόμου) και για τις οποίες εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 52-55 του Κ.Φ.Ε. για το σύνολο των απαιτούμενων ενεργειών ενώπιον όλων των αρμόδιων αρχών και υπηρεσιών υπάρχει απαλλαγή από κάθε φόρο, τέλος χαρτοσήμου ή οποιοδήποτε άλλο τέλος υπέρ του Δημοσίου καθώς και από κάθε τέλος, εισφορά ή δικαίωμα υπέρ τρίτου, με την επιφύλαξη του φόρου συγκέντρωσης κεφαλαίων ενώ ως προς τον Φ.Π.Α. και τον φόρο εισοδήματος εφαρμόζονται οι αντίστοιχοι κώδικες.

4.3 Θέματα ανταγωνισμού

Συγκέντρωση επιχειρήσεων θεωρείται ότι υπάρχει όταν προκύπτει μόνιμη μεταβολή του ελέγχου: είτε από τη συγχώνευση με οποιονδήποτε τρόπο δύο ή περισσότερων προηγουμένως ανεξάρτητων επιχειρήσεων ή τμημάτων επιχειρήσεων είτε από την απόκτηση από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που ελέγχουν ήδη τουλάχιστον μια επιχείρηση ή από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, άμεσα ή έμμεσα του ελέγχου του συνόλου ή τμημάτων μιας ή περισσότερων άλλων επιχειρήσεων με αγορά τίτλων ή στοιχείων του ενεργητικού με σύμβαση ή με άλλο τρόπο. Κατά συνέπεια, από διάσπαση εταιρειών ελλοχεύει ο κίνδυνος να προκληθεί συγκέντρωση επιχειρήσεων σε μια αγορά (όπως αναλύεται στο υπό β σκέλος του ανωτέρω ορισμού) καθώς το «αποσπώμενο κομμάτι» συνήθως περιέρχεται στον έλεγχο της επωφελούμενης, που ήδη δραστηριοποιείται στον σχετικό τομέα.

Στην ελεύθερη αγορά που δραστηριοποιούνται κατά κύριο λόγο οι εμπορικές επιχειρήσεις, υπάρχουν πολλά κίνητρα οικονομικής φύσης (Κοτσίρης, 2015) για συγκέντρωση επιχειρήσεων. Αυτά είναι βασικά τα εξής:

- α) Η δημιουργία οικονομικών κλίμακος.
- β) Η επέκταση της τεχνογνωσίας μέσω χρήσης νέων τεχνολογιών που ανήκουν σε μία εκ των επιχειρήσεων.
- γ) Η εξασφάλιση πρώτων υλών και δικτύου πώλησης.
- δ) Η δημιουργία μεγαλύτερης κεφαλαιακής βάσης με επέκταση πιστοληπτικής ικανότητας.
- ε) Τα πλεονεκτήματα προώθησης προϊόντων σε διαφοροποιημένες αγορές.
- στ) Η απόκτηση εξειδικευμένου προσωπικού σε παραγωγικό και διοικητικό επίπεδο.
- ζ) Η δημιουργία αμυντικού μεγέθους σε πιθανή προσπάθεια εξαγοράς.
- η) Η δυνατότητα διαφοροποίησης του παραγόμενου προϊόντος/υπηρεσίας.
- θ) Η χωρική επέκταση.
- ι) Η διάσωση της επιχείρησης.

Καθίσταται σαφές, πως όλα τα παραπάνω αφορούν στο συμφέρον και στην αύξηση των κερδών των συμμετεχουσών επιχειρήσεων, καθώς είναι γνωστό, ότι οι συγκεντρώσεις επιχειρήσεων τείνουν να βλάπτουν τον ανταγωνισμό³⁷. Διότι δυνητικά οι συγκεντρώσεις

---

³⁷ http://ec.europa.eu/competition/consumers/what_el.html «Όταν επικρατούν συνθήκες ανταγωνισμού, οι επιχειρήσεις βρίσκονται συνεχώς υπό την πίεση να προσφέρουν καλύτερα δυνατά προϊόντα στην καλύτερη δυνατή τιμή, διότι διαφορετικά οι καταναλωτές θα αγοράσουν τα προϊόντα άλλων επιχειρήσεων. Σε μια ελεύθερη αγορά, οι επιχειρήσεις πρέπει να δρουν ανταγωνιστικά γιατί

μειώνουν τον ανταγωνισμό μέσω της πιθανότητας δημιουργίας ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης στην αγορά. Για τον λόγο αυτό και προς αποφυγή δυσάρεστων συνεπειών σε πλαίσιο ελεύθερης αγοράς, απαιτείται ο έλεγχος των συγκεντρώσεων ο οποίος ρυθμίζεται νομοθετικά και αποτελεί κρατική αρμοδιότητα. Ειδικότερα, στην ελληνική έννομη τάξη ο έλεγχος των συγκεντρώσεων ρυθμιζόταν αρχικών από τον ν. 703/1977, τον ν. 2296/1995, τον ν. 3784/2009 και τελικώς τον ν. 3959/2011, όπως τροποποιήθηκε με τους ν. 4013/2011 και 4072/2012. Θα αποτελούσε παράλειψη η μη αναφορά στα άρθρα 101 και 102 Σ.Λ.Ε.Ε. Ο έλεγχος περιλαμβάνει μια σειρά από μέτρα και δράσεις³⁸ προς όφελος του ανταγωνισμού. Βασικό χαρακτηριστικό του ελέγχου των συγκεντρώσεων στο ελληνικό δίκαιο είναι ο *ex ante* χαρακτήρας του. Συγκεκριμένα, ένας πυλώνας της πολιτικής ανταγωνισμού έτσι όπως καταstrώνεται από την εκάστοτε νομοθετική εξουσία, αφορά στον εκ των προτέρων έλεγχο των πιθανών επιπτώσεων μιας επιχειρούμενης συγκέντρωσης, ώστε να κριθεί αρμοδίως εάν μπορεί να επιτραπεί η επίτευξή της ή όχι. Στόχοι (Φαφαλιού & Πολέμης, 2016) της πολιτικής ανταγωνισμού είναι να μην επιτρέψει πρακτικές που οδηγούν σε:

- α) Αύξηση μονοπωλιακής δύναμης.
- β) Μείωση ευημερίας καταναλωτών μέσω μεταφοράς ευημερίας από το πλεόνασμα του καταναλωτή προς το πλεόνασμα του παραγωγού.
- γ) Μείωση κοινωνικής ευημερίας η οποία ισούται με το άθροισμα του πλεονάσματος του καταναλωτή και του παραγωγού.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού (εθνική ή ευρωπαϊκή) είναι αρμόδια να ελέγχει την πιθανότητα μιας συγκέντρωσης να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό, σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή υπηρεσιών της και κυρίως με το ενδεχόμενο δημιουργίας ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης. Τα κριτήρια που εξετάζονται προκειμένου να αποφανθεί η Επιτροπή θετικά ή αρνητικά για την προς υλοποίηση συγκέντρωση είναι ενδεικτικά ο πραγματικός ή δυνητικός ανταγωνισμός, η ύπαρξη νομικών ή πραγματικών εμποδίων εισόδου επιχείρησης στην αγορά, η θέση των συμμετεχουσών επιχειρήσεων στην αγορά, η χρηματοδοτική και οικονομική δύναμή τους, η πρόσβαση σε πηγές εφοδιασμού ή σε αγορές διάθεσης των προϊόντων τους κ.α.

αυτό είναι προς όφελος των καταναλωτών. Ορισμένες επιχειρήσεις προσπαθούν να περιορίσουν τον ανταγωνισμό. Για να διατηρηθεί η εύρυθμη λειτουργία των αγορών, πρέπει οι αρχές, μεταξύ των οποίων και η Επιτροπή να προλαμβάνουν ή να διορθώνουν συμπεριφορές που υπονομεύουν τον ανταγωνισμό»

³⁸ Άρθρα 5-10 ν. 3959/2011.

Συμπερασματικά, σε περίπτωση διάσπασης ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίο αυτή λαμβάνει χώρα, υπάρχει πιθανότητα πρόκλησης πλήγματος στον ανταγωνισμό της σχετικής αγοράς, το οποίο είναι ανεπιθύμητο. Η βλάβη στον ανταγωνισμό έχει την έννοια της απόκτησης ελέγχου μεγάλου τμήματος της αγοράς σε μία οντότητα και της εδραίωσης ή ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης. Τα αποτελέσματα αυτά συναντώνται κατά κύριο λόγο στις συγχωνεύσεις, όμως αντίστοιχες συνέπειες επιφέρουν και οι διασπάσεις. Επί παραδείγματι, σε περίπτωση απόσχισης κλάδου και εισφοράς αυτού από μια μικρή επιχείρηση (που κατέχει μικρό κομμάτι της αγοράς) στον μεγαλύτερο «παίκτη» της συγκεκριμένης αγοράς, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση της παρουσίας του δεύτερου σε όλα τα επίπεδα του εισφερθέντος κλάδου. Προς αποφυγή των ανωτέρω δυσάρεστων συνεπειών, απαιτείται η διενέργεια του σχετικού ελέγχου από την αρμόδια επιτροπή και η συναίνεσή της για την ολοκλήρωση των σχετικών διαδικασιών.

4.4 Πολιτική διάσταση της διάσπασης

4.4.1 Η συσχέτιση πολιτικής και εμπορικού/εταιρικού δικαίου γενικά

Η νομοθετική προσέγγιση κάθε ζητήματος είναι άμεσα συνυφασμένη με την εκάστοτε εφαρμοζόμενη πολιτική. Το εταιρικό και εμπορικό δίκαιο είναι στενά συνδεδεμένα με την άσκηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στη χώρα μας και μπορεί να χαρακτηρίζεται είτε ως αυστηρά και άκαμπτα είτε ως ευέλικτα. Ο τρόπος με τον οποίο ασκείται η εν λόγω δραστηριότητα αποτελεί σε μεγάλο βαθμό πολιτική επιλογή και ρυθμίζεται αναλόγως, καθώς αφορά σε έναν νευραλγικό κλάδο της εθνικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, ένας αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης της επονομαζόμενης οικονομικής κρίσης ελλείψει μηχανισμού νομισματικών προσαρμογών, θα ήταν η προσέλκυση επενδύσεων και η δημιουργία νέων, καινοτόμων και βιώσιμων επιχειρηματικών μονάδων. Για την αποτελεσματική επίτευξη του εν λόγω στόχου απαιτείται το κατάλληλο νομικό και θεσμικό πλαίσιο.

Συνάγεται σαφώς, ότι το εταιρικό και εμπορικό δίκαιο χαρακτηρίζεται από έντονη πολιτική χροιά, ως προς τους επιθυμητούς στόχους που τίθενται κάθε φορά από τη νομοθετική εξουσία, αναφορικά με την επιχειρηματική δράση. Έτσι, η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα αντιμετωπίζει (εκτός από τα πολυετή προβλήματα σε μακροοικονομικό, δημοσιονομικό και κοινωνικό επίπεδο) εμπόδια σε θεσμικά και νομικά ζητήματα (όπως π.χ. δυσκολίες στην ίδρυση

εταιρειών, απουσία συστηματικής κωδικοποίησης των εφαρμοζόμενων διατάξεων, πολυνομία, δυσκολία στην επιβολή και εκτελεστικότητα συμβάσεων, καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης, ασταθές φορολογικό πλαίσιο, γραφειοκρατία, παραοικονομία, διαφθορά) (Κότιος, 2017-2018) η αναγνώριση και ανάλυση των οποίων θα οδηγήσει στην αντιμετώπισή τους.

4.4.2 Ο ρόλος του πολιτικού περιβάλλοντος στις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα

Το πολιτικό περιβάλλον εντός του οποίου ασκείται η επιχειρηματική δράση και διαμορφώνεται η εμπορική εξωστρέφεια αποτελεί σπουδαίο παράγοντα για την επιλογή ή μη μιας χώρας για τοποθέτηση επενδύσεων. Περαιτέρω, εξετάζονται κάθε φορά υπαρκτοί πολιτικοί κίνδυνοι οι οποίοι συνιστούν αλλαγές στο πολιτικό περιβάλλον, που επηρεάζουν αρνητικά την αξία των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι εν λόγω κίνδυνοι διαιρούνται κατά κύριο λόγο σε τρεις μεγάλες κατηγορίες οι οποίες είναι οι εξής (Παντελίδης, 2017-2018):

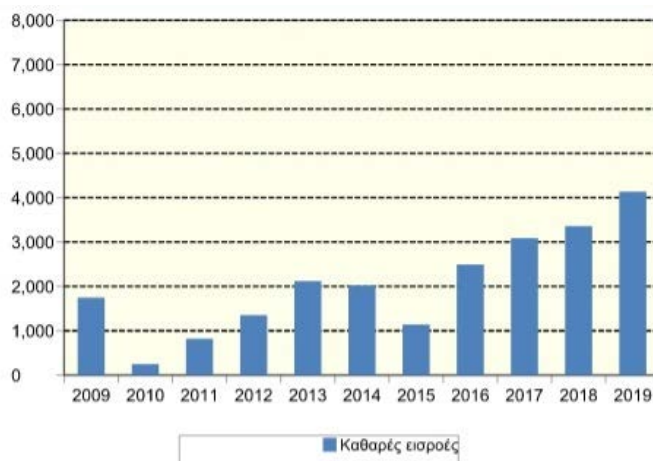
- α) Λειτουργικός κίνδυνος κατά τον οποίο οι λειτουργίες της επιχείρησης ή η ασφάλεια των απασχολουμένων απειλείται.
- β) Κίνδυνος ιδιοκτησίας κατά τον οποίο η περιουσία μιας επιχείρησης απειλείται με εθνικοποίηση.
- γ) Κίνδυνος μεταφοράς κατά τον οποίο η κυβέρνηση παρεμβαίνει στη διαδικασία μεταφοράς επιχειρηματικών κεφαλαίων προς και από τη χώρα.

Άρα το πολιτικό περιβάλλον επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων στις επιχειρήσεις. Η απουσία οργανωμένου και φιλικού πλαισίου προς τις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα εν γένει στη χώρα μας, είναι κατά κύριο λόγο εμφανής από τις εξαιρετικά περιορισμένες άμεσες ξένες επενδύσεις.

Συγκεκριμένα, οι καθαρές εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα διαμορφώθηκαν το 2018, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας σε 3,6 δισ. ευρώ, ποσό που αποτελεί το υψηλότερο της τελευταίας δεκαετίας και μάλιστα αυξημένο κατά 12,5% σε σύγκριση με το 2017. Σχεδόν το 20% των εισροών για άμεσες ξένες επενδύσεις συνδέεται με προγράμματα ιδιωτικοποιήσεων. Παρά το γεγονός ότι το 2018 αποτελούσε την τρίτη συνεχόμενη χρονιά αύξησης των άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα μας, αυτό δεν σημαίνει

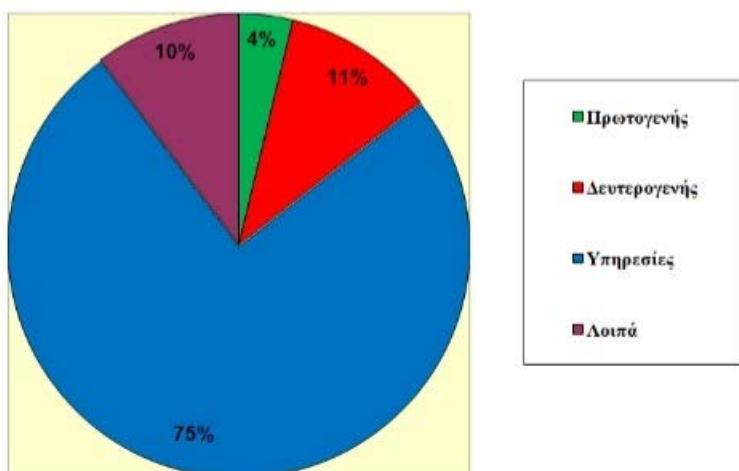
ότι είναι πολλές και κυρίως ότι είναι επαρκείς για τις ανάγκες της ελληνικής οικονομίας. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) για το 2017 το σύνολο των συσσωρευμένων εισροών (αποθεμάτων) κεφαλαίων από άμεσες ξένες επενδύσεις προς την Ελλάδα αντιστοιχούσε μόνο στο 16% του ΑΕΠ, ενώ στην Πορτογαλία στο 59% του ΑΕΠ, στην Ισπανία στο 48% του ΑΕΠ, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης στο 59% του ΑΕΠ και στο επίπεδο των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ στο 44% (Καθημερινή, 2019). Παρά την πολύ θετική εικόνα των υπόλοιπων μεσογειακών χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα δε φαίνεται να είναι το ίδιο ελκυστική για τους ξένους επενδυτές. Για παράδειγμα, από τις 10.660 άμεσες ξένες επενδύσεις στην περιοχή την περίοδο 2011-2015, μόλις οι 60 πραγματοποιήθηκαν στη χώρα μας (iefimerida, 2017).

Η διαπιστωθείσα μεταστροφή του αρνητικού κλίματος με συνεχώς αυξανόμενες καθαρές εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα, αποτυπώνεται με σαφήνεια στο παρακάτω γράφημα, στο οποίο εξετάζονται στοιχεία της δεκαετίας 2009-2019 (Enterprise Greece, 2019):

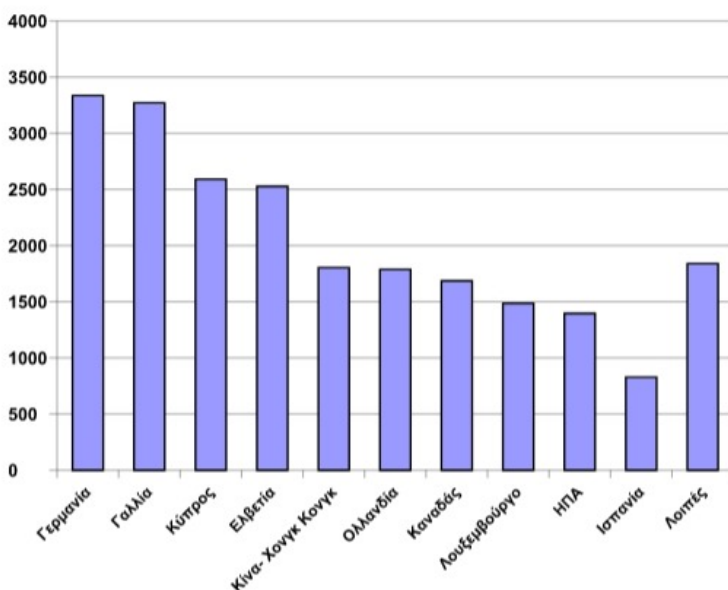
Εικόνα 4.1 Άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα 2009-2019

Η πλειοψηφία των άμεσων ξένων επενδύσεων στη χώρα αφορά στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, όπως προκύπτει από το παρακάτω διάγραμμα:

Εικόνα 4.2 Τομείς άμεσων ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα

Ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής σε άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα κατέχει η Γερμανία, σύμφωνα με τα εξής δεδομένα:

Εικόνα 4.3 Χώρες που επενδύουν άμεσα στην Ελλάδα

4.4.3 Η συμβολή του ν. 4601/2019 στη βελτίωση της επιχειρηματικής δράσης

Η δυναμική των εταιρικών μετασχηματισμών συνδέεται ευθέως με την αναπτυξιακή προοπτική της οικονομίας, καθώς αποτελεί ασφαλή δείκτη των επενδυτικών τάσεων, της κινητικότητας και της έντασης του ανταγωνισμού επιμέρους κλάδων και αγορών. Επίσης, θεωρείται ένδειξη της ετοιμότητας και βούλησης των επιχειρήσεων να ανταποκριθούν στις αναπτυξιακές

ευκαιρίες και να εφαρμόσουν στρατηγικές επέκτασης και μεγέθυνσης του κύκλου εργασιών τους (Μασουράκης, et al., 2018).

Ένα σοβαρό βήμα προς τη βελτίωση και τη θεραπεία των ελαττωμάτων των σχετικών νομικών ρυθμίσεων αποτελεί η συστηματοποίηση των εταιρικών μετασχηματισμών. Λεπτομερέστερα, με τον ν. 4601/2019 καθιερώθηκαν οι σχετικές διαδικασίες, οριοθετήθηκαν οι απαιτούμενες ενέργειες, εναρμονίστηκε το εθνικό με το ενωσιακό δίκαιο, εκσυγχρονίστηκε ο σχετικός νομικός τομέας και γενικώς εδραιώθηκε ένα ασφαλές πλαίσιο. Αξίζει να σημειωθεί, πως ειδικά η μερική διάσπαση και η απόσχιση κλάδου που αποτελούν καινοτομίες του ν. 4601/2019 είναι ρυθμίσεις απόλυτα εναρμονισμένες με τις απαιτήσεις του σύγχρονου επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Σε μεγάλο βαθμό έχουν υπαγορευθεί από τη διαπιστωμένη ανάγκη της αγοράς για ευελιξία και ποικιλία στις επιλογές σε συνδυασμό με τις επιρροές από άλλες έννομες τάξεις. Συγκεκριμένα, η διάσπαση ως εταιρικός μετασχηματισμός είναι απαλλαγμένη από τις αγκυλώσεις άλλων παρεμφερών επιλογών του εταιρικού δικαίου (π.χ. συγχωνεύσεις, εξαγορές) καθώς παρέχει περισσότερες εναλλακτικές διεξόδους. Για παράδειγμα, στη διάσπαση υπάρχει δυνατότητα επιλογής για το αν θα διατηρηθεί το ίδιο νομικό πρόσωπο μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών (κοινή – μερική διάσπαση/απόσχιση κλάδου), αν θα μεταβιβασθούν μετοχές ή εταιρικά μερίδια σε μετόχους ή στο αποκτών νομικό πρόσωπο (μερική διάσπαση-απόσχιση κλάδου). Επιπροσθέτως, παρέχεται η επιλογή για επέκταση ή περιορισμό δραστηριότητας μέσω της απόσχισης κλάδου (επέκταση για την αποκτώσα – περιορισμός για την εισφέρουσα) με ευμενή οικονομικά αποτελέσματα για το σύνολο των συμμετεχουσών επιχειρήσεων. Επιπροσθέτως, κεφαλαιώδους σημασίας παράγοντας αναδεικνύεται η δυνατότητα συμμετοχής σε διάσπαση εταιρειών διαφορετικών νομικών μορφών, γεγονός που σηματοδοτεί ανοιχτότητα και περιορισμό αποκλεισμών των μικρότερων ή κατά παράδοση «οικογενειακών» επιχειρηματικών μονάδων.

Όλα τα παραπάνω τοποθετημένα στη βάση της σημασίας της πολιτικής στην επιχειρηματικότητα, αποδεικνύουν πως αποτελούν κατ' ουσία πολιτική επιλογή. Διότι εξασφαλίζουν ευελιξία και προσαρμοστικότητα στις εκάστοτε ανάγκες, προς εξυπηρέτηση υπέρτερων εθνικών συμφερόντων, όπως είναι η ανάπτυξη και η προσέλκυση επενδύσεων.

4.5 Εργασιακή διάσταση της διάσπασης

4.5.1 Βασικές έννοιες – το ισχύον πλαίσιο

Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή ολοκλήρωση των μετασχηματισμών αποτελεί η διασφάλιση της συνέχειας των μετασχηματιζόμενων οντοτήτων και κυρίως των υποχρεώσεων και δικαιωμάτων του συνόλου των εμπλεκόμενων μερών (stakeholders) όπως των μετόχων ή των εταίρων, των πιστωτών και φυσικά των εργαζομένων.

Είναι γνωστό, πως οι πρώτοι οι οποίοι βιώνουν τις αλλαγές και επηρεάζονται από τα αποτελέσματα της διάσπασης, είναι οι εργαζόμενοι των εκατέρωθεν εταιρειών. Είναι οι άνθρωποι, που στην πράξη υποστηρίζουν τη λειτουργία της διασπώμενης εταιρείας, όσο εξελίσσονται παράλληλα οι διαδικασίες για την ολοκλήρωση της διάσπασης. Οι εργαζόμενοι είναι εκείνοι που εξασφαλίζουν τη συνέχεια και την επιχειρηματική ροή της διασπώμενης μονάδας, όσο η διοίκηση αυτής σε συνεργασία με τους εξειδικευμένους συνεργάτες (δικηγόρους, οικονομολόγους, ελεγκτικές εταιρείες κλπ) προχωρούν στα απαιτούμενα βήματα για τη διάσπαση. Συχνά οι ίδιοι έχουν ελλιπή ή μηδαμινή ενημέρωση για τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα ερήμην τους, με αποτέλεσμα να ζουν σε καθεστώς ανασφάλειας και αβεβαιότητας. Είναι σύνηθες, να βιώνουν την απομάκρυνση συναδέλφων τους ενώ παράλληλα καλούνται, να ανταποκριθούν στις ανάγκες μιας νέας εταιρικής κουλτούρας και νέων συνεργασιών. Τα παραπάνω αφορούν στη σφαίρα του ανθρώπινου στοιχείου που είναι αδύνατο να παραβλεφθεί ακόμα και στα πιο τεχνοκρατικά στοιχεία και πλάνα.

Ο νόμος από την άλλη πλευρά έχει σαφές πλαίσιο ρυθμίσεων των εργασιακών ζητημάτων που ανακύπτουν από τη διάσπαση (αλλά και κάθε εταιρικό μετασχηματισμό). Συνεπώς, ο νόμος είναι αυτός που παρέχει ασφάλεια σε όλους ως προς τα αποτελέσματα που αφορούν τις εργασιακές σχέσεις σε περιπτώσεις διάσπασης. Θεμελιώδης για το ελληνικό δίκαιο της μεταφοράς των εργασιακών σχέσεων σε διάδοχο εργοδότη είναι η δημοσίας τάξεως διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 ν. 2112/1920, σύμφωνα με την οποία *«η μεταβολή του προσώπου του εργοδότη, οπωσδήποτε επερχομένη, ουδαμώς επηρεάζει την εφαρμογή των υπέρ του υπαλλήλου διατάξεων του παρόντος»*. Ο ίδιος κανόνας περιέχεται και στο άρθρο 9 παρ. 1 ΒΔ 16/18.7.1920 και στο άρθρο 6 ν. 3239/1955, σύμφωνα με τον οποίο οι υποχρεώσεις του εργοδότη (οι οποίες είναι επιβεβλημένες από τον ν. 2112/1920), μεταβιβάζονται αυτοδικαίως σε περίπτωση μεταβολής του προσώπου του, στον νέο εργοδότη. Κατά συνέπεια, παρά το

γεγονός ότι μεταβάλλεται το πρόσωπο του εργοδότη, οι εργασιακές σχέσεις διατηρούν αυτούσια την υπόστασή τους, καθώς ο νέος εργοδότης υποκαθιστά τον παλαιό εργοδότη στις μεταβιβαζόμενες εργασιακές σχέσεις.

Στο ίδιο πνεύμα κινούνται και οι διατάξεις των άρθρων 3 παρ. 1 και 2 ΠΔ 572/1988, δυνάμει του οποίου εναρμονίσθηκε η ελληνική νομοθεσία προς τις διατάξεις της Οδηγίας 77/187/ΕΟΚ σύμφωνα με την οποία *«τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις, που έχει ο μεταβιβάζων από σύμβαση ή σχέση εργασίας, που υφίστανται κατά την ημερομηνία της, για οποιονδήποτε λόγο, μεταβίβασης, βαρύνουν, εξαιτίας της μεταβίβασης αυτής, τον διάδοχο. Με την επιφύλαξη της επομένης παραγράφου (η οποία αναφέρεται σε δικαιώματα, από τυχόν υφιστάμενα συστήματα επαγγελματικής ή διεπαγγελματικής ασφάλισης), μετά την για οποιονδήποτε λόγο μεταβίβαση, ο διάδοχος τηρεί τους όρους εργασίας, που προβλέπονται από συλλογική σύμβαση εργασίας, απόφαση διαιτησίας, κανονισμό ή ατομική σύμβαση εργασίας»*. Η Οδηγία αυτή τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/50 και για την προσαρμογή του εσωτερικού δικαίου σε αυτή εκδόθηκε το ΠΔ 178/2002.

Βασικές έννοιες για την εξέταση των εργασιακών ζητημάτων που ανακύπτουν από τη διάσπαση είναι αυτές της επιχείρησης και της εκμεταλλεύσεως. Η επιχείρηση αποτελεί έννοια ευρύτερη από εκείνη της εκμεταλλεύσεως. Ο κύριος εννοιολογικός προσδιορισμός της επιχείρησης είναι η οργάνωση κεφαλαίου γύρω από ένα πρόσωπο καθώς και εργασίας και άυλων αγαθών με σκοπό το κέρδος. Ένας αντίστοιχος ορισμός που προέρχεται από το δίκαιο του ανταγωνισμού αναφέρει πως ως επιχείρηση νοείται κάθε αυτοτελής ενότητα προς επίτευξη οικονομικού σκοπού. Διάσπαρτες διατάξεις σε νομοθετικά κείμενα αναγνωρίζουν την αυτοτέλεια και αυθυπαρξία της επιχείρησης ως συνόλου, αφού προβλέπεται η «μεταβίβαση», «εκποίηση», «πώληση», «επιδίκαση» και «αναγκαστική διαχείριση» επιχείρησης όπως π.χ. τα άρθρα 479 και 1624 εδ. 6 ΑΚ, 483 και 1034 επ. ΚΠολΔ, 18 ν.δ. 3562/56, 46α ν. 1892/1990, 4 παρ. 2 ν. 4112/1929, 22 ν. 2239/94, κ.ά.

Αντιστοίχως, ως εκμετάλλευση νοείται κάθε οργανωμένη οικονομική μονάδα, που αποβλέπει στην επίτευξη τεχνικού, επιστημονικού ή παραγωγικού σκοπού. Τυπολογικά είναι δυνατόν να ταυτίζεται η επιχείρηση με την εκμετάλλευση. Μια επιχείρηση, όμως, μπορεί να έχει περισσότερες εκμεταλλεύσεις οι οποίες είναι διακριτές τόσο ως προς τον επιδιωκόμενο εργασιακό, παραγωγικό σκοπό όσο και ως προς την χωροταξική οργάνωση. Ωστόσο, οι διακριτές αυτές δραστηριότητες τελολογικά δεν μπορούν να στοιχειοθετήσουν την έννοια της

εκμεταλλεύσεως, διότι αυτή προϋποθέτει μια σχετική λειτουργική αυτοτέλεια. Αντίθετα, αποτελούν αναγκαία τμήματα ενός ενιαίου λειτουργικού οργανισμού. Είναι όμως διακριτές, ως εκμεταλλεύσεις, όταν διαθέτουν μια λειτουργική αυτοτέλεια και υπάγονται στον ίδιο οργανωτικό - επιχειρηματικό φορέα. Ακόμα και πριν τον ν. 4601/2019 στους ν. 2166/1993 και 1297/1972 ρυθμιζόνταν οι περιπτώσεις απόσχισης κλάδου ή εκμετάλλευσης.

Πέραν των ανωτέρω εννοιών που αναπτύχθηκαν, επίσης κεφαλαιώδεις έννοιες του εργατικού δικαίου - οι οποίες έχουν διατυπωθεί, ερμηνευθεί και αποτυπωθεί στον νόμο πολύ πριν την θέση σε ισχύ του ν. 4601/2019 - για αυτές τις περιπτώσεις, είναι οι έννοιες της «μεταβίβασης επιχείρησης» και της «ταυτότητας». Συγκεκριμένα, ως μεταβίβαση επιχείρησης ορίζεται η κάθε είδους ανάληψη και συνέχιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας από τρίτο εφόσον δεν μεταβάλλεται η ταυτότητα της επιχείρησης. Αντιστοίχως, ταυτότητα της επιχείρησης θεωρείται το στοιχείο εκείνο που προσδίδει τον χαρακτηρισμό της οικονομικής οντότητας και ενότητας. Ειδικότερα, γίνεται λόγος για ένα οργανωμένο σύνολο πόρων με σκοπό την άσκηση κύριας ή δευτερεύουσας οικονομικής δραστηριότητας ή ορισμένων δραστηριοτήτων της μεταβιβάζουσας επιχείρησης σε μόνιμη βάση.

Προκειμένου, να διαπιστωθεί, εάν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των πραγματικών περιστατικών. Η κρίση σχετικά με τη διατήρηση ή μη της ταυτότητας της οικονομικής μονάδας και ακολούθως, το αν υφίσταται μεταβίβαση επιχείρησης, εκμετάλλευσης ή τμημάτων τους, εξαρτάται από την συνολική εκτίμηση των συνθηκών της συγκεκριμένης περίπτωσης. Στο πλαίσιο της συνολικής αυτής εκτίμησης σημαντικά είναι τα εξής στοιχεία (Λαδάς, 2019):

- α) Η μεταβίβαση ή μη υλικών στοιχείων (κτίρια, μηχανήματα κ.λπ.).
- β) Η μεταβίβαση ή μη άυλων αγαθών και η αξία τους.
- γ) Η απασχόληση ή μη σημαντικού μέρους του εργατικού δυναμικού της μεταβιβαζόμενης επιχείρησης από το νέο επιχειρηματία.
- δ) Η μεταβίβαση ή μη της πελατείας.
- ε) Ο βαθμός ομοιότητας των δραστηριοτήτων που ασκούνται πριν και μετά τη μεταβίβαση.
- στ) Η διάρκεια της ενδεχόμενης διακοπής των δραστηριοτήτων αυτών.

Ακρογωνιαίοι λίθοι για την οριστική κρίση επί της μεταβίβασης είναι η οργανωτική αυτοτέλεια και ο δικαιοπρακτικός αυτοπροσδιορισμός. Όπως προαναφέρθηκε, τα παραπάνω δεν είναι

καινοφανή. Αντιθέτως, πρόκειται για αρκετά παλαιότερη νομοθεσία όπως π.χ. το Π.Δ. 178/2002 οι διατάξεις του οποίου εφαρμόζονται σε κάθε συμβατική ή εκ του νόμου μεταβίβαση, συγχώνευση επιχειρήσεων εν όλω ή εν μέρει, η οποία εφαρμόζεται και στους μετασχηματισμούς του ν. 4601/2019.

Παρατηρείται όμως το εξής, στη διάσπαση - όπως αναλύθηκε εκτενώς - δεν διατηρείται η ίδια ταυτότητα στην διασπώμενη εταιρεία. Αντιθέτως, τα διασπώμενα μέρη αυτής αυτονομούνται και λειτουργούν αυτοτελώς. Άρα τίθεται ζήτημα μεταβολής του στοιχείου της ταυτότητας, όπως αναλύθηκε ανωτέρω, με συνέπεια να ανακύπτουν ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής του νόμου. Ακολούθως, προκύπτει το ερώτημα, εάν είναι τελικώς δυνατή η μεταβίβαση ενός συγκεκριμένου κλάδου ή τομέα ή τμήματος της εισφέρουσας επιχείρησης με τη μεταφορά του αντίστοιχου εργατικού δυναμικού της σε μία άλλη οντότητα, που ανήκει σε διαφορετικό οργανωτικό και οικονομικό σχήμα.

Εφόσον η έννοια της ταυτότητας είναι καθοριστικής σημασίας για το εργατικό δίκαιο, δεν μπορεί να ελλείπει από τέτοιου είδους εγχειρήματα. Προκειμένου να καλυφθεί αυτό το κενό, οδηγούμαστε στην ανάγκη ίδρυσης ενός νέου, αυτοτελούς νομικού προσώπου, το αντικείμενο δραστηριότητας του οποίου θα πρέπει να είναι αποκλειστικά ο μεταφερόμενος κλάδος.

Παρά το γεγονός ότι η ίδρυση μιας νέας εταιρείας φαίνεται να είναι μονόδρομος, τελικώς δεν είναι. Συγκεκριμένα, σε περίπτωση που δεν επιλεχθεί ως μέθοδος η μεταβίβαση σε νεοϊδρυθέν σχήμα αλλά η μεταβίβαση σε υπάρχουσα εταιρική δομή, με το αντικείμενο της οποίας δεν υπάρχει πλήρης ταύτιση (όπως απαιτεί η «ταυτότητα») τότε γίνεται λόγος για διεύρυνση της επιχειρηματική δραστηριότητας της τελευταίας. Επομένως, εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 55-57 ν. 4601/2019 περί απορρόφησης από ήδη υπάρχουσα εταιρεία. Άρα μιλάμε στις περιπτώσεις αυτές για απορρόφηση τόσο της συγκεκριμένης δραστηριότητας όσο και του αντίστοιχου εργατικού δυναμικού.

4.5.2 Μεταβίβαση της εργασιακής σχέσης των εργαζομένων

Κατόπιν των ανωτέρω, κατέστη σαφές, πως η μεταβίβαση επιχείρησης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη μεταβίβαση της εργασιακής σχέσης του προσωπικού από τη μεταβιβάζουσα στη διάδοχο εταιρεία (Μετζητάκος, 2019). Άρα η εργασιακή σχέση δεν λύεται

σε περίπτωση μεταβίβασης της επιχείρησης ή μέρους αυτής, αντιθέτως οι συμβάσεις εργασίας συνεχίζονται υπό τους ίδιους όρους και χωρίς διακοπή, στην έκταση και στο περιεχόμενο που είχαν πριν τη μεταβίβαση. Αυτό που στην πράξη συμβαίνει, είναι απλώς αλλαγή στο νομικό πρόσωπο του εργοδότη και μάλιστα κατά την κρατούσα ελληνική νομολογία,³⁹ χωρίς να απαιτείται η συναίνεση του εργαζομένου.⁴⁰ Λεπτομερέστερα, ο διάδοχος εργοδότης υπεισέρχεται αυτοδικαίως στο σύνολο των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις συμβάσεις εργασίας του μεταβιβάζοντος εργοδότη. Σημειωτέο, οι υποχρεώσεις αυτές που αποτελούν αναπόσπαστο βάρος της επιχείρησης, δεν επηρεάζονται από τυχόν διαφορετικό τίτλο ή μορφή που φέρει το διάδοχο νομικό πρόσωπο.

Ακολούθως, οι ίδιες δεσμεύσεις και υποχρεώσεις ισχύουν και για τους εργαζόμενους, οι οποίοι υποχρεούνται να παρέχουν την εργασία τους στον νέο εργοδότη. Εφόσον όμως μιλάμε για ένα νέο εργασιακό περιβάλλον αυτό συνεπιφέρει και πιθανές αλλαγές ως προς το οργανόγραμμα, τις συνθήκες, τις μεθόδους, την κουλτούρα της εργασιακής πραγματικότητας. Σε αυτήν τη συνολικά καινούρια κατάσταση οφείλει να ανταποκριθεί ο εργαζόμενος που «μεταφέρθηκε» και όχι στο μοντέλο του προηγούμενου εργοδότη. Εννοείται ωστόσο πως η φύση και το αντικείμενο της δουλειάς του παραμένουν σταθερά π.χ. ο εργάτης ιχθυοκαλλιέργειας παραμένει ως τέτοιος.

Αυτόματα γίνεται και η μεταβίβαση των υφιστάμενων δικαιωμάτων των εργαζομένων ανεξαρτήτως της πηγής από την οποία προήλθαν ή κατοχυρώθηκαν (π.χ. Σ.Σ.Ε.⁴¹ ή εσωτερικός κανονισμός εργασίας ή οικειοθελείς παροχές του μεταβιβάζοντος εργοδότη). Τα διατηρούμενα δικαιώματα διακρίνονται σε έξι μεγάλες κατηγορίες οι οποίες είναι οι εξής:

α) Η διατήρηση της θέσης εργασίας {ωστόσο, εάν ο νέος εργοδότης ολοκληρώσει τα έργα για τα οποία απαιτούνταν επιπλέον προσωπικό το οποίο καλύφθηκε από τον μεταβιβάζοντα εργοδότη, δύναται να προβεί σε απολύσεις του πλεονάζοντος προσωπικού (μεταβιβασθέντος) για λόγους που υπαγορεύονται από οικονομοτεχνικές ή διαρθρωτικές ανάγκες. Το δικαίωμα αυτό στον νέο εργοδότη παρέχεται από το άρθρο 5 Π.Δ. 178/2002} και η μορφή της σύμβασης εργασίας (στο πλαίσιο αυτό υπάγεται η κεφαλαιώδους σημασίας αναγνώριση της προϋπηρεσίας, κυρίως για τον υπολογισμό των αποδοχών και της αποζημίωσης απόλυσης).

---

³⁹ Π.χ. ΑΠ 229/90, ΑΠ 981/92, ΑΠ 1759/99, ΑΠ 1002/2004 κυρίως ΑΠ 874/2009.

⁴⁰ Αντίθετη άποψη επικρατεί και ισχύει στο γερμανικό δίκαιο

⁴¹ Συλλογική Σύμβαση Εργασίας

- β) Το μισθολογικό status συμπεριλαμβανομένων πέραν των νόμιμων αποδοχών των πρόσθετων παροχών (π.χ. bonus αποδοτικότητας, ιδιωτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη).
- γ) Οι προβλέψεις για επαγγελματική εξέλιξη. Ειδικότερα, το πρώτο σκέλος της αξίωσης των μεταφερόμενων μισθωτών για την εξασφάλιση της επαγγελματικής τους εξέλιξης αφορά στο να μην υπολείπεται και να μην είναι δυσμενέστερη έναντι εκείνης που θα είχαν, εάν παρέμεναν στον αρχικό εργοδότη. Το δεύτερο σκέλος της αξίωσής τους αφορά στο να μην τεθούν σε «δεύτερη ιεραρχική μοίρα» έναντι των υφιστάμενων εργαζομένων στον διάδοχο εργοδότη, ειδικά όταν διαθέτουν τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα για κατάληψη ιεραρχικά ανώτερης θέσης.
- δ) Ζητήματα θεσμικού χαρακτήρα (π.χ. παιδικές κατασκηνώσεις για τα τέκνα των εργαζομένων, επιδοτούμενες περιοδικές εκδρομές, δωρεάν γεύματα).
- ε) Ζητήματα συνέχισης προστασίας συνδικαλιστικής δράσης.
- στ) Ζητήματα επαγγελματικής ή διεπαγγελματικής ασφάλισης (π.χ. υπαγωγή σε ομαδικό συνταξιοδοτικό πρόγραμμα ιδιωτικής ασφαλιστικής εταιρείας).

Ευλόγως, προκύπτει το ερώτημα εάν είναι εφικτό τα παραπάνω να εξασφαλισθούν σε συλλογικό επίπεδο ή αν απαιτείται κάθε εργαζόμενος να διαβουλευθεί με τον μετασχηματιζόμενο εργοδότη περί των όρων της συνεργασίας τους. Η χρυσή τομή βρίσκεται κάπου ανάμεσα στα δύο παραπάνω ενδεχόμενα. Συγκεκριμένα, ο μεταβιβάζων και ο διάδοχος εργοδότης έχουν υποχρέωση να ενημερώσουν ενδελεχώς τους εργαζόμενους για τις νέες συνθήκες στις οποίες θα κληθούν να εργασθούν. Στο πλαίσιο αυτό ορισμένες διεκδικήσεις των εργαζομένων είναι χρήσιμο να γίνουν συλλογικά και να αφορούν το σύνολο των εργαζομένων ανεξαρτήτως ιδιαίτερων στοιχείων και ειδικοτήτων π.χ. συμφωνία περί μη μείωσης του προσωπικού για διάστημα 3 ετών από τη μεταβίβαση. Ωστόσο, επί των προσωπικών θεμάτων εργασίας που αφορούν τον κάθε εργαζόμενο ατομικά, (τα οποία πιθανόν να διαφέρουν από τα αντίστοιχα των συναδέλφων), κρίνεται σκόπιμη η διαβούλευση επί προσωπικού με τον νέο εργοδότη π.χ. υπαγωγή σε ανώτερο ασφαλιστικό πρόγραμμα, παροχή εταιρικού αυτοκινήτου κλπ.

Τέλος, είναι σαφής η πολυπλοκότητα των ζητημάτων διαδοχής και μεταφοράς προσωπικού από την εισφέρουσα εταιρεία στην απορροφώσα. Δυσκολίες προκαλεί η ταυτόχρονη εφαρμογή παρωχημένων και μη αναθεωρημένων διατάξεων του εργατικού δικαίου με αυτές του εν αντιθέσει πιο πρόσφατου νόμου του εταιρικού δικαίου. Η έλλειψη συγχρονισμού των

δύο παράλληλα εφαρμοζόμενων δικαίων προκαλεί δυσλειτουργίες κι ερωτηματικά στην πράξη.

4.6 Κοινωνική διάσταση της διάσπασης

Αναλύθηκαν ανωτέρω οι επιμέρους διαστάσεις της διάσπασης από άποψη φορολογική, οικονομική, αγοράς (ανταγωνισμός), πολιτική και εργασιακή. Όλα τα ανωτέρω συνιστούν τις συνολικές επιπτώσεις του εταιρικού μετασχηματισμού της διάσπασης στην κοινωνία.

Λεπτομερέστερα, από τη φορολογία της διάσπασης ναι μεν ενισχύεται η εθνική οικονομία χωρίς ωστόσο να αποστραγγίζονται οι συμμετέχουσες επιχειρήσεις, εφόσον εφαρμόζονται τα ευεργετικά μέτρα και κίνητρα, αποφέροντας θετικά αποτελέσματα και στους δύο εταίρους,⁴² δηλαδή στο κράτος και στις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Επιπλέον, από την οικονομική προσέγγιση της διάσπασης προέκυψε πως κατ' αυτόν τον τρόπο παρέχεται νομική οδός για υγιείς επιχειρήσεις, που λειτουργούν αποτελεσματικά, προσφέροντας ποιοτικά προϊόντα σε ικανοποιητικές τιμές στους καταναλωτές, χωρίς οι ίδιες να στερούνται κερδών. Επίσης, μέσω της διάσπασης οι επιχειρήσεις μπορούν να πετύχουν επέκταση ή περιορισμό της δραστηριότητάς τους, ώστε να παραμείνουν ενεργές και να μην οδηγηθούν σε πτώχευση. Επιπλέον, μελετώντας τα ζητήματα περί ανταγωνισμού που προκύπτουν από τη διάσπαση εταιρειών, αναλύθηκε το πώς αυτή ελέγχεται όποτε χρειάζεται από το κράτος μέσω της πολιτικής ανταγωνισμού. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εξασφαλίζεται η επιθυμητή ισορροπία στην αγορά.⁴³

Παράλληλα, η πολιτική οπτική της διάσπασης οδηγεί στο συμπέρασμα, πως ως εταιρικός μετασχηματισμός που θεσμοθετήθηκε από το κράτος, εντάσσεται εντός του ευρύτερου σχεδιασμού για την επιχειρηματικότητα και την εθνική οικονομία. Παρέχει ευελιξία και εξωστρέφεια, κίνητρα για ανάπτυξη και οικονομική ευημερία που σηματοδοτούν την πολιτική έκφραση του εμπορικού/εταιρικού δικαίου εν γένει.

---

⁴² Ακριβής ορολογία δανεισμένη από τα Αγγλικά «stakeholders».

⁴³ Χαρακτηριστικό παράδειγμα η υπόθεση της «Selonda» που αναπτύσσεται λεπτομερώς στο 5^ο κεφάλαιο της παρούσας.

Αναφορικά με τις επιπτώσεις της διάσπασης στην εργασία, εξετάστηκε το πώς εξασφαλίζονται τα εργασιακά δικαιώματα των εργαζομένων στις συμμετέχουσες εταιρείες, χωρίς ωστόσο να πλήττονται άκριτα τα επιχειρηματικά συμφέροντα. Επιπροσθέτως, η διάσπαση αποτελεί μέθοδο διατήρησης θέσεων εργασίας καθώς αποτρέπει πτωχεύσεις και οικονομικά αδιέξοδα. Συμπεραίνεται ευθέως πως το σύνολο των ανωτέρω συνδυαστικά αποτελούν το αποτύπωμα της διάσπασης στην κοινωνία. Οι επιμέρους επιπτώσεις στην κοινωνία από τη διάσπαση εταιρειών σίγουρα θα κριθούν με μεγαλύτερη ασφάλεια στο μέλλον, κατόπιν ευρείας εφαρμογής του εν λόγω εταιρικού μετασχηματισμού στην πράξη. Ωστόσο, έως σήμερα αυτές μόνο θετικά μπορούν να αξιολογηθούν συνυπολογίζοντας τα ανωτέρω.

Βιβλιογραφία 4ου Κεφαλαίου

- Αγιακλόγλου, Χ. & Πέκκα Οικονόμου, Β., 2014. «Η μικροοικονομική προσέγγιση της σύγχρονης επιχείρησης». Εκδ. Μπένου.
- Δαλιάνης, Γ., 04/04/2019. «Φορολογική αντιμετώπιση εταιρικών μετασχηματισμών». [Ηλεκτρονικό] www.capital.gr [Πρόσβαση 4 4 19].
- Καθημερινή, 2019. www.kathimerini.gr. [Ηλεκτρονικό]
<https://www.kathimerini.gr/1035476/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/h-xwra-ystereise-ameses-zenes-ependyseis> [Πρόσβαση 04 2020].
- Κοτσίρης, Λ., 2015. «Δίκαιο Ανταγωνισμού, Αθέμιτου- Ελεύθερου, Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές». Εκδ. Σάκκουλας.
- Κότιος, . Α., 2017-2018. *Σημειώσεις από το μάθημα «Το οικονομικό σύστημα, οικονομικά και Δίκαιο της ρυθμιστικής πολιτικής του κράτους» του διατμηματικού μεταπτυχιακού προγράμματος «Δίκαιο και Οικονομία» του Πανεπιστημίου Πειραιώς 2017-2018.*
- Λαδάς, Δ., 2019. «Στοιχειοθέτηση της μεταβίβασης σε περίπτωση απόσχισης τμήματος επιχείρησης με σύσταση νέας εταιρίας υπό το πρίσμα της απόφασης του ΔΕΕ της 13ης.6.2019 στην υπόθεση C-664/2017 (Ελληνικά Ναυπηγεία ΑΕ)». Δ.Ε.Ε, 5, σελ. 944.
- Μασουράκης, Μ., Μητσόπουλος, Μ. & Πρίντσιπας, Θ., 2018. «Εταιρικοί μετασχηματισμοί, special report οικονομία και επιχειρήσεις», ΣΕΒ, τ. 36.
http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/51741/etairikoi_metaximatismoι.pdf.
- Περάκης, Ε., 2001. «Η μορφολογία των εξαγορών». Δ.Ε.Ε, τ. 3 σελ. 235.
- Παντελίδης, Π., 2017-2018. *Σημειώσεις από το μάθημα «Διεθνοποίηση των επιχειρήσεων και διεθνές οικονομικό Δίκαιο» του διατμηματικού μεταπτυχιακού προγράμματος «Δίκαιο και Οικονομία» του Πανεπιστημίου Πειραιώς 2017-2018.*
- Σωφρονά, Λ. Ε., 2019. «Το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών – Ανάλυση υπό το πρίσμα των νέων εταιρικών ρυθμίσεων ν. 4601/2019». Δ.Ε.Ε., τ. 5, σελ. 689.
- Φαφαλιού, Ε. & Πολέμης, Μ., 2016. «Σύγχρονα θέματα βιομηχανικής πολιτικής, θεωρία και μελέτες περιπτώσεων». Εκδ. Μπένου.
- Enterprise Greece, 2019. www.enterprisegreece.gov.gr. [Ηλεκτρονικό]
<https://www.enterprisegreece.gov.gr/h-ellada-shmera/giati-ellada/ksenes-ameses-ependyseis> [Πρόσβαση 04 2020].
- Ernst & Young, 2018. Εισαγωγή στην έρευνα της ΕΥ Ελλάδος και του ΣΕΒ: «Οι μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις στην Ελλάδα Μέρος Β: Διαδρομές επιχειρηματικής μεγέθυνσης Διεθνής εμπειρία και οι ελληνικές ΜμΕ. [Ηλεκτρονικό]
http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/50656/sme_part2.PDF [Πρόσβαση 04 2020].

iefimerida, 2017. ΕΥ: Ουραγός στις άμεσες ξένες επενδύσεις η Ελλάδα. [Ηλεκτρονικό]
<https://www.iefimerida.gr/news/358833/ey-oyragos-stis-ameses-xenes-ependyseis-i-ellada>
[Πρόσβαση 04 2020].

PriceWaterhouseCoopers, 2019. "Tax and Legal Flash" Newsletter. [Ηλεκτρονικό]
[https://www.pwc.com/gr/en/newsletters/tax-legal-flash-corporate-transformations-reforms-\(gr\).pdf](https://www.pwc.com/gr/en/newsletters/tax-legal-flash-corporate-transformations-reforms-(gr).pdf) [Πρόσβαση 04 2020].

5 Πραγματικές περιπτώσεις διάσπασης

5.1 Η περίπτωση της «Automatic Alarm Systems» (κοινή διάσπαση με απορρόφηση)

Η εταιρεία με την επωνυμία «Automatic Alarm Systems Ανώνυμη Εταιρεία Εμπορίας Συστημάτων Ασφαλείας και ηλεκτρονικών ειδών» διασπάσθηκε το έτος 2019 δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 55 παρ. 2 ν. 4601/2019, ήτοι μέσω της διαδικασίας κοινής διάσπασης με απορρόφηση.

Ειδικότερα, η ανωτέρω διασπώμενη εισέφερε μέρος της περιουσίας της αφενός στην υφιστάμενη εταιρεία με την επωνυμία «Grande security μονοπρόσωπη ανώνυμη εταιρεία εμπορίας συστημάτων ασφαλείας και ηλεκτρονικών ειδών – ιδιωτική επιχείρηση παροχής υπηρεσιών ασφαλείας (24ωρο κέντρο λήψης σημάτων και μεταφοράς εικόνας» που ήταν η πρώτη επωφελούμενη και αφετέρου στην υφιστάμενη εταιρεία με την επωνυμία «Best alarm systems μονοπρόσωπη Α.Ε.» που ήταν η δεύτερη επωφελούμενη. Η εισφορά έγινε έναντι απόδοσης μετοχών εκδιδομένων από τις επωφελούμενες προς τους μετόχους της διασπώμενης, κατά τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 55 παρ. 2 ν. 4601/2019 και 54 ν. 4172/2013.

Αρχικά, τα Διοικητικά Συμβούλια των συμμετεχουσών εταιρειών έλαβαν τις σχετικές αποφάσεις για τη διάσπαση και όρισαν ως ισολογισμό διάσπασης αυτόν της 31.01.2019. Στη συνέχεια, στις 05.04.2019 όρισαν ορκωτούς ελεγκτές προκειμένου να συντάξουν την αντίστοιχη έκθεσή τους και το ανάλογο πόρισμα ως ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες, δυνάμει του άρθρου 17 ν. 4548/2018, με δεδομένο ότι όλες οι συμμετέχουσες εταιρείες είχαν τη νομική μορφή ανώνυμης εταιρείας. Η εν λόγω έκθεση αναρτήθηκε στους διαδικτυακούς τόπους των επιμέρους εταιρειών και καταχωρήθηκε στο Γ.Ε.ΜΗ.

Ακολούθως, τα Διοικητικά Συμβούλια των συμμετεχουσών εταιρειών κατήρτησαν το από 16.05.2019 Σχέδιο Σύμβασης Διάσπασης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 59 ν. 4601/2019, το οποίο ανήρτησαν στους διαδικτυακούς τόπους των επιμέρους εταιρειών και καταχώρησαν στον Γ.Ε.ΜΗ.

Στις 18.09.2019 οι Γενικές Συνελεύσεις των μετόχων των συμμετεχουσών εταιρειών ενέκριναν το καταρτισθέν Σχέδιο Σύμβασης Διάσπασης. Παράλληλα οι Γενικές Συνελεύσεις των μετόχων των επωφελούμενων εταιρειών ενέκριναν τη συνακόλουθη τροποποίηση των καταστατικών τους (π.χ. αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, έκδοση νέων μετοχών). Το σύνολο των εγκριτικών αποφάσεων των Γενικών Συνελεύσεων αναρτήθηκαν διαδικτυακά στις ιστοσελίδες των εταιρειών και καταχωρήθηκαν στο Γ.Ε.ΜΗ. Επ' αυτών στις 18.10.2019 δημοσιεύθηκε η θετική απόφαση της Διοίκησης για την εξεταζόμενη διάσπαση, ότε και επήλθαν τα έννομα αποτελέσματα της κοινής διάσπασης έναντι πάντων.

5.2 Η περίπτωση της εταιρείας «Ιχθυοτροφεία Σελόντα Ανώνυμος Εταιρεία Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων» (απόσχιση κλάδου με τη σύσταση δύο νέων εταιρειών).

5.2.1 Ιστορικό

Τα πιο ενδιαφέροντα σημεία της εν λόγω υπόθεσης εντοπίζονται, στο γεγονός ότι η διασπώμενη εταιρεία είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο κινητών αξιών της Αθήνας στο ότι η εξεταζόμενη απόσχιση κλάδου δεν αποτελούσε οικειοθελή επιχειρηματική απόφαση αλλά επιβεβλημένη υποχρέωση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού και στο ότι το βασικό περιουσιακό στοιχείο της διασπώμενης εταιρείας είναι ο έμβιος ιχθυοπληθυσμός της.

Συγκεκριμένα, η εταιρεία «Andromeda Seafood Limited» σκόπευε να εξαγοράσει το πλειοψηφικό πακέτο μετοχών των εταιρειών «ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.» και «ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.» οι οποίες κατέχουν ηγετική θέση στον κλάδο της ιχθυοκαλλιέργειας στη χώρα και πανευρωπαϊκά. Ειδικότερα, επρόκειτο για την πρώτη και δεύτερη σε μερίδιο αγοράς εταιρείες σε ελληνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς ο εν λόγω κλάδος είναι κυρίως εξαγωγικός. Σημειωτέο, η ανωτέρω εταιρεία – επενδύτρια είχε ήδη εξαγοράσει την τρίτη σε δυναμικότητα εταιρεία του κλάδου και στην ουσία με την αγορά των μετοχών των δύο πρώτων εταιρειών, θα εξασφάλιζε την απόλυτη μονοπωλιακή δύναμη στον κλάδο της ιχθυοκαλλιέργειας. Για τον λόγο αυτό, προϋπόθεση των ανωτέρω ήταν η λήψη της σύμφωνης γνώμης της αρμόδιας επιτροπής ανταγωνισμού. Ως αρμόδια κρίθηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού, καθώς οι βασικές δραστηριότητες του συνόλου των εμπλεκόμενων εταιρειών ασκούνται σε ευρωπαϊκό έδαφος και όχι σε ελληνικό.

Αυτονοήτως, μια τέτοιου είδους συγκέντρωση, όπως η σκοπούμενη, θα άλλαζε εκ βάθρων τον ευρωπαϊκό εμπορικό χάρτη της αγοράς των νωπών ιχθύων, εν γένει.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού με τη με αριθμό Μ.9110/15.02.2019 απόφασή της έθεσε περιορισμούς και προϋποθέσεις για την επίτευξη των παραπάνω εξαγορών. Συγκεκριμένα, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ανταγωνιστικότητα στον κλάδο, να αποφευχθούν φαινόμενα ρύθμισης τιμής και πλήγματος των μικρότερων σε δυναμική επιχειρήσεων, επιβλήθηκαν μέτρα, υπό την προϋπόθεση τήρησης των οποίων, θα μπορούσαν να λάβουν χώρα οι ανωτέρω συναλλαγές.

Αναλυτικότερα, με το ως άνω πόρισμά της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ανταγωνισμού υποχρέωσε τις εταιρείες «ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.» και «ΝΗΡΕΥΣ Α.Ε.» να μειώσουν τη δυναμικότητά τους σε όλους τους τομείς δραστηριότητάς τους, δηλαδή στην ιχθυογένεση, την εκτροφή ιχθύων και τη συσκευασία νωπών αλιευμάτων, ώστε να μειωθεί το ποσοστό ιχθύων που οι ίδιες, θα δύνανται να διοχετεύουν στην ευρύτερη αγορά. Κατόπιν των ανωτέρω, οι δύο εταιρείες θα έπρεπε να «αποχωριστούν» τμήματα της δραστηριότητάς τους, τα οποία θα μεταβίβαζαν σε άλλες εταιρείες του κλάδου.

Λεπτομερέστερα, η εταιρεία «ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.» υποχρεώθηκε να αποκόψει από τη δυναμικότητά της εννέα μονάδες πάχυνσης μεσογειακών ιχθύων, δύο ιχθυογεννητικούς σταθμούς και δύο συσκευαστήρια νωπών αλιευμάτων. Απόρροια αυτής της απομάκρυνσης θα ήταν η ανάλογη μείωση της περιουσίας της εν λόγω εταιρείας και ο αντίστοιχος περιορισμός της δυναμικότητάς της.

Για τα ανωτέρω περιουσιακά στοιχεία της εν λόγω εταιρείας που έπρεπε να αποκοπούν, δόθηκαν προσφορές από ενδιαφερόμενες συναφείς εταιρείες και μετά από διαπραγματεύσεις, επιλέχθηκαν δύο εταιρείες του κλάδου που πλειοδότησαν, στις οποίες θα περιέρχονταν οι μονάδες, οι σταθμοί και τα συσκευαστήρια, που προαναφέρθηκαν.

Ως αποτελεσματικότερη μέθοδος επίτευξης αυτής της μεταβίβασης περιουσίας (συνακόλουθα και δυναμικότητας) επιλέχθηκε η απόσχιση κλάδου με σύσταση δύο νέων εταιρειών (επωφελούμενες Α και Β), 100% θυγατρικών της «ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.» τις μετοχές των οποίων η μοναδική μέτοχος θα μεταβίβαζε σε δεύτερο χρόνο, στις πλειοδοτούσες εταιρείες σύμφωνα με τα ανωτέρω.

Όλα τα παραπάνω έπρεπε να γίνουν τηρώντας τους κανόνες του δικαίου της κεφαλαιαγοράς με τις συνακόλουθες διατυπώσεις δημοσιότητας αλλά και με γνώμονα την προστασία του επενδυτικού κοινού.

5.2.2 Η διαδικασία απόσχισης

Κατά συνέπεια, στις 07.11.2019 το Διοικητικό Συμβούλιο της «ΣΕΛΟΝΤΑ Α.Ε.» έλαβε την απόφαση για την έναρξη των διαδικασιών διάσπασης της εταιρείας διά απόσχισης κλάδου με τη σύσταση δύο νέων εταιρειών, ορίζοντας ταυτόχρονα ως ισολογισμό μετασηματισμού αυτόν της 30.09.2019. Ακολούθως, στις 27.11.2019 με απόφαση του Διοικητικού της Συμβουλίου διορίστηκε ανεξάρτητος εμπειρογνώμονας για σύνταξη έκθεσης αποτίμησης των προς απόσπαση περιουσιακών στοιχείων – κλάδων. Αργότερα, στις 09.12.2019 καταρτίστηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο το Σχέδιο Σύμβασης Διάσπασης και στις 23.12.2019 συντάχθηκε η έκθεση του άρθρου 61 ν. 4601/2019. Όλα τα παραπάνω δημοσιεύθηκαν στον διαδικτυακό τόπο της εταιρείας και στο Γ.Ε.ΜΗ. το οποίο προέβη στις απαραίτητες ανακοινώσεις – εγκρίσεις, ενώ παράλληλα εκδίδονταν τα απαιτούμενα πληροφοριακά δελτία προς ενημέρωση – προστασία του επενδυτικού κοινού. Σημειωτέο, επειδή η εταιρεία είναι εισηγμένη στο Χρηματιστήριο Αθηνών υπάγεται στην ελεγκτική αρμοδιότητα του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Στη συνέχεια, ο ανεξάρτητος εμπειρογνώμονας προέβη σε επικαιροποίηση των στοιχείων της έκθεσής του στις 30.01.2020 και στις 31.01.2020 η Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας ενέκρινε το αναθεωρημένο Σχέδιο Σύμβασης Διάσπασης.

Στις 24.02.2020 υπεγράφησαν οι σχετικές συμβολαιογραφικές πράξεις διάσπασης διά απόσχισης κλάδου με σύσταση δύο νέων ανώνυμων εταιρειών (επωφελούμενες Α και Β) στις οποίες μεταβιβάστηκε το σύνολο των προβλεπόμενων από το Σχέδιο Σύμβασης Διάσπασης περιουσιακών στοιχείων (π.χ. ιχθυοπληθυσμός, ακίνητα, οχήματα, πλωτά κ.α). Επίσης, μεταφέρθηκαν και οι εργαζόμενοι των μεταβιβασθέντων κλάδων. Η διανομή έγινε ανάλογα με την πλειοδοτούσα εταιρεία στην οποία είχε αποφασισθεί να μεταβιβασθεί σε δεύτερο χρόνο το κάθε στοιχείο. Έτσι, στην επωφελούμενη εταιρεία Α με την επωνυμία «ΡΟΛΑΤΑ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (η πώληση των μετοχών της οποίας θα γινόταν προς την εταιρεία «Philosophish Α.Ε.») μεταβιβάστηκαν έξι μονάδες πάχυνσης

μεσογειακών ιχθύων, δύο ιχθυογεννητικοί σταθμοί και δύο συσκευαστήρια νωπών αλιευμάτων. Στην επωφελούμενη Β με την επωνυμία «ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» (η πώληση των μετοχών της οποίας θα γινόταν προς την εταιρεία «ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ Α.Ε.») μεταβιβάσθηκαν τρεις μονάδες πάχυνσης μεσογειακών ιχθύων.

Στις 28.02.2020 δημοσιεύθηκε η εγκριτική απόφαση του Γ.Ε.ΜΗ. για τη διενεργηθείσα διάσπαση διά απόσχισης κλάδου με σύσταση νέων εταιρειών δυνάμει των άρθρων 57 παρ. 3 ν. 4601/2019, 17 κ.α. ν. 4548/2018 περί ανωνύμων εταιρειών και 54 ν. 4172/2013.

6 Ανακεφαλαίωση – Συμπεράσματα

6.1 Ανακεφαλαίωση

Εξ όσων αναπτύχθηκαν λεπτομερώς, είναι δυνατό να διατυπωθούν συμπεράσματα αναφορικά με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς περί εταιρικών μετασχηματισμών και ειδικότερα περί διάσπασης. Αντικείμενο του παρόντος πονήματος δεν ήταν η αναπαραγωγή των διατάξεων του νόμου. Αντιθέτως, σκοπός ήταν η ανάδειξη των επιμέρους σημαντικών στοιχείων της διάσπασης, η ανάλυση των χαρακτηριστικών της, η σύγκριση με τις άλλες μορφές εταιρικών μετασχηματισμών και το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς, η καταγραφή των καινοτομιών και νεωτερισμών που εμφανίζει, η εμπέδωση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των διαφόρων εφαρμοζόμενων νομοθετικών διατάξεων, η αποτύπωση των επιδιωκόμενων στόχων των επιχειρήσεων που επιλέγουν τη διάσπαση και η εξέταση των συνεπειών της σε όλα τα επίπεδα της οικονομικοπολιτικής ζωής.

Ξεκινώντας από τη μελέτη του προγενέστερου δικαίου, διαπιστώθηκε πως αυτό χαρακτηριζόταν ως ανεπαρκές, ανεπίκαιρο, απαρχαιωμένο, ελλιπές και χωρίς ευρωπαϊκό προσανατολισμό. Οι ελλείψεις και οι ασάφειες είχαν οδηγήσει σε καθεστώς απουσίας ασφάλειας δικαίου, όπου κάθε ενδιαφερόμενη οντότητα επιχειρούσε, να πραγματοποιήσει μέσω γενικών διατάξεων «υβρίδια» εταιρικών μετασχηματισμών, προκαλώντας πολυεπίπεδα πλήγμα στην έννομη και επιχειρηματική τάξη. Το κενό αυτό και τις επακόλουθες δυσλειτουργίες του κλήθηκε να καλύψει και να διορθώσει ο ν. 4601/2019. Από την εφαρμογή του εν λόγω νομοθετήματος στην πράξη έχουν αναδειχθεί ορισμένες αστοχίες του, ωστόσο σε μια γενικότητα χαρακτηρίζεται ως αποτελεσματικό και πλήρες. Προβλέπει τρεις βασικές μορφές γνήσιων εταιρικών μετασχηματισμών τη συγχώνευση, τη διάσπαση και τη μετατροπή, οι οποίες διαιρούνται σε επιμέρους υποκατηγορίες.

Η διάσπαση συγκεκριμένα διακρίνεται σε κοινή διάσπαση, μερική διάσπαση και απόσχιση κλάδου. Αποτελεί μία εκ των καινοτομιών του εν λόγω νόμου και εισάγεται συστηματικά και πλήρως ρυθμισμένα στο ελληνικό δίκαιο στην ουσία για πρώτη φορά μέσω αυτού. Διάσπαση δύναται να διενεργηθεί με τρεις τρόπους, ήτοι με απορρόφηση, με σύσταση νέας εταιρείας ή νέων εταιρειών και με απορρόφηση και σύσταση νέας εταιρείας ή νέων εταιρειών συνδυαστικά, για όλες τις εταιρικές μορφές ή οντότητες που καταλαμβάνει το πεδίο εφαρμογής του νόμου. Κυρίαρχα χαρακτηριστικά της διάσπασης είναι αφενός η απομάκρυνση

του συνόλου (κοινή διάσπαση) ή μέρους (μερική διάσπαση, απόσχιση κλάδου) παρουσίας από τη διασπώμενη εταιρεία με καθολική διαδοχή και αφετέρου η απουσία εκκαθάρισης της διασπώμενης (κοινή διάσπαση) καθώς και διατήρηση της νομικής προσωπικότητας της διασπώμενης εταιρείας (μερική διάσπαση, απόσχιση κλάδου, ακόμα και μετά την αποκοπή των αποσχισθέντων κλάδων).

Όπως αναλύθηκε, τα τρία είδη της διάσπασης εμφανίζουν μεταξύ τους ομοιότητες και διαφορές. Οι ομοιότητες αφορούν κυρίως θέματα ορισμών, χρονικής σειράς ενεργειών, είδους μεταβιβαζόμενης περιουσίας και κοινού πνεύματος. Οι διαφορές εντοπίζονται καταρχήν σε ζητήματα που αφορούν στην τύχη των μετόχων ή εταίρων των συμμετεχουσών εταιρειών και στη διατήρηση ή μη της νομικής προσωπικότητας της διασπώμενης.

Εν συνεχεία, μελετήθηκε πως η διάσπαση εμφανίζει ομοιότητες και διαφορές με τα άλλα δύο είδη εταιρικών μετασχηματισμών δηλαδή τη συγχώνευση και τη μετατροπή, οι οποίες επίσης ρυθμίζονται από τον ν. 4601/2019. Οι ομοιότητες εντοπίζονται κυρίως σε θέματα νομοτεχνικά όπως π.χ. οι κοινοί τρόποι διενέργειας της συγχώνευσης και της διάσπασης, ενώ οι διαφορές αφορούν κατά βάση το μέλλον των μετόχων ή εταίρων των εμπλεκόμενων εταιρειών, τη διαδοχή και την κατάσταση στην οποία βρίσκονται οι συμμετέχουσες εταιρείες μετά το πέρας του συνόλου των ενεργειών.

Επίσης, κατά τη μελέτη της διάσπασης εφαρμόζονται και ερμηνεύονται ορισμένες σημαντικές έννοιες, όπως είναι ο κλάδος δραστηριότητας, η ανάλυση της φύσης της μεταβιβαζόμενης περιουσίας, το σχέδιο σύμβασης διάσπασης, η έκθεση των διαχειριστών ή των ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων. Από την εξέταση των ανωτέρω, διαμορφώνεται καθαρή εικόνα για τη συνολική φύση του εν λόγω εταιρικού μετασχηματισμού καθώς και για τις έννομες συνέπειές του. Παράλληλα, αναδεικνύονται η αλληλεπίδραση με άλλα δίκαια, οι επιρροές του παρελθόντος καθώς και η σημασία άλλων τομέων και κλάδων της επιχειρηματικής πραγματικότητας όπως π.χ. των οικονομικών.

Εντός αυτού του πλαισίου και χρησιμοποιώντας δεδομένα άλλων επιστημών ή εργαλείων αναλύθηκαν οι παρεπόμενες διαστάσεις που λαμβάνει μια διάσπαση πέραν της νομικής. Συγκεκριμένα, μελετήθηκε η σημασία της από φορολογική σκοπιά, γεγονός που καταδεικνύει τον ρόλο της φορολογίας και της κρατικής επέμβασης στην εν λόγω επιχειρηματική κίνηση. Επιπρόσθετα, εξετάστηκαν οι οικονομικές συνέπειες μιας διάσπασης σε μικροοικονομικό και

μακροοικονομικό επίπεδο δηλαδή σε ό,τι αφορά τις άμεσα σχετιζόμενες επιχειρήσεις αλλά και το κράτος, την εθνική οικονομία και το διεθνές profile της χώρας, γεγονός που αποδίδει πολιτική χροιά. Στο ίδιο πνεύμα αναπτύχθηκε και η εν λόγω πολιτική διάσταση που είναι δυνατόν να λαμβάνει μια νομοθετική επιλογή. Επιπλέον, αναλύθηκε η διάσπαση ως προς τα αποτελέσματά της σε σχέση με τον ανταγωνισμό και την υγιή αγορά, ζήτημα στο οποίο επίσης διαπιστώθηκε έντονη κρατική παρουσία. Ακόμα, δεν θα μπορούσε να είχε παραλειφθεί η επισκόπηση του ζητήματος από την εργασιακή σκοπιά, μελετώντας τις συνέπειές του σε εργαζόμενους και δείκτες ανεργίας. Το σύνολο των ανωτέρω παραγόντων συνιστούν τις απόρροιες της διάσπασης στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο και την εντάσσουν στην «πραγματική ζωή» ώστε αυτή να μην παραμένει ένα θεωρητικό νομικό κατασκεύασμα.

Ακρογωνιαίος λίθος για τη μελέτη της διάσπασης και των συνεπειών της στην πράξη αποτελεί η ανάλυση πραγματικών περιπτώσεων που ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στην χώρα μας. Επομένως, αντικείμενο του πέμπτου κεφαλαίου της παρούσας αποτελεί η καταγραφή ορισμένων διασπάσεων ελληνικών επιχειρήσεων.

6.2 Προτάσεις

Από τη συνολική επισκόπηση των ανωτέρω και την καταγραφή των αποτελεσμάτων, προκύπτει η δυνατότητα διατύπωσης προτάσεων βελτίωσης του πλαισίου της διάσπασης σε νομικό και πρακτικό επίπεδο.

Ως πρωταρχική ανάγκη προτάσσεται αυτή του παράλληλου εκσυγχρονισμού των λοιπών εφαρμοζόμενων διατάξεων κατά την επίτευξη μιας διάσπασης, πέραν αυτών του ν. 4601/2019. Συγκεκριμένα, κρίνεται απαραίτητη η συμπόρευση και ο συγχρονισμός του φορολογικού και εργατικού δικαίου όπως και του δικαίου του ανταγωνισμού με τις διατάξεις περί διάσπασης. Η παράλληλη εξέλιξη αυτών των σχετιζόμενων τομέων του δικαίου θα οδηγήσει σε ενιαία αντιμετώπιση του ζητήματος, σε εξάλειψη αντιφάσεων και παρερμηνειών.

Ακόμα, προτείνεται, όπως όλες οι διαδικασίες που απαιτούνται για τη διάσπαση ενώπιον δημόσιων υπηρεσιών, να γίνονται αποκλειστικά ηλεκτρονικά. Με αναβάθμιση των συστημάτων του Γ.Ε.ΜΗ. θα ήταν χρήσιμο το σύνολο των προς δημοσίευση στοιχείων να

αναρτάται ηλεκτρονικά, χωρίς να απαιτείται η κατάθεση φυσικού φακέλου. Η πρόταση αυτή αποτελεί μέρος της γενικότερης ανάγκης ευρείας ψηφιοποίησης της δημόσιας διοίκησης.

Επίσης, προτείνεται όπως στις προπαρασκευαστικές ενέργειες για τη διάσπαση προστεθεί η υποβολή γνώμης από τους εργαζόμενους. Ειδικότερα, επειδή οι άμεσα επηρεαζόμενοι από μια διάσπαση είναι οι εργαζόμενοι των συμμετεχουσών εταιρειών, κρίνεται σκόπιμο να τους γνωστοποιούνται τα απαραίτητα στοιχεία του σκοπούμενου εταιρικού μετασχηματισμού και βάσει αυτών οι εργαζόμενοι να διατυπώνουν συλλογικά άποψη, υποβάλλοντας τυχόν προτάσεις τους για την ομαλή μετάβαση στο νέο σχήμα επιχειρησιακό σχήμα.

Τέλος, προτείνεται η δημιουργία κεντρικού μητρώου, στο οποίο κάθε επιχείρηση που συμμετέχει σε διάσπαση, θα υποβάλλει τις απόψεις της επί της διαδικασίας. Επεξηγηματικά, μετά την ολοκλήρωση κάθε διάσπασης τα συμμετέχοντα μέρη θα ήταν χρήσιμο, να γνωστοποιούν στο παρατηρητήριο του οποίου προτείνεται η σύσταση, τυχόν δυσκολίες που αντιμετώπισαν στην πράξη, πού εντοπίστηκαν τα μεγαλύτερα κόστη, σε ποια σημεία της διαδικασίας υπήρξε καθυστέρηση, ποιες προθεσμίες φάνηκαν ασφυκτικές και άλλα θέματα στα οποία χωρεί βελτίωση. Το προταθέν παρατηρητήριο θα συλλέγει το σύνολο των πληροφοριών που θα προέρχονται από την αγορά δηλαδή τις επιχειρήσεις, θα τις αξιολογεί και θα γνωμοδοτεί αρμοδίως, ώστε να προωθούνται νομοθετικές ή άλλες αλλαγές προς βελτιστοποίηση των διαδικασιών. Με αυτόν τον τρόπο, θα εξασφαλίζεται η άμεση ανταπόκριση από την επιχειρηματική πρακτική προς τη Διοίκηση, ώστε οι δύο πλευρές να βρίσκονται σε αμοιβαία και αποτελεσματική συνεργασία.

6.3 Συμπεράσματα

Όπως εξετάστηκε, υπήρχε ανάγκη τροποποίησης του προγενέστερου δικαίου, συστηματοποίησης και σαφούς ρύθμισης των ζητημάτων των εταιρικών μετασχηματισμών, με παράλληλη συμμόρφωση προς τις ενωσιακές επιταγές. Η προσπάθεια αυτή ολοκληρώθηκε με τη θέση σε ισχύ του ν. 4601/2019, στον οποίο προβλέπονται αμιγώς γνήσιοι εταιρικοί μετασχηματισμοί αυτοί της συγχώνευσης, της διάσπασης και της μετατροπής υπό τις ειδικότερες μορφές τους. Η διάσπαση που αποτελεί το αντικείμενο μελέτης της παρούσας εμφανίζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς τις επιμέρους παραλλαγές της, τις μεθόδους με τις

οποίες πραγματοποιείται και τα έννομα αποτελέσματα που επιφέρει, στο σύνολο των συμμετεχόντων αλλά και σε ευρύτερο πλαίσιο.

Η σπουδαιότητα της διάσπασης ως νομικό εργαλείο προς επίτευξη διαφόρων επιχειρηματικών στόχων αναδεικνύεται από τα έννομα αποτελέσματά της και τις επιμέρους λειτουργίες της. Ειδικότερα, θεωρείται πως δύναται να αποτελέσει αποτελεσματικό μέσο αποφυγής οικονομικών αδιεξόδων, πτωχεύσεων και παρεμπόδισης φτωχοποίησης των επιχειρήσεων. Επιπλέον, κρίνεται ως πρόσφορη μέθοδος για την επίτευξη του άριστου μεγέθους μιας επιχείρησης που αποτελεί το κλειδί για την επικερδή και υγιή λειτουργία αυτής. Επιπροσθέτως, υπό όρους επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα ως προς τις σκοπούμενες συγκεντρώσεις και εξαγορές επιχειρήσεων για όλους τους εταιρικούς τύπους, οι οποίοι καταλαμβάνονται από τις διατάξεις του ν. 4601/2019. Στα ευμενή της αποτελέσματα συμπεριλαμβάνεται η ενίσχυση της οικονομίας μέσω της αποτελεσματικής λειτουργίας της αγοράς συνδυαστικά με τις σχετικές πολιτικές επιλογές. Ακολούθως, οι θετικές συνέπειες αυτού ως domino effect επηρεάζουν αδιαμφησβήτητα το σύνολο των τομέων που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα εν γένει. Επί παραδείγματι, μια επιτυχής διάσπαση δύναται να συνεπικουρήσει στη μείωση της ανεργίας, μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας ή την αποφυγή απολύσεων. Επίσης, η διάσπαση μπορεί να αποτελέσει το μέσο προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων ή αύξησης του μεγέθους μιας επιχείρησης. Κατ' αυτόν τον τρόπο οδηγούμαστε στο συμπέρασμα, πως από μία νομική διάταξη ορθά προσαρμοσμένη στις ανάγκες του σήμερα, που αφουγκράζεται τα αιτήματα και τα προβλήματα της αγοράς, δύναται να συνεισφέρει στη βελτίωση της κοινωνίας εν συνόλω. Συνεπώς, , το σύνολο των κοινωνικών εταίρων όπως είναι οι επιχειρήσεις, το κράτος και οι εργαζόμενοι μέσω μιας διάσπασης είναι δυνατό να είναι όλοι ικανοποιημένοι. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις πετυχαίνουν τους επιχειρηματικούς τους σκοπούς (π.χ. περί μεγέθυνσης), το κράτος εισπράττει φόρους από τη διενεργούμενη εταιρική πράξη, ενώ οι εργαζόμενοι διατηρούν τις θέσεις εργασίας τους και τα συναφή τους δικαιώματα. Παράλληλα, προκαλείται ευεργετικός αντίκτυπος στη δημόσια εικόνα της εθνικής επιχειρηματικότητας, προκαλώντας το διεθνές ενδιαφέρον για τη χώρα και βελτιώνοντας τους σχετικούς δείκτες.

Αναντίρρητα, η ευελιξία και οι επιλογές που παρέχει η διάσπαση στις επιχειρήσεις τις συνδράμουν στην πορεία τους προς την πρόοδο και την ευημερία, όπως και ένα σύνολο άλλων παραγόντων. Σίγουρα, υπάρχουν πεδία με κενά ή διαδικασίες δυσλειτουργικές προς διόρθωση των οποίων, διατυπώθηκαν οι ανωτέρω προτάσεις. Ωστόσο, ο ν. 4601/2019 είναι ένα καινούριο νομοθέτημα, το οποίο προς το παρόν δεν έχει εφαρμοσθεί ευρέως, ώστε να είναι

δυνατό, να κριθεί με ασφάλεια η αποτελεσματικότητά του. Έτσι, οι παραπάνω διαπιστώσεις προέρχονται από τα έως σήμερα γνωστά δεδομένα, με την ελπίδα στο μέλλον να ικανοποιηθούν οι αντίστοιχες προσδοκίες επιχειρήσεων, κράτους, εργαζομένων.

Κατά την εκπόνηση της παρούσας αντιμετωπίστηκε η δυσκολία της απουσίας σχετικής εθνικής νομολογίας. Ακόμα δεν υπάρχει νομολογιακό προηγούμενο στη χώρα μας για τον πρόσφατο νόμο περί εταιρικών μετασχηματισμών, άρα τα Δικαστήρια δεν έχουν αποφανθεί επ' αυτού. Έτσι, θα δοθεί στη νομική επιστημονική κοινότητα στο μέλλον η ευκαιρία να συμπεριλάβει στις αναλύσεις της και την εθνική νομολογία, η οποία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ελληνική έννομη τάξη. Επιπλέον, αφού διαμορφωθεί νομολογιακή άποψη και οι ίδιες οι επιχειρήσεις θα είναι σε θέση να αποφεύγουν ατοπήματα κατά την εφαρμογή του ν. 4601/2019, ώστε να αποφεύγεται η προσφυγή στα Δικαστήρια και να εξασφαλίζεται η τήρηση του γράμματος και του πνεύματος του νόμου.

Εν κατακλείδι, η διάσπαση του ν. 4601/2019 αντιμετωπίζεται θετικά ως νομική κατασκευή και θεωρούμε πως θα επιτελέσει τους σκοπούς της ως προς την ευμάρεια των επιχειρήσεων και της κοινωνίας εν γένει. Ωστόσο, η έλλειψη διευρυμένης πρακτικής εφαρμογής και η απουσία νομολογίας δεν επιτρέπουν προς το παρόν τη διατύπωση οριστικής άποψης επ' αυτής. Συνεπώς, μένει να αποδειχθεί στο μέλλον η αποτελεσματικότητα της διάσπασης και το αν τελικώς θα επιφέρει θετικές συνέπειες στους κλάδους τους οποίους επηρεάζει.

Βιβλιογραφία

Αιτιολογική έκθεση ν. 4601/2019.

Αγιακλόγλου, Χ. & Πέκκα Οικονόμου, Β., 2014. «Η μικροοικονομική προσέγγιση της σύγχρονης επιχείρησης». Εκδ. Μπένου.

Αυγητίδης, Δ., 2019. «Το νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών», Νομική Βιβλιοθήκη, 1η εκδ.

Βελέντζας, Γ., 1999. «Ανώνυμη εταιρία». Εκδ. Jus.

Βύζας, Β., 2019. «Μερική διάσπαση και απόσχιση κλάδου: Δύο ενδιαφέρουσες προσθήκες στο νέο δίκαιο για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς». Δ.Ε.Ε., τ. 6, σελ. 820.

Δαλιάνης, Γ., 04/04/2019. «Φορολογική αντιμετώπιση εταιρικών μετασχηματισμών». [Ηλεκτρονικό] www.capital.gr [Πρόσβαση 4 4 19].

Διακόπουλος, Δ., 2019. «Εισαγωγή στο νέο δίκαιο των εταιρικών μετασχηματισμών – Μία συνοπτική παρουσίαση του νέου νόμου (Ν. 4601/2019)» Δ.Ε.Ε., τ. 5, σελ. 681.

Δρυλλεράκης, Ι., 1998. «Ανώνυμη εταιρία. Διάσπαση. Διάκριση από απόσχιση». ΕΕμπΔ, σελ. 85-96.

Καθημερινή, 2019. www.kathimerini.gr. [Ηλεκτρονικό]
<https://www.kathimerini.gr/1035476/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/h-xwra-ystereise-ameses-3enes-ependyseis> [Πρόσβαση 04 2020].

Κοτσίρης, Λ., 2015. «Δίκαιο Ανταγωνισμού, Αθέμιτου- Ελεύθερου, Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές». Εκδ. Σάκκουλας.

Κότιος, . Α., 2017-2018. *Σημειώσεις από το μάθημα «Το οικονομικό σύστημα, οικονομικά και Δίκαιο της ρυθμιστικής πολιτικής του κράτους» του διατμηματικού μεταπτυχιακού προγράμματος «Δίκαιο και Οικονομία» του Πανεπιστημίου Πειραιώς 2017-2018.*

Λαδάς, Δ., 2019. «Στοιχειοθέτηση της μεταβίβασης σε περίπτωση απόσχισης τμήματος επιχείρησης με σύσταση νέας εταιρίας υπό το πρίσμα της απόφασης του ΔΕΕ της 13ης.6.2019 στην υπόθεση C-664/2017 (Ελληνικά Ναυπηγεία ΑΕ)». Δ.Ε.Ε, 5, σελ. 944.

Λιακόπουλος, Θ., 1992. «Απόσπαση κλάδου επιχείρησης και διάσπαση ανώνυμων εταιριών». ΕΕμπΔ, σελ. 328-334.

Μασουράκης, Μ., Μητσόπουλος, Μ. & Πρίντσιπας, Θ., 2018. «Εταιρικοί μετασχηματισμοί, special report οικονομία και επιχειρήσεις», ΣΕΒ, τ. 36.
http://www.sev.org/Uploads/Documents/51741/etairikoi_metasximatismoi.pdf.

Μαστρομανώλης, Ε., Ψαρουδάκης, Γ. & Κατσάς, Θ., 2018. «Σχέδιο νόμου για εταιρικούς μετασχηματισμούς». Σ.Ε.Β.

http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/51566/1_sxedio_nomou_gia_etairikous_metasximatismous.pdf.

Μαστρομανώλης, Ε., 2013. «Το Δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας – κατ' άρθρο ερμηνεία του Κ.Ν. 2190/1920 (επιμέλεια Ευ. Περάκης)». Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Ξένου, Μ., 2020. «Μερική διάσπαση εταιρείας Ανακύπτοντα προβλήματα και λογιστική αντιμετώπιση». *Accountancy Greece*, 5, τ. 37 <https://www.accountancygreece.gr/meriki-diaspasi-etaireias-anakryptonta-provlimata-kai-logistiki-antimetopisi-marianthi-xenoy-sol-crowe/>

Παναγιώτου, Π., 2009. «Η απόσχιση κλάδου ή τμήματος επιχείρησης ως μέσο αναδιάρθρωσής της». *ΧρΙΔ*, σελ. 856-864.

Παντελίδης, Π., 2017-2018. *Σημειώσεις από το μάθημα «Διεθνοποίηση των επιχειρήσεων και διεθνές οικονομικό Δίκαιο» του διατμηματικού μεταπτυχιακού προγράμματος «Δίκαιο και Οικονομία» του Πανεπιστημίου Πειραιώς 2017-2018.*

Παπαχρήστου, Γ., 2018. «Fairness Opinion - Καθήκον πίστης και κανόνας επιχειρηματικής κρίσης στο πεδίο των εξαγορών και συγχωνεύσεων». *Δ.Ε.Ε*, τ. 7, σελ. 834.

Περάκης, Ε., 2001. «Η μορφολογία των εξαγορών». *Δ.Ε.Ε*, τ. 3, σελ. 235.

Ρόκας, Ν., 1989. «Εμπορικές εταιρίες». Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Σαββαΐδου, Α., 2019. «Η φορολογική μεταχείριση των εταιρικών μετασχηματισμών». *Δ.Ε.Ε*, τ. 4, σελ. 521.

Σινανιώτη - Μαρούδη, Α., 2012. «Εταιρίες». Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

Σωφρονά, Λ. Ε., 2019. «Το φορολογικό πλαίσιο των εταιρικών μετασχηματισμών – Ανάλυση υπό το πρίσμα των νέων εταιρικών ρυθμίσεων ν. 4601/2019». *Δ.Ε.Ε.*, τ. 5, σελ. 689.

Φαφαλιού, Ε. & Πολέμης, Μ., 2016. «Σύγχρονα θέματα βιομηχανικής πολιτικής, θεωρία και μελέτες περιπτώσεων». Εκδ. Μπένου.

Ψαρουδάκης, Γ., 2019. «Η τυπολογία της διάσπασης στον ν. 4601/2019». *Δ.Ε.Ε.*, τ. 7, σελ. 944.

Enterprise Greece, 2019. www.enterprisegreece.gov.gr. [Ηλεκτρονικό]
<https://www.enterprisegreece.gov.gr/h-ellada-shmera/giati-ellada/ksenes-ameses-ependyseis>
[Πρόσβαση 04 2020].

Ernst & Young, 2018. Εισαγωγή στην έρευνα της ΕΥ Ελλάδος και του ΣΕΒ: «Οι μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις στην Ελλάδα Μέρος Β: Διαδρομές επιχειρηματικής μεγέθυνσης Διεθνής εμπειρία και οι ελληνικές ΜμΕ. [Ηλεκτρονικό]
http://www.sev.org.gr/Uploads/Documents/50656/sme_part2.PDF
[Πρόσβαση 04 2020].

iefimerida, 2017. ΕΥ: Ουραγός στις άμεσες ξένες επενδύσεις η Ελλάδα. [Ηλεκτρονικό]
<https://www.iefimerida.gr/news/358833/ey-oyragos-stis-ameses-xenes-ependyseis-i-ellada>
[Πρόσβαση 04 2020].

PriceWaterhouseCoopers, 2019. "Tax and Legal Flash" Newsletter. [Ηλεκτρονικό]
[https://www.pwc.com/gr/en/newsletters/tax-legal-flash-corporate-transformations-reforms-\(gr\).pdf](https://www.pwc.com/gr/en/newsletters/tax-legal-flash-corporate-transformations-reforms-(gr).pdf) [Πρόσβαση 04 2020].